Brahmarsi Jandyala Sitārama Shastri

Somnātha bhasyakhyayam.

శ్రీః

శ్రీమద్భక్తి విశిష్టాద్వైతమత స్థాపనాచార్యవర్యవంశసంభూతేన భృంగిరిటిగోత్రపవిత్రేణ శ్రీమద్బసవేశ్వరపాదారవిందసేవా ధురంధరేణ రుద్రభాష్యాద్యనేకశైవగ్రంథనిర్మాణచాతురీధురీణేన

శ్రీమత్పాల్కురికి సోమనాథేన విరచితః

సోమనాథభాష్యాఖ్యోయం

గ్రంథః

శ్రీమదుమామహేశ్వర పాదారవిందమకరంద బిందు సందోహసమాస్వాదనానంద తుందిలేందిందిరాయమాన మానసేన శాండిల్యగోత్రోద్భవేన బ్రహ్మశ్రీ జంధ్యాలసీతారామశాస్త్రిణా పరిశోధితః

శ్రీమద్భైరవేశ్వర పాదారవిందసేవాధురంధరేణ మల్లంపల్లి భైరవమూర్త్యారాధ్యేన స్వకీయశ్రీభైరవముద్రాక్షరశాలాయాం ముద్రాపితః

రెండవకూర్పు 500 ప్రతులు.

ఏతన్మూల్యం రూప్యద్వయం.

1914.

ఉపోద్ఘాతము.

విబుధవరులారా!

నాలిన్నవమాలింపుడు - తొల్లి వేదవ్యాసమహర్షి చేవిరచింపబడిన బ్రహ్మసూత్రములకు - శ్రీమన్నీలకంఠశివాచార్యులవారు శక్తివిశిష్టాద్వైతరూపముగా భాష్యంబురచించిరి. పిమ్మట షణ్మతోద్ధారకులౌ - శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యులవారాసూత్రములకును - దశోపనిషత్తులకును - భగవద్గీతలకును భాష్యములుగావించి యామూడుభాష్యములకు ప్రస్థానత్రియంబని నామంబిడిరి - తర్వాతశ్రీరామానుజాచార్యులవారు మధ్వాచార్యులవారునదేప్రకారంబుప్రస్థానత్రయంబును వారివారిమతానుకూలంబుగా గావించుకొనిరి - పిమ్మట శ్రీకరపండితేంద్రులవారు శ్రీమచ్ఛక్తివిశిష్టాద్వైతహితంబుగాప్రస్థానత్రయం బొనర్చిరి- పదపడిశ్రీమచ్ఛైవసిద్ధాంతధౌరేయులగు శ్రీమదప్పయ్య దీక్షితులవారు నీలకంఠభాష్యమునకు శివార్కమణి దీపికయను మహాగ్రంథంబును శివోత్కర్షణముకొరకు బ్రహ్మతర్కస్తవము - రామాయణసారసంగ్రహము - భారతసారసంగ్రహము - తాంత్రికమీమాంసాంధ దండభాస్కరము - మొదలుగాగలయనేక శైవగ్రంథంబులు విరచించి ప్రసిద్ధిబొందిరింతియేగాక త్రిమతములవారనేకులు స్వమతానుకూలంబుగాభాష్యంబులుగావించుకొనిరి - యిట్లొనర్చుట చర్వితచర్వణంబనిరాజించి శ్రీపాలకురికి సోమనారాధ్యులవారప్రస్తావరణరూపంబుగా - శివోత్కర్షణవిషయకముగా - శ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాసయుక్తులుగా సోమనాథభాష్యంబురచించిరి - వీరు రుద్రభాష్యంబుగావించిరని శ్రీవేములవాడ భీమకవిమొదలుగాగల శివకవులురచించిన బసవపురాణముల పీఠికలవలన దెలియవచ్చుచున్నది గానియాభాష్యంబు లభించనిదాయె - వీరుభృంగిరిటాంశసంభూతులని - శ్రీకందుకూరి వీరేశలింగము పంతులవారాంధ్ర కవులచరిత్రంబున విశదముగా వ్రాసిరిందుకుదృష్టాంతము.

క॥ భృంగిరిట గోత్రుడనుగురు - లింగతనూజుండ శివకులీనుడదూర్వా - సంగవివర్జితచరితుడ- జంగమలింగప్రసాదసత్పాత్రుండ॥ అనియాసోమనాథులవారనుభవసారమున వ్రాసియున్నారు-మరియు కొందరు వీరశైవులుసోమనాథ

భాష్యంబు సంగ్రహించి ముద్రణంబుగావించక దాచియుండిరి. వారియుద్దేశ్యమే మోదెలియక - నేనీమహాభాష్యంబు తిరుగా నచ్చొత్తించుటకు నెంచి ప్రకృతముబందరుపురవాస్తవ్యులును కౌండిన్యగోత్రోద్భవులును -స్వామిగారిపుత్రులును - వీరాస్వామిగారిపుత్రులును-సరసాగ్రేసరులగు మిద్దెసంపదరాయడుగారి ద్రవ్యసహాయ్యంబుచే నచ్చొత్తించితి. నీభాష్యప్రథమప్రకరణమున శరభేశ్వరరువిషయంబు దెల్పుతరి శుక్లయజుర్వేద వాక్యోదాహరణంబులుగొన్ని యుండెనాయను వాకంబులు నవరణగానందునన చోట్టుల జుక్కలుపెట్టియున్నవి- మహాదేవశబ్దము పరిపూర్తిగా లేనటులదోచుచున్నది-ఈభాష్యంబున శ్రుతిస్మృత్యాదులిమిఓయుండుటచేతను- శైవరహస్యంబులెల్లమిశ్రితంబులగుటను గొంతకవిభావంబు దెలియక నువండితులకైనను సవరణగావించుట కభేద్యమాయె నిడమునంగాక కరువునోనధికమానరంబన్న తెరంగుననచ్చుపొరపాటలు మిక్కిలిగా నంబడుచున్నవి గాన నీభాష్యంబుగాంచిన చదువరులుక్షమించి నాశ్రద్ధాభక్తులకు నంతసించి పైన నేదెలుపుణానిన గొరతలుపూర్తిగాగలిగిన శుద్ధప్రతులెవ్వరైన బంపిన నాసద్గుణాకరుల కీర్తిని గ్రంథమున నగ్గడించుటయేగాక నీతూరిముద్రణంబైనంత ప రికి గొన్నిప్రతులుబంపినాకోరిక నెరవేర్పకొనగలనను నమ్మకముతో మిగుల ప్రార్థించుచున్నవాడ.

ఇట్లు విన్నవించు

నెల్లూరుజిల్లా తోటపల్లిగూడూరునకు జేరువయగు కోకిలగ్రామనివాసి

గంగపట్టణపు సుబ్రహ్మణ్యదేవర.

ఓం

శ్రీవిశ్వనాథాయనమః.

శ్రీమత్సోమనాథభాష్యే ప్రథమప్రకరణే వృషభేన్ద్రమహాత్మ్య ప్రారమ్భః

శ్లో॥ వీరభద్రం మహావీరం । రవికోటి సమప్రభం ।
రాక్షసాంతమత్యుగ్రం । శంభురూపమహంభజే॥

వృ॥ జయతుబసవరాజః శౌల్యనైర్మల్యపూజః। ప్రమథగణసమాజః ప్రోల్లసద్భక్తినైజః। ప్రహృతవినమదార్తి స్ఫాయదామ్నాయవర్తి । స్థిరదిగవితకీర్తి శ్శ్రీవృషాధీశమూర్తిః॥

కో బసవ ఇతి, ఇదానీంకలియుగే శివభక్తిముద్ధర్తుం బసవాభిధేయేనవృషభ ఏవజాతః॥ వృషభస్యబసవనామకత్వంకస్మాత్కారణాదాసీత్ వృకారస్య బకారాదేశోభవతి, వబయోరభేద" ఇతి "శషోస్స"ఇతిసూత్రాత్ షకారస్యసకారాదేశోభవతి "వఃపవర్గస్యేతివారరుచ్యసూత్రాత్ బకారస్యవకారాదేశోభవతి । ఏతద్వృషభాక్షరతద్భవాత్, బసవ ఇతినామవక్ష్యతే। పశూన్పాతీతిపశుపః వృషభః, తత్పశుపత్యక్షరత్రయంచసమ్భవతి। కుఠారకుద్దాలతామరసాదిషు దేశ్యేషు తత్తద్వాద్యక్షరాణాంతత్తద్వర్గతృతీయాక్షరాదేశోభవతి । యథా। కుఠారస్యాన్ధ్రభాషాయాం గ

కారాదిర్భవతి। తామరసస్యాఽన్ధ్రభాషాయాంచ కారాదిర్భవతి।తద్వైవపశుపతినామాద్యక్షరపకారస్యబకారా దేశోభవతి «శషోస్స' ఇతిసూత్రాత్ శకారస్యసకారా దేశోభవతి«వఃపవర్గస్య' ఇతివరరుచిసూత్రాత్ వకారస్యబకారా దేశోభవతి॥స్మృతవే। అతఏవ«పశుపే'త్యక్షరత్రయస్య, బసవే'త్యక్షరత్రియసిద్ధిర్భవతి। కింతుతస్యవృషభశబ్దస్యమాహాత్మ్యంకిమిత్యుచ్యతే। శ్లో॥ధర్మంత్వంవృషరూపేణజగదానన్ద కారకః। అష్టమూర్తె రధిష్ఠానమతః పాహిసనాతనమ్, పృథివ్యాంయానితీర్థాని సముద్రాన్తానితానిచ। అణ్డమాశ్రిత్యతిష్ఠన్తి ప్రదోషేగోవృషస్యచ॥ శ్లో॥వృషస్యవృషణంస్పృష్ట్వా శఙ్కరస్యావలోకనాత్। సప్తజన్మకృతంపాపం తత్క్షణంచవినశ్యతి। శ్లో॥ ఋణరోగాదిదారిద్ర్య పాపక్షుదపమృత్యవః।భయక్రోధమనఃక్లేశా నశ్యన్తుమమసర్వదా"। ఇత్యాదివచనప్రామాణ్యాత్ ప్రదోషకాలెవృషస్య వృషణస్పర్శనమాత్రేణ సర్వపాపక్షయోభవతి। సర్వతీర్థస్నానఫలంభవతి।సర్వారిష్టనిరసనంభవతి। సర్వాభీష్టఫలం భవతి। కింతు శ్లో॥ నప్రదోషెహరింపశ్యేత్త్రయోదశ్యాంవిశేషతః। యదిప్రమాదాత్పశ్యేచ్చ ద్వాదశాబ్దవృషక్షయః శ్లో॥ నహిప్రదోషెపశ్యేద్వాయదిపశ్యేత్ప్రమాదతః, చత్వారితస్య నశ్యంతిహ్యాయుః ప్రజ్ఞాయశోబలం॥బ్రహ్మాండ పురాణె॥శ్లో॥త్రయోదశ్యాం ప్రదోషెతుయః పశ్యేద్ధరిమాదరాత్, ద్వాదశాబ్దకృతం పుణ్యం తత్క్షణాదేవనశ్యతి". ఇతివచనాత్ త్రయోదశీ ప్రదోషకాలె హరివిరించ్యాది దేవతానాం దర్శనమాత్రాదేవ పూర్వార్జిత సుకృతక్షయో భవతి, సశివఏవ నందినామావర్తతే«ద్వితీయశ్శమ్భు" రితిపురాణప్రసిద్ధత్వాత్ తస్యోదాహరణమాహ॥స్కాందె॥శ్లో॥తవపుత్రో భవిష్యామినందినామాత్వయోనిజః॥ తత్పురాణె, శ్రీపర్వతమాహాత్మ్యే, శ్లో॥శిలాదస్య సుతశ్చాయంకామరూపీ మహాజవః, మమాంగస్పర్శయోగ్యశ్చ మమవాహనతాంగతః। ఇ

త్యాది వచనా చ్ఛమ్భోశ్చరపరావతార స్స్వవృషభః॥ ఇదానీంవీరశైవా చారానుగత సద్భక్తిపర్ధనార్థం పరమేశ్వరాజ్ఞయావృషభ ఏవకలి యుగె బసవాభిధాన స్సమజనితద్బసవరాజస్య సర్వజనసాక్షిక దృ ష్టప్రత్యయదర్శితనానాభక్తివిశేషస్యప్రసన్న తాసమయె॥ శ్లో॥యస్య వక్త్రేస్థితం దేవి బసవేత్యక్షరత్రయం,వసామితత్రసహితంసత్యంసత్యం నచాన్యథా'॥ఇతి దేవ్యా సహ పరమేశ్వరేణోక్తం॥ లోకహితార్థంకణ్ఠ ఏవ గరళంశివేన ధృతం।భక్తహితార్థం బసవస్తదిహాగత మపిబది త్యహోమహిమా, ఇతిప్రమథగణారోపలాలనావచనాత్, సాక్షా చ్ఛమ్భోశ్చరపరావతారాయ శ్రీవృషభేశ్వరాయనమోనమః। తద్దైవవృ షభెన్ద్రా పరావతారాయ శ్రీబసవేశ్వరాయ నమో నమః, శ్రీవీరభ ద్రముఖ్యేభ్యః ప్రమథగణేభ్యోనమః, సదాసంఖ్యాత రుద్రేభ్యఃప్రమథ గణేభ్యోనమః॥యజుర్వేదె॥ సవీరోదక్షసాధనః, వియ......రోదసీ॥ఇతి దక్షసాధనస్యవీరో .....సఇతికః, యః ద్యా వాపృదివ్యౌవ్యష్టంభ యత। అస్యతాత్పర్యందక్షాధ్వరధ్వంసవేళాయాంసర్వేషాం దేవానాం ద్యావాపృధివీస్థానాం కరస్తమ్భం కృతవానితి, యజుర్వేదె, ప్రదేశా న్తరె "సువీరో౽వీరహా" శోభనాశ్చసావీరశ్చసువీరః అవీరహేతి,వీరం హన్తీతివీరహా,నవిద్యతేవీరహాఅవీరహాఋషిబన్ధవే, అవావృణో శ్శరభా యఇత్యాది.........ఋగ్వేదె, త్వేమంవయం రుద్రంయజ్ఞసాధనం కుంకవిమవసేవిహ్వాయామహే, అరే అస్మద్దైవ్యం ..... సుమతిమి తి ద్వాయమస్యావృణిమహే, యజుర్వేదె, అస్యార్థః తేషాంయజ్ఞసాధనం రుజంద్రావయతీతి రుద్రః రుకంద్రావయతీతిరుద్రః॥అపిచ,ఋతగ్ంసత్యంప రంబ్రహ్మారాతిదదాతీతివారుద్రః।వంకుం।వనమణనంభక్తా। ...విహ్వాయా మహె,తత్సద్భావెకింప్రమాణమిత్యాహ, కవిం, ఇతిఆమ్నాయప్రమా

ణనేతృత్వాత్ । అథకింవేదేన ప్రత్యక్షమితి పరిహారాణం విద త ఇత్యా
హ। అరేఅస్మదితి, దేవ్యం........నుమతిమితిద్వయం అస్యావృ
ణీమహేఇతి, శోభనాం స్థిరాంమతిం భక్తిమేవ వృణీమహే। వయం
ప్రార్థయా మహే॥ యజుర్వేదే॥ తన్నో వీరో అంతరిక్ష మేధాఇతి।
తస్యాభిప్రాయమాహ తాత్పర్యసంగ్రహే॥ హింసాప్రతీత్యభిమానాదే
కదేశాచ్ఛబ్దాదయస్తదిదమేవ...ముద్వహంతి,శ్లో॥ కామాన్తకత్రిపురదక్ష
మఖాదిభంగా ద్విఖ్యాతవిక్రమతయాకథితోసివీరః" వీరశబ్దః పరమే
శ్వర గోచర ఇత్యుక్తం, కథితోసివీరఇతి........................।
.... అపిచ ఉగ్రస్యా గ్రహాస్సంజాయతే। భ
యానమితి యదినిశ్చయో ...... వీరఇత్యతః॥ యజుర్వేదే బృ
హదారణ్య శాఖాయాం॥భద్రంకర్ణేభిశ్శృణుయామ దేవాఃభద్రంపశ్యే
మాక్షభిర్యజత్రాః। స్థిరైరంగై సుష్టువాగ్ం సస్తనూభిః" ఇతి భద్ర
శబ్దః పరఇత్యుక్తం। పరమేశ్వరస్య ఘోరాకారేణ ఘోరతనునామ
జాతం తదుభయాభిధేయత్వాత్ వీరభద్రనామ॥ వాతూలతంత్రే)
"ద్వాదశం వీరభద్రకమితి, శతరుద్రీయె॥ నమోహిరణ్యబాహవేస్యే
నాన్యే దిశాంచపత యేనమోనమః। ఇతి, శబ్దనిర్వచనమాహశ్రీస్కాం
దే॥ శ్లో॥ దిశాంచప తయే నమః। ఏతద్ధరమాహ॥ శ్లో॥ దిక్పాలానా
మధీశస్తు వీరభద్రోగణేశ్వరః, దిశాంచ పతయే ఇతి శృతిస్మృ
తిహాసాగమపురాణప్రసిద్ధాయ శ్రీ వీరభద్రాయ నమో నమః
తరుద్రీయ॥ అథోమె అస్య సత్వానోహంతేభ్యోఽకరన్నమఃప్రదే
శాంతరె॥ నమోవః కిరికేభ్యో। కరోతెః।..........కుర్వంతికిరంతీ
తివేతి॥ స్కాందే॥ సాక్షేంమగ్రహనక్షత్రా । న్యాయంకుర్వన్తే మహీత
లె । ఇతిగణేశ్వర విషయాణి వాక్యాని । ప్రదేశాంతరే తత్ స్కాందే
దేవీసాక్షాద్దివిషద స్త్వంతరిక్షసదస్తథా । పృథివీషద ఇత్యేవదే

దేవపదేస్తుతాః॥అస్మిన్నర్థే శ్రుతిరప్యస్త్రియో దేవాదివిషదస్తేషు దే
వారణానుభవశ్రూయతేఇతి।అతఏవసకలశ్రుతి స్మృతిపురాణాగమేతిహా
సప్రసిద్ధంనందినాథవీరకవీర భద్రపుష్పదం తాండాభరణ రుండాభరణ
దండపాణి చండీశ్వరదారుక రేణుక వీరకర్ణ విజయకర్ణ ఘంటాకర్ణ రే
ణుకర్ణ జయకర్ణ శంఖకర్ణ గోకర్ణాది ప్రమథగణేభ్యోనమః। తథైవ
యజుర్వేదె। బృహదారణ్యే॥అసంఖ్యాతాస్సహస్రాణిస్మర్యతేనచదృశ్య
తె। తేమనశ్చక్షుగోచరాఇతి॥అస్మిన్నర్థే॥యేకాదశానువాకె। అవతార
మంత్రేషుసహస్రాణిసహస్రశోయేరుద్రా అధిభూమ్యామిత్యాది అ
స్మిన్నర్థే॥ శుక్లయజుర్వేదె । అసంఖ్యాతాస్సహస్రాణి । యేరుద్రా
అధిభూమ్యాం । అస్మిన్నర్థేవాజసనీయె । అసంఖ్యాతాస్సహస్రాణి
అస్మిన్నర్థే తాత్పర్యసంగ్రహె॥ శ్లో॥ త్వన్నామరూపగుణవర్ణపల
బ్ధవర్ణాః । మంత్రావశశ్యమవగంతుమియత్తయాతె॥ నామరూపగు
ణప్రతిపాదనేరుద్రానువాకాస్తావదుదాహరణమిత్యాహ॥ శ్లో॥ రుద్రా
నువాకపఠితానిపరంసహస్ర । నామానురూపమపిదివ్యమనేకశస్తే । శ
క్యంగుణాగణయితుంగణనాయకస్య। భూమానపాంసుషువినాతవదే
వమాయాం॥ వినాతవదేవమాయామితసంఖ్యయాతథైవహిదేవమా
యయాపాంసవః యదిదమధిమహె। తేయసంఖ్యాథైవ । అతఏవ। స
కలశ్రుతిస్మృతిపురాణాగమేతిహాసప్రసిద్ధ గణావతారమంత్రప్రశ కస్త వసీ
యరుద్రగణగంగావాలుకాసమాసంఖ్యాతరుద్ర గణేభ్యోనమః । తథై
వశ్రీరుద్రభాష్యేపి॥ తస్యాపితస్యప్రతిపరిపాలనాద్గళితయవ్వనస్యకుమా
నాజటాధరవేషేణాగత్యపు సకపియనమన్వగ్రహీత్ । భైరవీమేనవ
పుషాకస్యచిద్వేశ్యస్యమిత్రమిచ్ఛురతిథిబకాభూవ । చండాలాకృతిమండి
తః కస్యచిద్భృత్యస్యయజ్ఞాగారమభ్యర్చ నాథైవప్రవివేశ । భూవివర
భ్రష్టహవిః । కస్యచిత్ భృత్యస్యతత్రకృతసన్నిధానోబభంజె॥ ఏకతర

స్యాత్మప్రీణనమానస్యజిహ్వాగ్రాత్కించిదమభ్యవజ్జహార॥ జరద్విప్రతనుః
ప్రదర్శితకపటలేఖః కించిద్భృత్యంజగ్రాహ । సాపరాధమాత్మానమార
ఇతుజామంకించిద్భృత్యం నివారయితుం వస్త్రజీర్ణజలస్థానేప్రాదుర్బ
భూవ। అన్యతరస్యకింకరస్యదౌర్గత్యాపనోదనంపరిణతం కనకవర్షమ
వర్షత్॥ ద్వచనపాదుకోపరి దర్శనప్రహృష్టః స్వీకృత గండూషజలా
భిషేచనః। స్థిరభక్తేః కస్యాపికిరాతోచ్ఛిష్టంవాగ్రాహ్యోత్ప్రిశితం । అక్ర
త్రమాంచభక్తిమవలంబమానాయాః పరిణతవయసః కస్యాశ్చిదుపా
త్తవర్ణవేషః విహారస్పృష్టజరఠోమృతి కౌవహానపర్యాయ సహోమమ
రార్షీత్ । జాతుకస్యాప్యుపాసకస్యతపస్వి వేషధారీభవతి । మాగత్య
వాసః స్యేచతే॥ అన్యథాకదనస్యకస్యపరాధినో రాజ్ఞావిహితసమాన
దండస్యనిజలింగమధ్యంప్రవిశతశిరసివిమక్తకేనచే లాంచలేనభక్తిపతా
కాధ్వజదండ త్వమాలలంబె..................క్వచిద్బ్రాహ్మస్యసాక్షీభూ
తలింగమధ్యస్థితసాక్షాదాచార । లోకంశ్రావయామాస॥ ఏకదాక
స్యాపిదానస్యభక్తివాసనావిశేషేణవశీకృతం ప్రదర్శయామాస॥ బృ
హతీపలేషుస్వగాకారం॥ స్కాందే॥ యేరుద్రలోకాత్సవతీర్య రుద్రాః
మానుష్యమాశ్రిత్యజగద్ధితాయ । చరంతినానావిధచారుచేష్టాస్తేభ్యో
నమస్త్రింబకపూజ్యకేభ్యః॥ వ్యాఘ్రాకల్పావిమమనయావిద్రుమాతామ్ర
భాసా । జాయావిశ్రాజిటైః శిరసశ్చంద్రరేఖావతంసాః। నిత్యానందాని
యతలలితాస్నిగ్ధకల్మాషకంఠా। యేవారుద్రాధృతపరశివస్తేభవిష్యంతి
భక్తాః॥ఇతిసకలశ్రుతిస్మృతిపురాణాగమేతిహాసప్రసిద్ధత్రిషష్టిగణపో
డశగణత్రయోదశగణపురస్సరనానాగణేభ్యోనమః। నమోవిశ్వేశభక్తే
భ్యస్తేభ్యఏవనమోనమః। ఇతినూతనభక్తేభ్యోనమః। ఏవమాదిశ్రీమ
న్మహాప్రమథగణ శ్రీరుద్రగణ పురాతనగణ నూతనభక్తగణేభ్యోన
మః। పునఃపునర్నమస్కృత్య తేషామాజ్ఞాంశిరసివహిత్వావీరశైవాచా

రసంపాదనసమస్తసారోద్ధారః ప్రవక్ష్యతె॥ శ్లో॥ నానావేదేషుశాస్త్రేషు వేదాంతేషుభవిష్వసు । ఆగమేషుచశాఖాసు । పురాణేష్వభిలేషుచ॥ ఇతిహాసేషుసూక్తేషు , పౌరుషేషుచనాన్యథా॥ ఇతివీరమాహేశ్వరాచారసారోద్ధారః ప్రకల్ప్యతె॥ తత్రచ్ఛ్రుతిభేదమాహ ॥ శ్రీరుద్రభాష్కల శ్వేతరబృహదారణ్యా మాధ్యందినాంగీ రసకఠబ్రహ్మబిందు పంచబ్రహ్మాత్మగర్భకాత్యాయన శుకరికాలాగ్నిఋద్రకాపాలశోషీమ గాలవవాజసనేయ జాబాల ...... హంసపవమానకైవల్య భౌధాయనశివసంకల్ప నారాయణకాండవ అధర్వాణశిరశిఖా పైప్పలాయనప్రాంతరేయ పౌండరీకదుందుభి దండిలాగులిమండూకవారశ్చ క్రమశూకలావధికశతాపరమావధికరణవిద్యావారాహచరక హిరణ్యకేశీయశుక్లేయయావనయాదవేయవైనతేయచర్చకశ్రవణచర్చ్రశ్రవణసురాయణీయబిల్వపాచ్యకముద్గలశాల్యాయనదేవదర్శిసాంఖ్యాయనీయ మైత్రాయణీయశామత్వరితిమాసురాయణీయదాంతనారాయణీయసత్యసత్యాషాదిశౌన కేశాస్యభాహ్లస్పత్యమాండికావ్యాయేతి శాఖోపనిషదాదిషుప్రకల్ప్యతేతి । శ్రీమద్వీరశైవాచారనిరతస్వేష్టాలింగస్సన్నిహితైఃతల్లింగపాదోదకప్రసాదభోగసావధానైఃశివభక్తైఃశివేతరదేవతాస్మరణైఃసంస్తపనదర్శనస్పర్శనాదయోవర్జనీయాతిచతద్దైవశివభక్తిహీనాశ్చశివేతరమార్గావలంబకాశ్చవ కేచనసంతితేషాందర్శన స్పర్శనసంభాషణసహవాసాదయోః పరిత్యాగాఇతిచ శ్రుతిస్మృతీతిహాసాగమపురాణోక్తప్రకారేణభృంగిరిటిఘంటాకర్ణ సుకేశరురూపమన్యుదధీచిగౌతమాదిభిఃప్రమథగణైశ్చైవమనుష్ఠితత్వాత్ మవమపి తేషాంమార్గమేవాలంబ్యవర్ణయంతస్తమేవార్థమిదానీంశ్రుతిస్మృతీతిహాసాగమ పురాణాదిషుశ్రీవిభూతిమాహాత్మ్య రుద్రాక్షమాహాత్మ్య శివలింగధారణమాహాత్మ్యలింగార్చనవిధి లింగార్చన మాహాత్మ్య పాదోదకమాహాత్మ్య

ప్రసాదమాహాత్మ్య వీరశైవాచారమాహాత్మ్య ఇతరదేవతాప
త్యాగనమస్కారాధిపతిత్వదక్షాధ్వరనిరసన సూర్యావలోకననిషిద్ధనా
రాయణోపాసననిరసనఊర్ధ్వపుండ్ర శంఖచక్రనిరసనసర్వదేవతాజనక
త్వఏకాత్మవాద నిరసనద్వితీయమూర్తి వాదనిరసనతృతీయమూర్తి
వాదనిరసనఅష్టమూర్తివాదనిరసన కర్మవాదనిరసనభగవచ్ఛబ్దనిర్వచన
పరబ్రహ్మశబ్దనిర్వచనమహాదేవశబ్దనిర్వచన మిత్యేవమాదిషుపంచవింశ
తిప్రకరణేష్వనుదర్శయిష్యామః॥ ఇతిశ్రీవీరశైవాచారసారోద్ధారే సోమ
నాథభాష్యేబసవనామ నిర్వచనీయసంఖ్యాతప్రథమమాహాత్మ్యప్రకర
ణసంఖ్యానామ ప్రథమప్రకరణంసమాప్తం॥

విభూతిమాహాత్మ్యప్రారంభః

విభూతిమాహాత్మ్యంవక్ష్యామః॥అథవిభూత్యాదిసంపాదనవిధిః॥వి
భూతిర్భసితం భస్మక్షారంరక్షేతిపంచధా॥అథశ్రుతిః॥జాబాలోపనిషది॥స
ద్యోజాతాత్పృథ్వీతస్యాః నివృత్తిస్తస్యాః కపిలవర్ణనం దాతస్యాగోమ
యేః విభుతిర్జాతావామదేవాసుదకం తస్మాత్ప్రతిష్ఠా తస్యాః కృష్ణ
వర్ణభద్రాతస్యాగోమయేభసితం జాతం అఘోరా ద్వహ్నిస్తస్మా
ద్విత్యాదస్యారక్త వర్ణ సురభి స్తస్యాగోమయే భస్మజాతం తత్పుర
షాద్వాయుస్తస్మా చ్ఛాంతి స్తస్యా శ్వేతవర్ణా సుశీలాస్త, స్యాగో
మయేక్షారోజాతః యీశానాదాకాశస్తస్మాచ్ఛాంత్యతి తాస్తస్యా శ్చి
త్రవర్ణా సోమనాస్త స్యాగోమయే రక్షేజాతా ఐశ్వర్యకారణా ద్భూ
తిః భాసనాద్భసితం సర్వాఘభస్మ నాద్భస్మ అపదాంరక్షణాత్ క్షార
భూతప్రేతపిశాచ బ్రహ్మరాక్షసాపస్మారాది భీతిభ్యో రక్షణాపస్మా రా
దిభీతిభ్యోరక్షణాత్ప్రక్షేతి త్రైవర్ణికానామగ్నిహోత్రాగ్నిజంగృహస్థా
నాంవిరజానల జంవివాహాగ్నిజమేవా పనాగ్నిజం। బ్రహ్మచారిణాంసమి

ధాగ్నిజం శూద్రాణాం శ్రోత్రియాగారపవనాగ్నిజం। అన్యేషాందా వానలసముద్భవం। యతీనాం సర్వత్రస్థితం। అతివర్ణాశ్రమాణాంస్మ శానాగతం। సర్వేషాం దేవాలయేస్థితమితి। తేషాంవిరజానలజం వక్ష్యే। అగ్నిజ్వాలావృతం రుద్రవహ్నిమండలమధ్యగం। ధ్యాయేత్కాలాదళయుతం। శక్తిస్వస్తికధారిణం। ఇతిరుద్రాగ్నింసంవీక్ష్య। రుద్రాగ్నివిభూత్యాదిసంపాదయామితిసంకల్ప్య। వికటాంగాముస్మత్తాం। మహాశనాంఖలామలసాంశివచిహ్నాంకితాంపునర్ధేనుంకృశాం గాంవత్సహీనాంవంధ్యాంసంగహీనాం। క్రాంతామనుద్ధదోహాంనిరింద్రియామజగ్ధతృణాంకేశ। చేలాస్థిభక్షిణీం। సంధినీంనవసూతాంరోగాన్వితాంవిహాయఅప్రశస్తభూమ్యాదిపరిత్యక్తాంన్నసుగ్గంధపయ్యపి తేత్యాదిగోమయంవిహాయప్రశస్తగోమయమాదాయ। ఈశతత్పురుషసద్యోజాతాద్యైరుత్పత్తిస్థితిసంహారభేదైగ్రహణకబళనశోషణదహన శోధనాదిక్రమేణపంచప్రణవపంచబీజైస్సహపంచమంత్రై ర్విభూత్యాదీన్ సంపాద్య। సుదృఢతరమృత్తాళితప్రోక్షితచూతబిల్వాశోకదారుమయ పాత్రే శిలామయపాత్రేవాధనతత్సంగ్రహేదితి॥ కాలాగ్నిరుద్రోపనిషది॥ అథకాలాగ్నిరుద్రంభగవంతం। సనత్కుమారఃపప్రచ్ఛ। అధీహిభగవన్ త్రిపుండ్రవిధింసతత్వం। కిందద్రవ్యంకింపరిమాణంకతిరేఖా కింస్థానంకాశక్తిః। కింఫలమితి। తంహోవాచభగవాన్। యద్రవ్యంతదాగ్నేయంభస్మ। సద్యోజాతాదిపంచబ్రహ్మమంత్రైః। పరిగృహ్యామానస్తోకేతి। సముద్ధృత్య। త్రియాయుషంజమదగ్నేరితిశిరోలలాటస్కంధేషు। త్రిభిరాయుషైః। త్ర్యంబకైస్తిస్రోరేఖాఃకుర్వీత। వ్రతమేతచ్ఛాంభవం। సర్వవేదేషు వేదవాదిభిరుక్తం। తత్సమాచరేన్ముముక్షురపునర్భవాయ। ఏతత్సమాచరేత్। ఆలలాటాదాచక్షుషః। భ్రూమధ్యతో యాచాస్య ప్రథమారేఖా। అకారోరజోభూర్లో

కర్తా శ్చాక్రియాశక్తిః॥ ఋగ్వేదోప్రాతసవనంరుద్రోధి దేవతాయాచా స్యద్వితీయాః రేఖా। సాగార్హపత్యఉకారస్త్వమో। ద్యౌఃపరమాత్మా జ్ఞానశక్తిః॥ యజుర్వేదో॥ మాధ్యందినంసవనం మహేశ్వరో దేవతా। యాచాస్య। తృతీయారేఖా। సాదక్షిణాగ్నిః మకారస్యత్వమంతరిక్షమం తరాత్మాఇచ్ఛాశక్తిః సామవేదః సాయంసవనంసదాశివో దేవతేతి। త్రిపుం డ్రంభస్మనాకరోతి। యోవిద్వాన్ బ్రహ్మచారీగృహస్థో వానప్రస్థోయతి వా సమస్తపాతకోపపాతకేభ్యః॥ పూతో భవతి। తేనేతిహాసపురాణా నాంశతసహస్రాణిజప్తానిభవంతి। షాడాయామనామ యుతంగజపంభవతి। రూపేరూపేదశపూర్వాన్ దేశోత్తరాన్పునాతి। సమస్తతీర్థేషుస్నాతో భవతి। సర్వకర్మసుసర్వదా యోగ్యోభవతి। దేహంత్యక్త్వాశివసాయు జ్యమేతి నచపునరావర్తత ఇత్యాహభగవాన్నచపునరావర్తతే। అథ ర్వశిరసి॥ అగ్నిరితిభస్మవాయురితి భస్మజలమితిభస్మ। స్థలమితిభస్మ। వ్యోమేతిభస్మ సర్వాదాసర్వం వాఇదంభస్మ। మనఏతానిచక్షూంషి అగ్నిరిత్యాదినాభస్మ। గృహీత్వావిమృజాంగానిసంస్పృశేత్॥ జాబా లోపనిషది॥ సవిపభస్మజ్యోతిస్సఏవభస్మజ్యోతిః॥ మానవపురాణే। భ స్మజ్యోతిర్భవత్యేవ। శివాఖ్యంనహిసంశయః। జాబాలోపనిషత్సర్వం। షాహేదంపరయాముదా॥ శ్వేతాశ్వతరోపనిషది॥ మానస్తోకేనమం త్రేణ। మంత్రితంభస్మధారయేత్। ఊర్ధ్వపుండ్రంభవేత్సామ। మధ్య పుండ్రంయజూంషిచ। అధఃపుండ్రమృచసాక్షాత్। తస్మాత్పుండ్రంత్రి యాయుషం॥ త్రియాయుషంజమదగ్నేః॥ కశ్యపస్యత్రియాయుషం। అగస్త్యస్యత్రియాయుషం। యద్దేవానాంత్రియాయుషం। తన్మేఅస్తు త్రియాయుషం। ఇతిమంత్రైః। పఠిత్వాక్రమాత్। త్రియాయుషేణకు ర్వీత। లలాటపట్టేచభుజద్వయేచ। నాభౌశిరసిహృత్పార్శ్వే। బ్రా హ్మణావైదికైస్సదా॥ యజుర్వేదే॥ భూత్యైనప్రమదితవ్యం॥ మానవ

పురాణే॥ భూమ్యైవాగ్నింసముద్ధాయ। తయాదేహావకుంఠనం। లలాటహృదిబాహ్వోశ్చత్రిపుండ్రస్యచధారణం। మధ్యమానామికాంగుష్ఠై। త్రిపుండ్రంభస్మనాకృతం॥ తత్త్రిపుండ్రంభవేచ్ఛస్తం। మహాపాతకనాశనం॥ శాతాతపస్మృతౌ॥ సురాంపీత్వా గురుదారాంశ్చగత్వా। స్వర్ణస్తేయం। బ్రహ్మహత్యాంచకృత్వా। భస్మచ్ఛన్నోభస్మశయ్యాశయానశ్చరుద్రధ్యాయీ ముచ్యతేసర్వపాపైః॥ శ్రీమాగమే॥సర్వతీర్థేషుయత్పుణ్యం। సర్వయజ్ఞేషుయత్ఫలం।తత్ఫలంకోటిగుణితం భస్మస్నానాన్నసంశయః॥ శ్రాద్ధేయజ్ఞేజపేహోమే।వైశ్యదేవేసురార్చనే। ధృతత్రిపుండ్రపూతాత్మా। మృత్యుంజయతిమానవః॥ తేనాధీతంశ్రుతంతేన। తేనసర్వమనుష్ఠితం। యేనవిప్రేణశిరసి। త్రిపుండ్రంభస్మనాకృతం॥ కృతంస్యాదకృతంతేన। శ్రుతమప్యశ్రుతంభవేత్। అధీతమనధీతంచ। త్రిపుండ్రంయేనధారయేత్॥నదీతూనతపోమంత్రా। నయజ్ఞోదేవతానచ। విద్యానైవాగమజ్ఞానం। భస్మమాహాత్మ్యవర్జితం॥ శివధర్మే॥ భస్మస్నానంజలస్నానా। దసంఖ్యేయగుణాధికం।తస్మాద్వారుణముత్సృజ్యం। స్నానమాగ్నేయమాచరేత్॥ బ్రహ్మాండపురాణే॥ విప్రాణాం వేదవిదుషాం। వేదాంతజ్ఞానవేదినాం। సితేనభస్మనాకార్యం। త్రిపుండ్రమితిపద్మభూః॥ ఆగ్నేయంభస్మనాస్నానం। యతిభిస్సతవిధీయతే। అంభస్నానాత్పరంభస్మ। త్వంహోనాశయతిధ్రువం॥ భూతియ్యాకతరీపుంసాం। రక్షారక్షకరీపరం। భసితంభాసనాత్ప్రోక్తం। భస్మకల్మషభక్షణాత్॥

గారుడపురాణే.

అభావేవాతథావిప్రా। లౌకికాగ్నిస్తదాహరేత్। భస్మనైవ ప్రకుర్వీత। నకుర్యాన్మృత్తికాదిభిః॥ గోపీచందనధారీతు। శివంస్పృశే

తిర్యో ద్విజః॥ తస్యైవంవింశతికులః । మత్షయంనరకంవ్రజేత్ । శ్రుత
యస్స్మృతయస్సర్వాః॥ పురాణాన్యఖిలాన్యపి । వదంతిభూతిమాహా
త్మ్యం । తత్తస్మాద్ధారయే ద్విజః॥స్పృష్టాస్పృష్టిచలేనాహ । త్రిపుండ్రస్యప్ర
శస్తతాం। ససర్జచలలాటంహి । తిర్యగూర్ధ్వంనవర్తులం । దిగ్భస్మరహి
తంఫాలం । దిగ్గ్రామమశివాలయం । ధిగనీశార్చనంజన్మ । ధిగ్విద్యా
మశివాశ్రియాం॥కూర్మపురాణే॥ త్రిపుండ్రంబ్రాహ్మణోవిద్వాన్। మన
సాపినలంఘయేత్ । శ్రుత్యావిధీయతేయస్మా । తత్త్యాగీపతితోభ
వేత్॥

ఏతానితాని శివమంత్రపవిత్రితాని । భస్మానికామదహనాంగ
విభూషితాని । త్రైపుండ్రికానిరచితానిలలాటపట్టే । లుంపంతిదైవలి
ఖితానిదురక్షరాణి॥ వేదస్యాధ్యయనేశూద్రో । నాధికారీయథాభ
వేత్। త్రిపుండ్రేణవినావిప్రో । నాధికారీశివార్చనే । త్రిపుండ్రధారణం
త్యక్త్వాముక్తిమిచ్ఛతియఃపుమాన్ । విషపానేననిత్యత్వం । కురుతే
స్వాత్మనోహిసః॥ వాశిష్ఠరామాయణే॥ ఆహోసుచిత్రంయత్సత్యం ।
భస్మతద్విస్మృతంధ్రువం । యదసత్యంమృతంధార్యం । తత్పరంపరివర్జి
తః । యావంతఃపతితాభూమౌ । భస్మనఃపరమాణవః । తావద్వర్ష
సహస్రాణి । నరోభవతికిల్బిషః॥ సర్వేతపస్వినప్రోక్తాః॥ సర్వేయజ్ఞే
షుభాగినః। రుద్రభక్తాస్మృతాస్సర్వే । త్రిపుండ్రాంకితమస్తకాః॥ రు
ద్రాక్షవలయశ్శుభ్రో । జటాజూటీవిరాజితః॥ భస్మానలిప్తసర్వాం
గః॥ కమండలుకరాన్వితః॥ కృష్ణాజినోపవీతాంగః॥ అషాఢపుణ్యకీర్తి
నః॥ అనేనితేమహాదేవః॥ యోగినాంహృదయాలయః॥ ఇతి॥ తత్రైవ
ప్రణవవ్యావర్ణనం॥ రుద్రాక్షభూషణాస్సర్వే । జటామండలధారిణః॥
అక్షమాలార్పితకరాః॥ కమండలుకరాన్వితాః॥ త్రిపుండ్రావలియు
క్తాంగా । ఆషాఢేనవిరాజితాః॥ ఋగ్యజుస్సామరూపేణ । సేవంతే స్త

మహేశ్వరం॥ తథైవగాయత్రీవ్యాఖ్యానంతత్రైవ॥ శుభ్రత్రిపుండ్రానిశు భానితిర్య । గ్త్రిషాభిరుద్ధూళితసర్వగాత్రాః॥ రుద్రాక్షమాలావిమలా శ్చశుభ్రాస్తాన్మృగ్యాశ్శైవ్యగణైర్మునీంద్రాః । ఇతి॥ తథైవవేదవ్యాసము నివ్యాఖ్యానం॥ సంస్తూయమానోదీప్తాంగై । ర్దేవైర్మునిగణైస్తథా । ధృతత్రిపుండ్రశోభిదివ్యై । రుద్రాక్షైశ్చవిభూషితాః॥

శుశుభేనతతంవిష్ణుర్భస్మదిగ్ధతనూలతః । త్రిపుండ్రాంకితసర్వాంగో । జటామండలమండితఇతి॥ తత్రైవవిష్ణువ్యాఖ్యానం॥ ఇత్యాదిశ్రుతి స్మృతీతిహాసాగమపురాణవచనోదీరితసితభసిత త్రిపుండ్రహీనాశ్చ యే సంతితేనదర్శనీయ్యానసంభాష్యాః॥

ఇతిశ్రీవీరమహేశ్వరాచారసారోద్ధారే । సోమనాథభాష్యే విభూతిమాహాత్మ్యం నామద్వితీయప్రకరణం సంపూర్ణం॥

రుద్రాక్షమాహాత్మ్యం వక్ష్యామః.

కాత్యాయనశాఖాయాం॥ అథైవంభగవంతం సనత్కుమారః ప్రపచ్ఛ॥ భగవన్ కథం రుద్రాక్షోత్పత్తిస్తద్ధారణ ఫలంకిమితి॥ స ఉవాచ॥ భగవాన్ రుద్రః । పురాత్రిపుర వధాయోన్మీలితాక్షోహం తేభ్యో జలబిందవో భూమౌ నిపతితాస్తే రుద్రాక్షా జాతాః సర్వానుగ్రహార్థానాయ। తేషాంధారణోచ్చారణేన। దశశతగోదాన ఫలంభవతి । దర్శనస్పర్శనాభ్యాం తద్ద్విగుణత్రిగుణఫలంభవతి। అత ఊర్ధ్వంవక్తుంనశక్య మితి॥ కుమారః । తతోజపమంత్రధారణ విధింకథయామి॥ స్నానవిధానాస్నాతః శుచిరాగ్నేయస్నానం త్రిపుండ్రధారణంచ కృత్వా । ఏకాస్యాది చతుర్దశాంతానాం వేష్టక్రమేణాస్య ప్రణవం॥

హ్రూంక్రశూంబూంరూంజూం పాంరుంరూపమపిస్త్రీం వం ఖౌంతక్షుమపి । క్షాంహ్రాంసనమేతి । మయాయితిపూర్వోక్తమంత్రాన

విజపేదేవ । ప్రాణాయామ్యసమస్తపాపక్షయార్థం శివజ్ఞానావాప్త్యర్థం । సమష్టిమంత్రైస్సహధారణంకరిష్యే । ఇతిసంకల్ప్య॥ శిఖాయామేకమేకాస్యం । శ్రీసదాశివాయనమఇతి । ద్విత్రిద్వాదశవక్త్రాణిత్రీణి శిరసివహ్నిసోమాధిపాయశివాయనమఇతి । ఏకాదశవక్త్రింశత్త్రింశ మూర్ధ్నిషట్త్రింశ త్త్వాత్మకాయపరశివాయనమః। పంచదశసప్తవక్త్రాణికర్ణయోరేకమేకం సోమాయనమఇతి । షడష్టవక్త్రాణికంఠేద్వాత్రింశత్ । త్రియంబక కలాత్మనే శ్రీకంఠాయనమఇతి । చతుర్వక్త్రాం పంచాశన్మాలికాయామురసి । శ్రీకంఠాదిమూర్త్యాత్మ కాయశ్రీసర్వజ్ఞాయనమఇతి । బాహ్వోస్త్రయోదశవక్త్రాణిషోడశత్రిమూర్త్యాత్మకాయశ్రీకంఠాయనమః। శ్రీసోమకళాత్మకాయ శ్రీసోమనాథాయనమః। మణిబంధయోర్నవవక్త్రాణి ద్వాదశనవవక్త్రాణి ద్వాదశాదిత్యాధిపాయశ్రీమహాదేవాయనమ ఇతి । దక్షిణేద్వాదశాదిత్యాధిపాయ । శ్రీమహాదేవాయనమఇతి । కేశాదిమూర్త్యాధిపాయ ఉమాధిపతయేనమ ఇతి । వామేఅష్టోత్తరశతంచతుర్దశవక్త్రాణి శతరుద్రవిద్యేశ్వరాత్మకాయ । శ్రీవిశ్వేశ్వరాయ। చతుర్దశవక్త్రాణి అష్టోత్తరశతంచోపవీతం।రుద్రాక్షంధారయేద్విప్రః। సంధ్యాదిషుచకర్మసు । తత్సర్వంసమవాప్నోతి । కోటికోటిగుణంసదా॥ స్నానేదానేజపే హోమే । వైశ్యదేవేసురార్చనే । ప్రాయశ్చిత్తేతథాశ్రాద్ధే। దీక్షాకాలేవిశేషతః। అరుద్రాక్షధరోభూత్వా । యత్కించిత్కర్మవైదికం । కుర్యాద్విప్రస్తు యోమోహాన్న నవాప్నోతితత్ఫలం । ఏవంవిద్వాన్ బ్రహ్మచారీ । గృహస్థో వానప్రస్థో యతిర్వా ధారయేత్సదేవదేశ్వమేధ శతఫలమాప్నోతి॥ బోధాయన శాఖాయాం తాన్యేవఏతానిరుద్రాక్షాణి। యత్రియోవేదాధారయంతి। తస్మాద్దేవాధారయంతి।యస్తానిధారయన్ గచ్ఛన్ తిష్ఠన్।ఖాదన్ఉన్మేషన్ నిమిషన్।వసన్సర్వాణ్యేనాంసితరతిరుద్రోభూత్వాహరుద్రోభవతి। అంగే

రుద్రాక్షాశ్శిరసిస్థితే। మానవపురాణే॥ రుద్రాక్షంధారయన్భూపం। కుర్వన్నపిచమానవః। సర్వాంతరతిపాప్మానం। జాబాలశ్రుతిరేవహి॥ రుద్రాక్షధారణాద్ధస్తే। వక్షస్యపిచమస్తకే। చిహ్నంశివాశ్రమస్థానాం। భస్మనాచత్రిపుండ్రకం। హస్తేచోరసికంఠేవా। మస్తకేవాపిధారయేత్। ముచ్యతేసర్వపాపేభ్యో। రుద్రాక్షస్యచధారణాత్॥ కంఠేరుద్రాక్షమాశ్రిత్య। శ్వాపివాప్రియతేయది। సోపిరుద్రాత్వమాప్నోతి। కింపునర్మానుషాదయః। మృణ్మయంచాపిరుద్రాక్షం। కృత్వాయత్నేనధారయేత్। అపిదుష్కర్మకర్మాణస్తే యాంతిపరమాంగతిం। త్రిపుండ్రధారయేద్విప్ర। వరోరుద్రాక్షధారణాత్। సపక్తిపావనశ్శ్రాద్ధే। పూజ్యోవిప్రైస్సురైరపి। ఇత్యాదిశ్రుతిస్మృత్యాగమవచనోదీరితభసితత్రిపుండ్రరుద్రాక్షధారణహీనాశ్చయే। సంతితేనదర్శనీయాః సంభాష్యాః॥

ఇతిశ్రీవీరమాహేశ్వరాచారసారోద్ధారే శ్రీసోమనాథభాష్యే। రుద్రాక్షమహత్మ్యం నామతృతీయప్రకరణం సంపూర్ణం॥

శివలింగధారణమాహాత్మ్యంవ్యాఖ్యాస్యామః.

యజుర్వేదే॥ శతరుద్రీయే॥ యాతేరుద్రశివాతనూరఘోరాపాపకాశినీ। సకలశ్రుతిసారభూతే। మహాస్తోత్రేపి। అపాపకాశితివపుర్భూతం। తేశిష్టాః ప్రసిద్ధాచిహ్నపాపాగస్నపాపాః। అతస్త్వదీయాః అసహాయభక్తానన్యశిష్టాఇతినిశ్చినోమి। అస్యవాక్యస్యాభిప్రాయముహ। సదాలింగసన్నిహితాయే। భక్తాస్సంతితేశిష్టాః ప్రసిద్ధాఅపాపాశ్చతదన్యే। అశిష్టాఅప్రసిద్ధాస్సపాపాఇత్యర్థః॥ ఋగ్వేదే॥ అయమ్మేఅస్తు భగవానయమ్మేభగవత్తరః। అయమ్మేవిశ్వభేషజోయం శివాభిమర్శనః। అయంమాతాఅయంపితా అయంజీవాతురాగమత్॥ శ్రీమ

దశ్రీభాష్యే । ఉత్తమవేదభూషితం దేవోత్తమాభ్యాం పరిజనమలంకృతం । జగత్కారణత్వేన జనయామాసేతిలక్షణాత్॥ ఇదంతవ ప్రసర్వణం । సుబంధ వేహిసరీహి॥ అస్యార్థః॥ అయమ్మేహస్త మేఅయంహస్త భగవాన్ । భగవానితి॥ ఐశ్వర్యస్యసమగ్రస్య । వీర్యస్యయశసశ్రియః॥ జ్ఞానవైరాగ్యయోశ్చైవ । షణ్ణాంభగఇతిస్మృతః॥ భగవాన్తతః। భగవాన్నితికిం । భగవచ్ఛబ్దః పూజ్యవాచకః। అయమ్మేభగవత్తర। అయంహస్త భగవంతర । తరశబ్దాతిశయార్థేనవర్తతే । అతిశయానేతరస్త్రపవామితిసూత్రేతి। తస్మాద్దేవ విశిష్టోహస్తః । అయమ్మేవిశ్వభేషజః। ఏవః శివాభిమర్శన । మేఅయంహస్త । విశ్వభేషజః । విశ్వస్యమాయాది పంచస్యరోగవైద్యః। అభిమర్శనశబ్దః। కేవలానస్పర్శనాది । కింతు అభితః పరిత । స్పృశతిత్వభిమర్శన । నిజకరశాఖాకరతలకలితలింగమూర్తి । సర్వాంగంస్పృశతీత్యభిమర్శనం । అయంమాతా । అయంహస్త ఏవమాతా । అయంపితాఅయంహస్త ఏవపితా । అయంజీవాతు । అయంహస్త ఏవజీవాతు । జీవాతుర్జీవనౌషధం । ఆగమతే । ఇదంతవప్రసర్వణం । ప్రసర్వణమితి । ప్రజననం । శ్రీరుద్రభాష్యే॥ ఉత్తమవేదభూషితో దేవోత్తమాభ్యాంపరిజనమలంకృతం । జగత్కారణత్వేన । జనయామాసేతిలక్షణాత్॥ యజుర్వేదే॥ రుద్రియత్తేజనిమచారుచిత్రం జనిమేతిలింగనామ । చిత్రంచార్చనీయం । పూజనీయమిత్యర్థః॥ సుబంధో । శోభనోబంధుః। ఆత్మబంధుమిత్యర్థః । తస్యసంబోధనం । హే సుబంధోతవఇదంపరిసర్పణం ! ఇదంలింగంయహి । అఇహి । నిరీహి నిరంతరాహి । సర్వదావసేత్యర్థః। హస్తాద్విముక్తః। కదాచిన్న త్యర్థః। అస్మిన్నర్థే । వాతూలతంత్రే॥ ధారయేద్యస్తుహస్తేన । గా కాలంశివంసదా । తస్యహస్తేస్థితంసిద్ధం । మత్పదంసంపదాంపదం ఉత్తమాంగేగళేవాపి । కక్షేవక్షస్థలేపివా । తథాహస్తతలేవాపి । పా

ణలింగంధరేత్సుధీః॥ ఉత్తమాంగంగళేకక్షే। సర్వదాధారయేచ్ఛివం। మూత్రాద్యుత్సర్జనేయానే । భోజనేపిసదాశుచిః। గచ్ఛంతిష్ఠన్ స్వపన్ జాగ్రత్। దుస్నీషన్నిమిషన్నపి। శుచిర్వాప్యశుచిర్వాపి। లింగం సర్వత్రధారయేత్ । నాభౌచహృదయేమూర్ధ్ని । సర్వావస్థాసుసర్వదా। శ్రీలింగధారణంకుర్యా । దేవినిత్యంమమప్రియం। నాభేరధోలింగధారీ। పాపాత్మాపినఉచ్యతే। నాభ్యూర్ధ్వేంలింగధారీచ । సౌభాగ్యజ్ఞానవర్ధనః। అపవర్గేచ్ఛుకీశానం। గళేభక్తిపరాయణః॥ ఈశ్వరేణవినాభావ। సంబంధంకర్తుమాత్మనః॥ మూర్ధ్నివాధారయేల్లింగం। నకదాచిద్వియోజయేత్ । ఈశాననిత్యసంయోగ। పరయానిజనిష్ఠయా। వక్త్రేవాధారయేల్లింగం। మత్ప్రభావాద్విభావయేత్ । తస్మిన్సన్నిహితేకించి। నోచిష్టమితినిశ్చితం। అధమాధమయుక్తానాం । పాపినాంచాభిచారిణాం। యమలోకోనవిద్యేత॥ సదావైలింగధారిణాం। భక్తేనబిభృయాల్లింగం। యావత్ప్రాణవిధారణం । శ్వమాంసభక్షణంతావ దన్నేనరచితంభవేత్ । ప్రాణేశంలింగమాకల్ప్య । యోభుఙ్క్తేలింగవర్జితః॥ సశ్వమాంసం సరుధిరం। సాదరంభక్షకోభవేత్ । యదాహ్యగ్నిసమావేశ। న్నాయోభవతికేవలం । తద్దైవమమసాన్నిధ్యా। న్నతేప్రకృతిమానుషాః॥ తస్మాద్ధారణాత్॥బ్రహ్మవిష్ణుసురేశానా। దేవతాఃపరయాముదా। శిరోభిర్ధారయంత్యేతే, శివలింగమహర్నిశం। అష్టపాదాదయస్సర్వా। శ్శక్తయఃపరయాముదా। ధారయంత్యళీకాగ్రేషు। శివలింగంచసాదరం। వినిర్భిద్యతదాగాత్రం । వివరేలోహపాత్రికే। శివలింగంవినిక్షిప్య। పూజయంతిచరాక్షసాః। కంఠేషుహరకంఠాది। మునయోమాసవాస్తథా। సర్వదాశివలింగంతు । ధారయంతియజంతిచ। ఇత్యాది॥ వ్యాసంసర్వాంగమావాసం। శిష్యంముని గణావృతం। నీలోత్పలదళాభాసం। నీలకంఠమివాపరం । కృతపూ

ర్వాహ్నికాచారం।కృతాసనపరిగ్రహం।ప్రసన్నంప్రాంజలిఃప్రాహ। ప్రణమ్యాపూజ్య జైమినిః॥ జైమినిరువాచ॥ధన్యస్త్వంధన్యభావేన।వక్తుమర్హాసిమేగురో । కో దేవఃపరమఃపూజ్యః। పూజాతస్యచకింవద । ధ్యానంచ కీదృశంతత్ర , కింరూపంజపనంమునే। వ్యాసౌవాచ॥ సురాసురేంద్ర సన్మౌళీ । నిర్మాల్యచరణాంబుజం । గంగాధరంప్రణమ్యాహం । కళానిధి కళాధరం । ఇతిహాసేషు వేదేషు , పురాణేషు పురాతనైః। మహర్షిభిర్మహాదేవో । మహనీయఃప్రయత్నతః। రత్నసౌవర్ణరచిత । పీఠే వాచంద్రకాంతకే । స్ఫాటికేధారసేవాథ । స్థాపయేల్లింగరూపిణం , ఉపచారాః సమర్ప్యాథ । స్తుత్వానత్వాచధారయేత్ । తదాగస్త్యాది మునయో । దుర్వాసానందికేశ్వరః। మహాకాళోదధీచిశ్చ । పాణినశ్చకణాదయః। నందోభృంగిరిటిర్వీర । భద్రశ్చప్రమథాదయః। అజోహరిసహస్రాక్షో । బాణాసురదశాశసనా । వసిష్ఠోరురువాల్మీకో । భరద్వాజాత్రి గౌతమః ఏతే పరమ శైవాశ్చ। జయంతి పరయాముదా । ప్రసాదసేవనాధ్యానా । దర్చనాధారణాదపి । జాతాదర్శనకర్తా రక్షయంతిజగత్త్రయం । అవైదికాయశైవాయ । రహస్యంతదిదంమునే । నవక్తవ్యంనవక్తవ్యం । మితిశంకరభాషితం । తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన । గోపనీయమిదంత్వయా । వైదికాయాపిశైవాయ । వక్తవ్యంభక్తిశాలినే॥ సోమశంభూ॥ నిజమూర్త్తౌగురోర్మూర్త్తౌ , హస్తకేసలిలేనలే । చిత్రాదాస్థండిలేలింగే । ఏవమష్టవిధార్చనం॥ మహాభారతే॥ శుద్ధంమిశ్రంచసంకీర్ణం । త్రివిధంశివపూజనం । శుద్ధంతులింగతన్మాత్రం । మిశ్రశైవసదాశివం । సంకీర్ణంప్రతిమాకారం। లింగత్రయమిదంశృణు । నతుష్యామ్యర్చితోన్యస్మిన్ । తథాదేవినగాత్మజే । లింగార్చితాయథాత్యర్థం । పరితుష్యామిపార్వతి । యత్పుణ్యంప్రతిమార్చాయాం । యుగకోటిశతైరపి । తత్పుణ్యంలభతే దేవి । లింగేతుఘటికేపిచ॥ శివ

ధర్మశాస్త్రే॥ ఇంద్రనీలమయంలింగం । విష్ణుఃపూజయతే సదా । విష్ణుత్వంప్రాప్యతేతేన ॥ సాధ్యభైతైకంసనాతనం । బ్రహ్మాపూజయతే న్నిత్యం। లింగంశైలమయంశివం । తస్యసంపూజనాంతేన । ప్రాప్తంబ్రహ్మత్వముత్తమం । తామ్రలింగంసదాకాలం । భక్త్యా దేవోదివాకరః। త్రికాలంభజతేతేన । ప్రాప్తంసూర్యత్వముత్తమం । ముక్తాఫలమయంలింగం సోమఃపూజయతేసదా । తేనసోమేనసంప్రాప్తం, సోమత్వంసతతోజ్వలం । శక్రోపి దేవరాజేంద్రో । లింగంమణిమయంశుభం । భక్త్యాపూజయతేనిత్యం । తేనశక్రత్వమాప్తవాన్ । లింగంరత్నమయంచారు । వరుణోర్చయతేసదా । తేనతద్వరుణత్వంహి । ప్రాప్తమృధ్యాసమన్వితం। లింగంహేమమయంకాంతం। ధనదోర్చయతేసదా । తేనాసౌ ధనదోదేవో । ధనదత్వమవాప్తవాన్ । వసవఃకాంస్యలింగంచ । పూజ్యకామానవాప్నుయుః । నాగాఃప్రవాళజంలింగం । పూజ్యరాజ్యానిలేభిరే । ఏవం దేవాసృగంధర్వా ॥ స్సయక్షోరగిరాక్షసాః । పూజయంతిసదాకాలం । ఈశానంసురనాయకం । సర్వంలింగమయంలోకం । సర్వంలింగేప్రతిష్ఠితం । తస్మాత్సంపూజ్యతేలింగం । యదిచ్ఛేత్సిద్ధిమాత్మనః। బ్రహ్మావిష్ణుస్తథాశక్రో । లోకపాలాశ్చ దేవతాః। లింగార్చనరతాహ్యేతే । మానుషేషుచకాకథా॥ ఇత్యాదివాక్యైనమైనార్చయంతి పరమేశ్వరం తెనదర్శనీయానసంభాష్యా॥

ఇతిశ్రీ వీరమహేశ్వరాచార సారోద్ధారే సోమనాథభాష్యే శివలింగధారణ మహత్మ్యంనామ చతుర్థ ప్రకరణం॥

లింగార్చనవిధిః.

అథలింగార్చనవిధింవ్యాఖ్యాస్యామః। లింగమధ్యేమహాదేవః సాక్షాద్దేవశ్యశూలినః । అనుగ్రహాయ లోకానాం । తస్మాల్లింగంప్రపూజ

యేత్ । లింగమధ్యేజగత్సర్వం త్రైలోక్యంసచరాచరం। లింగబాహ్యాత్ప
రంనాస్తి ।తస్మాల్లింగంప్రపూజయేత్॥ దేవదానవగంధర్వా।సిద్ధకిన్నరగు
హ్యకాః।లింగమేకంపరంనాస్తి।తస్మాల్లింగంప్రపూజయేత్॥బ్రహ్మాదిస్తంభ
పర్యంతం।సిద్ధయోగముదాహృతం। లింగార్చనవిహీనానాంకుతో మోక్షః
కుతో విధిః । అసురైర్దానవైశ్చైవ । పిశాచైర్మనుజైస్తథా । ఆకాశం
తత్పరంలింగం । పాఠ్యతేసిద్ధిముత్తమం । స్వర్గమర్త్యంచపాతా
ళం । త్రైలోక్యంసచరాచరం। స్థావరంజంగమంవాపి। భూతగ్రామంచ
తుర్విధం । నాస్తిలింగాత్పరందైవం । మూఢాఃక్లిశ్యంతిచాన్యథా । రు
ద్రభక్తస్యశిష్యాణాం । దేవికింకథయామ్యతే॥ తాత్పర్యసంగ్రహే॥ బ
హుశాస్త్రిభిః తిత్యాదుపవీతధారణవిధీశ్వరార్చనమనుష్ఠేయమిత్యా
దేఃపరిత్యక్తవేదవిహితంప్రథితంపురాణే । బోధాయనేనమునినాబహు
శఃప్రణీతం। సర్వార్థదర్శనవిదైరపిగుహ్యకార్యే । యజ్ఞోపవీతమవశే
శ్వరమర్చయంతి॥ వుభయమపిపరిత్యక్తమధీమహే । తస్మాద్యజ్ఞోపవీత
మేవాధీయతే । వక్ష్యామహే । సోమనసాయరుద్రం బోధాయనశాఖా
యాం । నిత్యకామ్యభేదేనఈశ్వరార్చనంద్వివిధమిత్యాహ : ద్వేధాశి
వార్చనవిధిస్త్వచంద్రమౌళే । కామాయకేచిదపరోదురితక్షయాయ॥
అథాతో మహాదేవస్య అహరహఃపరిచర్యావిధింవ్యాఖ్యాస్యామః। ఇతివి
ధానంనిత్యత్వంతస్యపాపక్షయార్థేవ్యాధిమోచనార్థేశ్రీకామః శాంతికా
మః పుష్టికామస్తుష్టికామః ఆయుష్యకామః ఆరోగ్యకామశ్చకుర్యాది
త్యాదినాకామసంయోగవిధానాత్కామ్యమితి । యజుర్వేదే । తస్యా
ర్థః॥ తవశ్రియేమరుతో మజ్జయంతరుద్రయత్తే జనిమ చారుచిత్రం । ప
దం యద్విష్ణోపరమంధ్యాయతేన । అస్యార్థః। హేరుద్రతేజనిమజని
మేతిలింగనామశివలింగం । చారుచిత్రం । చాయనీయం । పూజనీయ
మిత్యర్థఃతవశ్రీయఐశ్వర్యార్థం । మరుతఃదేవాఃఅర్చయంతః। స్వకీయ

కరస్పర్శపూర్వకం । యజంతే॥ ఋగ్వేదే॥ త్రియంబకం యజామహే, సుగంధింపుష్టివర్ధనం । ఉర్వారుకమివ బంధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మాఽమృతాత్ । అస్మిన్నర్థే । శ్రీశైలంగ్యే॥ త్రియంబకంయజేద్దేవం । సుగంధింపుష్టివర్ధనం । కింకరిష్యతిమాంమృత్యు । ర్మృత్యోర్మృత్యురహంతథా॥ బ్రహ్మబిందూపనిషది॥ ఓంకారరథమారుహ్య । విష్ణుంకృత్వాచసారథిం । బ్రహ్మలోకపదాన్వేషీ । రుద్రారాధనతత్పరః। యావద్రథేనగంతవ్యం । తావద్రథపదస్థితః। స్థిత్వారథపథస్థానే । రథముత్సృగచ్ఛతి॥ యజుర్వేదే॥ సుయజామయజామ॥ గర్భోపనిషది॥ అథనవమేమాససర్వలక్షణ సంపూర్ణోభవతి । పూర్వజాతింస్మరతి । కృత్యాకృత్యంచకర్మజానాతి । శుభాశుభంచకర్మవిందతి॥ నానాయోనిసహస్రాణి । గత్వాచైవతుమాయయా । ఆహారావివిధాభుక్తాః। పీతాశ్చవివిధాస్తనాః। యదియోన్యాఃప్రముంచామితంప్రపద్యేమహేశ్వరం॥ సూతసంహితాయాం॥ యదియోన్యాఃప్రముంచామి । తంప్రపద్యేమహేశ్వరం । విరజానలజంభస్మ । గృహిత్వాచాగ్నిహోత్రజం । సముద్ధూళ్యపదాచారం । ప్రణిపత్యాత్మపర్యయా । సంసారసాగరంఘోరం । లంఘయామ్యహమాత్మనా । ఇద్ధంమహేశ్వరంస్మృత్వా । యోనియంత్రప్రపీడనాత్ । జాయతేవాయునాయాతి । విస్మృతంవైష్ణవేనచ । ఇతితవశ్రీమెమకుణఇతి వచనప్రమాణాత్ । బ్రహ్మావిష్ణుపురందరాస్సర్వేదేవాస్సురస్వకీయాం పదవీమపేక్ష్య లింగాకారంపరమేవసదాకాలంయజంతి । తాత్పర్యంతిశైవనందినాథాదిప్రమథగణాః। పురాతనభక్తగణాశ్చ మృత్యుంజయార్థమనశ్వరపదప్రాప్త్యర్థం । త్ర్యంబకంయజామహేఇతివచన ప్రమాణాత్ । మృత్యోర్మృత్యురూపంపరమేశ్వరంసదాకాలంయజంతి । శుకవామదేవసనకసనందన వసిష్ఠాగస్త్యాదిమునీంద్రాశ్చ । అపవర్గాపేక్షయా బ్రహ్మలోకపదా

స్యేషి । రుద్రారాధనతత్పరః ఇతిప్రమాణాత్ । పరమేశ్వరంసదాయ
జంతి । జ్యోతిష్టోమేనస్వర్గకామోయజేతేతి స్వర్గోపభోగాపేక్షయా ।
సుయజామయజామ । ఇతివచనప్రమాణాత్ । యజ్వానఃపరమేశ్వరమేవ
యజంతి । గర్భస్థాశ్చగర్భజన్మజరామరణదుఃఖోపశమనార్థం । పున
స్సంసారాసిద్ధ్యర్థం । యదియోన్యాంప్రముంచామి । తంప్రపద్యేమహే
శ్వరమితి । వచనప్రమాణాత్ । యోన్యాద్ఘుడితినిష్క్రమ్య పరమేశ్వ
రంయజామహేగర్భగతాఏవస్మరంతి । కింతు । ఈశ్వరోపాసకానా
ముపాసనాప్యేతం । శరీరధారణనిబంధనత్వాదమోఘ ఇత్యాహ ।
మంత్రేణచాంశకేతి । యుష్మదుపాసకానాంవైదికాయదశనం తదమో
ఘమాహుః॥ యజుర్వేదే॥ అంతరిక్షంతిశంజనేయుద్రింపరోమనీషియా
గృహ్ణంతిజిహ్వయాశానాం । యేనామజనేషు మధ్యేసర్వస్మాదధికమీ
శ్వరం । హృదయాకాశస్థితం । బుద్ధిపూర్వకముపాసతే । తఏవాన్నమ
శ్నంతి । అంతరారాధనంబహిరారాధనపూర్వకం । గత్వాతస్యావ్య
వలక్షణమితిభోజనాత్ప్రాగేవ । అభ్యర్చనప్రతిజ్ఞావచనం । యుచ్ఛేప
వన్నేమనసాంత్వముపాసకానాం । పుంసామయేషుశమసంభగవస్భ్రనా
ణః॥మంత్రాయమంతరినప్రతిభాతిమూలం ప్రాగ్భక్తమర్చనవిధేరనువా
సరంతే । భోజనాత్ప్రాగేవఅభ్యర్చన ప్రతిజ్ఞావచనంశివధర్మాదిషు ।
వరంప్రాణపరిత్యాగ । గచ్ఛేదనంశిరసోపి మే । నత్వభ్యర్చనభుంజీ
యా । ద్భగవంతంత్రిలోచనం । ఏవంనిర్వాహతేయుస్తు । యావజ్జీవంప్రతి
జ్ఞయా । మనుష్యచర్మణాబద్ధః । సరుద్రోనాత్రిసంశయః॥ అర్థాభి
ధానపురస్సరమయమేవమంత్రః॥ శివారాధనవాక్యస్య మూలమిత్యా
హ । యుక్తంపురామరణతస్తనయిత్నుకల్పాదాకారణంపరమ కారుణి
కబుద్ధివాణం । మంత్రోప్రియమాఇతియావదుపక్రమాయమూలం । మ
హేశవిదితంశివధర్మసూక్తేః॥ శివధర్మశాస్త్రే॥ యావన్నాయాతిమర

ణం । యావన్నాక్రమతే జరా । యావన్నేంద్రియవైకల్యం । తావత్పూజయశంకరం । త్వరితం జీవితం యాతి । త్వరితం యాతియౌవనం । త్వరితం వ్యాధిరభ్యేతి । తస్మాత్పూజయశంకరం ॥ తాత్పర్యంవక్తవ్యం॥ దురాశాదూరస్థాక్షితిపతిషు పంచాక్షరసుధారసప్రహ్వా జిహ్వాపరిజనపరేబ్రహ్మణిపదం । అవజ్ఞాసంజ్ఞాయానిఖిశతి నయావచ్ఛృతిపుటేనిలుంటం కాయామోయమమహిషఘంటాఘణఘణః। రహస్యే॥ అసంపూజ్యనభుంజీత । శివమాప్రాణసంచరాత్ । యదిపాపేనభుంజీత । స్వైరంతస్యననిష్కృతిః॥ యస్తులింగార్చనంత్యక్త్వా । భుంక్తే విట్క్రిమికీటభుక్ । నరోనరకగామిస్యాత్సర్వలోకబహిష్కృతః॥ అకృత్వాపూజనం శంభోర్యోభుంక్తే పాపకృద్ద్విజః॥ కుణపంచమలంచైవ । సమశ్నాతిదినే దినే । ఇత్యాదివేదవాక్యైరర్చనీయంపరమేశ్వరమనభ్యర్చ్య క్రియాః కేచనకుర్వంతి తేనదర్శనీయానసంభాష్యాః॥

ఇతిశ్రీవీరమహేశ్వరాచారసారోద్ధారే సోమనాథభాష్యే లింగార్చనవిధిః పంచమప్రకరణంసమాప్తం॥

లింగార్చనమాహాత్మ్యం

లింగార్చనమాహాత్మ్యంవ్యాఖ్యాస్యామః తావద్భ్రమంతిసంసారే। దుఃఖశోకపరిప్లుతాః। నభవంతిశివేభక్తాః యావత్సర్వేపి దేహినః సంసారదుఃఖకాంతారే।నిమగ్నస్సమహాతపే। చక్రివద్భ్రమతే దేవి। లింగార్చనవివర్జితః॥ యోజాతునార్చయేల్లింగం। నస్మరేన్నచపూజయేత్। కింతేనజాతిమాత్రేణ। భూభారేణాన్నశత్రుణా। జన్మకోటిసహస్రాణి।నూకరాంతానియోనిచ, సకృదభ్యర్చనాల్లింగే। గర్భజన్మనఃద్యతే। సతతంచార్చయేద్యస్తు। సయాతిపరమాంగతిం। సకృత్పూజయతేలింగం । వర్షకోటిశతత్రయం । కైలాసశిఖరేరమ్యే । మాతృజాపితృజస్త్రియః। సదాశివమతియ

జ్ఞేన । సదద సంప్రయచ్ఛతి । సదావై వాయుభక్షస్స్యా । త్సకృదభ్య
ర్చయేచ్ఛివం । యానికానిచతీర్థాని । చాసముద్రాత్సరాంసిచ । స్నా
నాత్ఫలమవాప్నోతి । సకృదభ్యర్చయేచ్ఛివం । అగ్నిహోత్రాశ్చవే
దాశ్చ । యజ్ఞాశ్చబహుదక్షిణాః॥ శివలింగార్చనస్యైతే కోట్యంశేనాపి
నోసమాః॥ ప్రయాగసంగమేచైవ । గంగాసాగరసంగమే । తపస్త్తంభ
వేత్యేవ । యస్తులింగార్చనేరతః । మేరుమందరమాత్రోపి । రాశిఃపాప
స్యకర్మణాః॥ ఈశ్వరంవేద్యమాసాద్య । నశ్యతేదుష్టరోగవత్ । గవాం
కోటిప్రదానేన । విధిదత్తేనయత్ఫలం । లింగస్యస్తైకపుష్పస్య । సహ
స్రాంశంనపూరయేత్ । యోదద్యాత్కాంచనంమేరుం । సస్యపూర్ణాం
వసుంధరాం । లింగస్యస్తైకపుష్పస్య । సహస్రాంశంనపూరయేత్ । కిం
చిద్దళంవాచుళుకోదకంవా । దేవేంద్రలక్ష్మీందదతేదదాసి । అదానదానే
జగదేకఖండో । ముగ్ధోభవాన్సర్వవిదేవిదేవ॥ జలంవాపుష్పమేకం
వా । లింగస్యోపరినిక్షిపేత్ । అమంత్రింవాసమంత్రింవాసకులకోటింస
ముద్ధరేత్ । పత్రంపుష్పంఫలంతోయం । యోమేభక్త్యాప్రయచ్ఛతి ।
తస్యాహంనప్రణస్యామి । సచమేవప్రణస్యతి । బాలాశ్చమోహేన శి
వంచకృత్వా । మృదాదినాపాంసుభిరాధిదేవం । గృహంచతాదృగ్విధమ
స్యశంభో। సంపూజ్య రుద్రత్వమవాప్నుయుశ్చ॥ సౌరసంహితాయాం।
క్రీడంతిశిశవోయత్ర। లింగంకృత్వాయజంతియే।సైకతంమృణ్మయంవాపి।
తేభవంత్యేవ భూభుజః॥ శివధర్మే।క్రీడమానోపియః కుర్యా। ద్బాలభావే
శివాలయం। రుద్రలోకోభవేత్తస్య। సత్యంసత్యంనచాన్యథా। పాంసునా
క్రీడమానోపి । లింగంకృత్వాతువై నరః। ప్రేతా వ్యంతేలభతే రాజ్యం।
సుసంపన్నమకంటకం । క్రీడాలోభాద్భయాన్మోహా । లోభేనకపటేన
వా । యేనకేనప్రకారేణ । ధన్యాఃపూజయతేశివం । నశివార్చనతు
ల్యోస్తి । ధర్మస్త్రిభువనత్రయే । ఇతివిజ్ఞాయయత్నేన । పూజనీయ

స్సదాశివః। వ్యాపారంసకలంత్యక్త్వా । పూజయధ్వంసదాశివం । నికటావవదృశ్యంతే । కృతాంతనగరద్రుమాః॥

ఇతిశ్రీవీరమాహేశ్వరాచారసారోద్ధారేసోమనాథభాష్యే లింగార్చనమాహాత్మ్యం నామ సప్తమ ప్రకరణం॥

పాదోదకమాహాత్మ్యం.

బోధాయనశాఖాయాం॥ అథాతోమహాదేవస్యపాదోదకవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః॥ శ్రీరుద్రేణపవిత్రేణశతధారేణ సహస్రధారేణ రుద్రమపరిమితమవిఘ్నదమక్షదమభీష్టదమచ్యుతంపరమంపవిత్రం భగవంతమేవం మహాదేవంస్నాపయిత్వాసర్వోవై రుద్రఇతిద్వాభ్యాం।ఋతగ్ంసత్యంపరంబ్రహ్మేతిప్రాశయేత్।జాబాలాశాఖాయాం॥ భగవతఃపాదౌప్రక్షాళ్యశంఖంప్రపూర్య। గంధపుష్పాక్షతైరభ్యర్చ్య । చరుంనివేద్య॥ఇమంమేగంగేయమునేత్యభిమంత్ర్యికద్రుద్రాయేతిమంత్రేణరుద్రేతి సమ్మార్జనంకృత్వా। ఋతగ్ంసత్యంపరబ్రహ్మేతిప్రాశయేత్ । ఏవంకుర్యాత్ । సకులజాఃదశపూర్వాఃదశాపరానాత్మానంచతారయేత్॥ బ్రహ్మాండపురాణే॥ కురుక్షేత్రేనైమిశేచ । భూమిభాగశ్చయేశుభాః। సర్వతీర్థోదకస్యైతే । కళాంనార్హంతిషోడశీం । అకాలమృత్యుమథనం । సర్వవ్యాధివినాశనం । సర్వపాపోపశమనం । శంభోఃపాదోదకంశుభం । సర్వమంగళమాంగల్యం । సర్వపావనపావనం । సర్వతీర్థఫలంసద్యః। ప్రాప్యతేమూర్ధ్నిధారయేత్॥ సర్వోత్పాతప్రశమనం। సర్వరోగప్రభేదనం । దుష్టగ్రహాపశమనం । ఇష్టసిద్ధిప్రదాయకం । అగమ్యాగమనంచైవ। సర్వపాపాశ్చయేశుభాః। తేవిపూతాభవంత్యాశు । సద్యఃపాదాంబుధారణాత్ । అశౌచంనైవవిద్యేత । సూతకప్రేతకేతథా । గృహేయస్మిన్ప్రస్రూతాస్త్రీ । సంభోగాస్పృశ్యమేవచ । దూషితస్యా

పిపాదాంబు। బిభ్రచ్ఛుద్ధిమవాప్నుయాత్ । పాదోదకంపురభిదః॥ పాపజాలహరంపరం । పాశశుక్తిభిరాదాయ। పపుఃకామంగణేశ్వరాః। శంభోఃపాదోదకంపీత్వా । పశ్చాదశుచిశంకయా । యఆచమతిమోహేన। తంవిద్యాద్బ్రహ్మఘాతకం॥ ఆదిత్యపురాణే॥ పాదావిక్షాళ్యదేవస్య। కరాభ్యాంకమలేక్షణ । అభ్యుక్ష్యచాత్మనోమూర్ధ్ని । హ్యాశిద్ధేశ్చగురోస్తథా॥ రామాయణే॥ తత్రిదేవర్షిగంధర్వ । వసుధాతలవాసినః। భవాంగపతితంతోయం। పవిత్రమిదమస్పృశన్॥ వైద్యశాస్త్రే॥ నిర్మాల్యసలిలంపాశ్య । దేవదేవస్యశూలినః। క్షయకుష్ఠజ్వరశ్వాసై । ర్ముచ్యతేకిల్బిషైరపి । అభిషేకజలంప్రాతః । పిబేన్నిత్యందినేదినే। శూలకుష్ఠాద్యపస్మార । జ్వరాణాంభేషజంప్రియే । దాసమార్గప్రపన్నాయే। శ్రౌతేపాశుపతే స్థితాః। తైరేవపేయంధార్యంచ। ఘ్రాతవ్యంచముముక్షుభిః॥

ఇతిశ్రీవీరమాహేశ్వరాచారసారోద్ధారేసోమనాధభాష్యేసప్తమపరికరణంసమాప్తా॥

ప్రసాదస్థలమాహాత్మ్యం.

ప్రసాదస్థలమాహాత్మ్యంవక్ష్యామః॥ మహాదేవస్యనిర్మాల్యం।స్వీకార్యమధికారిభిః।తద్బోధకానివాక్యాని। దర్శయామిసమాసతః। తత్రతావద్విరోధప్ర।దర్శనార్థంనిషేధవ।చనాన్యుపస్థాపయంతే॥వ్యాసజైమినిసంవాదే శైవసంహితాయాం॥జైమినిరువాచ॥అనర్హంమమనైవేద్యం। పాదాంబుకుసుమందళం । ఇతీశ్వరేణకథిత, మితికేచిన్మహర్షయః। వదంతితత్కథంస్వామిన్ । యథార్థంకథయస్వమే॥ వ్యాసఉవాచ। దేవదేవస్యవచసో । విషయోయంహిజైమినే। యేవీరభద్రపిశిత । శివభక్తిపరాఙ్ముఖాః। శంభోరస్యత్రదేవేషు। యేభక్తాయేనదీక్షితాః। యేశుద్ధకర్మ

ణాశంభో । రన్యత్రిసమబుద్ధయః। తేషామనర్హామీశస్య । తత్ప్రసాద
చతుష్టయం॥ అపిచ। శ్రీభగవానువాచ॥ మదీయభుక్తంనిర్మాల్యం ।
పాదాంబుకుసుమంఫలం, ధర్మమర్థంచకామంచ । మోక్షంచవిదధే
త్క్రమాత్ । మల్లింగధారణేశ్లోకే । దేశికామత్పరాయణాః। మదే
కశరణాస్తేషు, యోగ్యంనైవాన్యజంతుషు ॥ తత్రమనుః॥ శూద్రా
న్నంసూతకస్యాన్నం । నైవేద్యంశ్రాద్ధమేవచ । పతితాన్నంసమా
హాన్నం । రాజాన్నంచైవవర్జయేత్ ॥ శూద్రాన్ననిషేధః ॥ బ్రా
హ్మణక్షత్రియవైశ్యజాతీనామేవేతరేషాం । సూతకాన్ననిషేధోజ్ఞాతీత
రాణామేవ । నైవేద్యాన్ననిషేధస్తు । నైవేద్యశబ్దేనత్రివిధముచ్యతే।
నైవేద్యంవిష్ణునాభుక్తమితివచనాత్ ॥ విష్ణుభుక్తనైవేద్యనిషేధశ్రౌతస్మా
ర్తాన్నవర్తినామేవయచ్ఛ్సంకల్పితందేవాయతత్సర్వంనైవేద్యమితివచ
నాత్ । శివోపభుక్తనైవేద్యనిషేధశ్శివసంస్కారరహితానాం । ప్రా
కృతానామేవ ॥ శివపురాణే॥ నిర్మాల్యంలంఘనేదోషః । ధారణేచవిశే
షతః॥ శివరహస్యే॥ నధారయేత్క్వచిచ్ఛంభో । నిర్మాల్యంనచభక్ష
యేత్॥ స్కాందే। నిర్మాల్యంచనివేద్యంచ । విశేషేణవివర్జయేత్ ।
రుద్రేణభుక్తనిర్మాల్యం । నతథాదేవతాంతరైః॥ నైవేద్యంవిష్ణునాభు
క్తం । అమృతంచాన్యదైవతైః॥ నిర్మాల్యంచనివేద్యంచ । భుక్త్వాచాం
ద్రాయణంచరేత్ ॥ శివపురాణే॥ నిర్మాల్యంనిర్మలంశుద్ధం । నిర్మలత్వా
దనిందితం । తస్మాదభోజ్యంనిర్మాల్యం । ప్రాకృతైరశివాత్మభిః। లోభా
న్నధారయేచ్ఛంభో । నిర్మాల్యంనచభక్షయేత్ । నిర్మాల్యంలంఘనా
చ్ఛంభో । సిద్ధిభ్రంశోభిజాయతే । జిహ్వాచాపల్యసంయుక్తః। శివసం
స్కారవర్జితః। శివనిర్మాల్యభోగీచ । రౌరవంనరకంవ్రజేత్॥ ఇత్యనేన
వాక్యేనపరమేశ్వరనిర్మాల్యనిషేధః । ప్రాకృతానాంశివార్చనరహితా
నామేవశివార్చకానాంనిషేధాయనభవతి । ఏవమాదినిషేధవాక్యానాం

తాత్పర్యమజానంతో వైదికశైవాః। కేచపరమేశ్వరస్యప్రసాదమభోజ్య
మస్పృశ్యమధార్యమితివదంతి । సామాన్య విధేర్విశేషవిర్బలవానితి
వచనాన్నివృత్తిరితివచనప్రమాణ్యాదపినిషేధవాక్యానిపాతకాని వచ
నానికథ్యంతే । అభోజ్యప్రతిపాదోఽయం । అశుచిమవలంబితే । శుచిభి
ర్భోజ్యమన్నాదినిర్మాల్యమితి॥ కామికే ॥ అశుద్ధాత్మాశుచిర్లోభా ।
న్మద్భుక్తంపావనంపరం । భక్షయన్నాశమాయాతి । శుద్రోహ్యధ్య
యనాదివ॥తథాశివధర్మే॥ నిర్మార్యంధారయేన్నిత్యం । భక్త్యాలోభాం
నధారయేత్ । నిర్మలత్వాచ్చనిర్మాల్యం । మలదేహీనధారయేత్ ।
సర్వదాశుద్ధిరహితానాంశుద్ధవస్తూపయోగోదోషాయభవతీత్యయమే
వార్థః॥ శృతిస్మృతిపురాణేషుసర్వత్రోద్ఘోష్యతే॥ ఆదిత్యపురాణే॥
శూద్రస్యవేదాధ్యయన । మగ్రిజాగ్రిహణంతథా ॥ మానవపురాణే॥
నస్పృశేత్పాణినోచ్ఛిష్టం । విప్రోగోబ్రాహ్మణస్థలాః । వచాపివశ్వేద
శుచి । స్వపోజ్యోతిర్గణాదివి॥ యథాకామికే॥ నైవేద్యంమహోత్తో
చ్చిష్టం । భుంక్తేపత్యహమాదరాత్। సోపిమత్సదృశఃప్రోక్తః। చరు
భుగ్యస్తథాభవేత్॥ ఆపస్తంబసూత్రే॥ అగ్నిర్వై-దీక్షితంతస్మాదే
నంనోపస్పృశేత్ । ఇతిదీక్షితాదిస్పృష్టివత్ । యథావహానవేపివటా
శ్వద్థార్కపర్ణేషు । కుంభితిందుకపర్ణయోః॥ పలాశపద్మపత్రేషు । భు
క్త్వాచాంద్రాయణంచరేత్ । ఇత్యాదిభిర్వచనైస్సర్వముదాహృతం ।
ఏతద్వ్యక్తంభవతి । వచనాన్య యతస్తస్య । నిర్మాల్యస్యపవిత్రత్వేసిద్ధి॥
దీక్షితస్యస్పర్శనవత్ । జ్యోతిర్దర్శనవత్ । పలాశాది పత్రభోజనవత్
నప్రతిషెధోన విరుద్ధమేవ। అతఏవనిర్మాల్యమతిశుద్ధతయాభోజ్యమేవే
తి । సర్వమనవద్యం హృద్యంచ । ఏవంతర్హి-శివైక శరణానాం । వీర
శైవానామపి న్యాయగర్భిణీవణితి రాయుష్మతాంశ్రీవణ పదవీమియ
మవగాహతామితి । అథ విధానం దర్శయతి । భోగమోక్షార్థిభి

స్సేవమితి పౌరాణికాజగుః। భోజ్య ప్రశాంతచేత సైరితి । శైవాగమే।
పురాణానాం ప్రమాణంచ । సర్వసమ్మతమేవచ । వచనప్రామాణ వా
దీనాం। వచ నై రేవసంతోష ఇతికానిచిద్వచనాని । ప్రదర్శితాని । ఇ
దానీంతు బోధకవర్తమానప్రక్షిప్తరుద్ర శైవత్రైయహవిషిశ్రుతిశ్యాలి
భిః। నిర్మాల్యందానదోషేణ।వహ్నిరప్యశుచిర్భవేత్। రుద్రః పశూనా
మధిపతిరితిమంత్రేణ హుతం హవిరూపం నిర్మాల్యం యదిభగవాన
గ్నిరాదదేవ । అశుచిరపిస్యాదేవ॥ స్కాందే॥ అశుచిద్రవ్య సంస్పర్శా
త్వయమప్య శుచిర్భవేత్॥ తాత్పర్య సంగ్రహే॥ సోమత్వదర్థ మను
శుశ్రుమః సూయమాన । మాలంబనం పశుపతేర్నియతంపశూనాం ।
గవ్యంచతే గవిసదైవత మధ్వరేషు । చండీశ్వరేణ సహనాకసదాంవి
వాదః॥ యజుర్వేదే॥ ఆయుంసోమః కపర్దిన్నమృతంవర్షపతెమద్వీతి
మహేశ్వరశేషత్వముక్తం । సోమస్యరుద్రాయ గామిత్యాహ । రౌ
ద్రావై గౌః । రుద్రంగవీతిగవ్యస్య ఇమం పశుంపశుపతేతి। అద్యబధ్నా
మితి పశూనాం । ఏతదేవ వివృణోతి॥ యథాస్కాందే॥ అసూద్ర
ద్రవ్య సంస్పర్శే । త్వయమప్య శుచిర్భవేత్ ॥ తాత్పర్యసంగ్ర
హే॥ సోమః పశోర్గ విచనంతిహ మీషియాని । దేవాఃపశోర్హ వి
షిభాగమను జ్ఞయాతె । గృహ్ణంతి తత్వదిత రేష్వపికల్పనీయం ।
అస్మిన్నర్థేశ్రుతిరప్యస్తి। జుష్టందేవానామిదమస్తుహవ్యం । అపిచ॥ ఆ
పోరాజానమధ్వరస్యరుద్రేతి । గాథపతింమేదపతింరుద్రత్యధ్వరరాజ
స్య । ప్రసాదసేవనయా । ఆహవనీయాగ్నైశ్చహవిర్భాగాశ్రీప్పయాఃప్రా
ప్తానాం విష్ణ్వాదిదేవతానాం అశుచిత్వంనభవతికిం । ననుపమాస్తు రు
ద్రభుక్తాన్న విషయత్వంనిషేధవచనానాంరుద్ర స్వామికాన్నవిషయ
త్వమస్తీత్యతఆహ । సర్వమన్నంహిరుద్రస్యసఏవాధిపతిర్యతః। తంని
షేధధీయానిత్యం యోభుక్తేకవిశిష్యతే । తన్నిషేధమన్నంభోక్తుమని

చ్ఛుతాంశుద్ధాత్మానాముపరిస్థూలదోష పాషాణవతమేత్యుపవాసఏవతే
షామవశిష్యతఇతి॥ యజుర్వేదే॥ యదేకమవ్యక్తమనంతరూపం। వి
శ్వంపురాణంతమసఃపురస్తాదితి॥ విశ్వరూపేణపరమేశ్వరాదుత్పన్నష
డ్రసాపేతషడ్విధాహారజలకుసుమజాతాని సర్వాణ్యపి దేవప్రసాదలబ్ధా
నిభవేయుః। యల్లోకెయోగ్యపదార్థజాతముపయుజ్యతె తద్దేవేభ్యోదీ
యతె। తస్మాదసర్వమీశస్యనైవేద్యమిత్యాదిన్యర్థం సమర్థితం। తథా
నభవతిచేత్ । పరమేశ్వరశిరోనిర్మాల్యభూతకళానిధికళాన్సర్వేసురాః॥
పురందరాదయోభుంజ్యతె। తేనైవఅమరలోకపూజ్యాశ్చజాతాః॥ అ
పిచశివనిర్మాల్యభూతసుధాకరకళాసార ప్రసాదితసుధారసాభిషిక్తవ్రీహి
జాతానికథం దేవతాయోగ్యానిభవంతి కథంకారమృషయోనిషేవం
తె। శివోమేమేతరాఇతిముఖాద్వాచయతి॥ యీశ్వరముఖనిస్సృతవిఖ
సీభూతైర్వై దైరాగమైశ్చశబ్దరూపైర్జగదిదముత్పద్యతే। యథావే
దాంతేషు। శబ్దవివర్తంజగదేతిత్ప్రపంచరూపమితి ప్రతిపాదితం॥ తత
శ్చపరమేశ్వరముఖనిర్గతశబ్దరూపస్యప్రపంచస్య। సర్వేష్మిన్కర్మణ్యాన
ర్హతాస్యాత్ । సకలస్యశబ్దవివర్తభూతస్యవస్తునఃశివోపభుక్తప్రసాదత
యానర్హత్వాత్ । అపిచ॥ భాస్కరస్యేశ్వరోదేవ ఇతియోమండలంప
తయఏషాంతరాదిత్యేహిరణ్మయః॥ పురుషఇతి। సూర్యస్యాంతర్భావ
స్థితః॥ పరమేశ్వరమేవ। సోపిసకలపదార్థజాతాద్గ్రసమాదత్తె। శ్రుతిః॥
యోసావస్మదితిసర్వేషాంభూతానాంప్రాణానాదాయోదేతి। తస్య
భూతానాంపదార్థానాంరసమాకర్షతీత్యర్థం। భూతానాంవాయ్వాది
నాంభవాత్ । తస్మాత్పరమేశ్వరభుక్తశిష్టాన్యనర్హాణి। కథంభవే
యుః॥ మహోపనిషది॥ అవఏవససర్జాదౌతాసువీర్యమపాసృజత్ ।
ఇతిఅపోనారానరోరుద్రఇతిజలమపిశివజాతమితివిశ్రుతిః॥ అపోవాఇదగం
సర్వంవిశ్వాభూతాన్యాపఃప్రాణావా అపఃపశవ అపోన్నమాపోమృత

మాపఃసమా్రిడాపోవిరాడాపః స్వరాడాపశ్ఛందాగ్ంష్యాపోజ్యోతిగ్ం ష్యాపస్సత్యమాపఇతి। తస్మాత్సకలజలంపరమేశ్వరచరణకమలాభిషిక్త ప్రసాదితప్రవాహరూపమేవ। తతశ్చవిశ్వవిశ్వంభరాన్తర్లేస్థితానితీర్థజలాన్యానేవ్యానిభవేయుః। తతశ్చతీర్థస్నాతేలీక్షేహితేషాంప్రావేశయర్ణ। ఇత్యాదిశ్రుతయః।ప్రమాణపదమతిక్రమ్యవర్తతె।అపిచ॥ముఖాద్వాచో గ్నిరితిపరమేశ్వరజాతాగ్నితతశ్చతత్పాకపరినివృత్తం। రుద్రోచ్ఛిష్టమేవస్యాత్। తతశ్చపక్వాన్నేనదేవతోపహారవైశ్యదేవ ప్రాణాగ్ని హోత్రిహోమాతిథి సంతర్పణాదయస్సంభవేయుః। తతస్సర్వచున్నంరుద్రోచ్ఛిష్టంతెనదానహోమయోరనర్హత్వాత్। అపిచ॥ నాసికాభ్యాం ప్రాణాద్వాయురితి। వాతః ప్రాణె నిషిరోమయో భూరితి తస్మైచైతన్యస్వరూపేణ శంభునాగృహీత సకలపరిమితాని సకలప్రసూనాని పత్రాణిపూజార్థమనర్హాణి సంఘటితే। అపిచ॥ ప్రాణోపాన వ్యానోదాన సమానాదితః। చైతన్యం స్వరూపస్య పరమేశ్వరస్య। శ్రద్ధాయాం ప్రాణెనివిష్టోమృతంజు హోమిశివోమా విశాప్రిదాహయప్రాణాయ స్వాహా। శ్రద్ధాయామపానేన విష్టోమృతంజుహోమి శివోమా విశాప్రిదాహాయ అపానాయస్వాహా। శ్రద్ధాయాం వ్యానేన విష్టోమృతంజు హోమిశివోమావిశా ప్రిదాహాయ వ్యానాయ స్వాహా। శ్రద్ధాయముదానేన విష్టోమృతంజుహోమిశివోమావిశా ప్రిదాహాయ ఉదానాయస్వాహా। యితి పంచమంత్రైర్దత్తం హవిః పరమేశ్వర ప్రసాదోనభతికిం। తత్ప్రసాదాన్నం బ్రాహ్మణైర్నోప భుజ్యతెకిం। తతఃపరమేశ్వర వ్యాప్తం పరమేశ్వరా నుపభుక్తం నకించిల్లోకె భోగ్యపదార్థ జాతమస్తి। తస్మాదీశ్వరస్య నైవేద్యం పాదోదకం నిర్మాల్యం చోపభుక్తమితివచనం శ్రవణయోగ్యం నభవతి। అనుభవన్నతే పియశ్శివాన్నం తస్మైకిమర్థం సమర్పణీయమిత్య

తాహ ॥ శైవే॥ శివస్వామిక మేవాన్నం । శివాయవినియుజ్యతే । విని
యోగోపచారేణ । సంతుష్యతి సదాశివః । యథాహిరాజకీయ పురు
షః తదీయమేవ వస్తుతస్మైసమర్ప్యతుష్టేపతేనపుష్టోభవతి॥ బ్రహ్మాం
డపురాణే॥ సర్వలోకైకనాథస్య । శంభోకః కింప్రియచ్ఛతి । ఉపచార
ప్రియ శ్శంభు । స్తేనైవా యంప్రియచ్ఛతి । ప్రసాదానుభవస్యైవ ।
మహత్వంప్రతిపాదితం । ఇదంపవిత్రమమల । మఖిలాగమచోదితం ।
వేదవేదాంగతత్వజ్ఞైః పవిత్రంపరిభాషితం । ఇతిహాసేశివాచార । సార
భూతముదాహృతం । నానాపురాణవేదేషు । రహస్యంపరిభాషితం ।
ఇమంప్రసాదంభుంజానో । విరించిఃకిలజైమినే । విష్ణుఃపరశురామోపి ।
శివేనపరిదీక్షితౌ । పాదోదకప్రసాదాన్నం । నిర్మాల్యస్యనిషేవకౌ । వ
సిష్ఠోపిగరిష్ఠోభూ । త్ప్రసాదస్యప్రభావతః । ప్రసాద సేవనాజ్ఞాతో । వి
శ్వామిత్రోమహామునిః । పాణినశ్చకణాదశ్చ । కపిలోగౌతమాదయః ।
ప్రసాదసేవనాధ్యానా । దర్శనాద్ధారణాదపి । నిర్మాల్యం దేవదేవస్య ।
చాంద్రాయణశతాధ్వరం । తస్మాత్పాదోదకంపేయం । ప్రసాదాన్నం
చభుజ్యతాం॥ యథాకామికే॥ భక్షయోద్యోనరోభక్త్యా । పవిత్రమ
తిశుద్ధిదం । శుద్ధాత్మా బ్రాహ్మణస్తస్య । పాపంక్షిప్రంవినశ్యతి । అస్మి
న్నర్థేనానాశ్రుతిరప్యస్తి॥ ఋగ్వేదే॥ నత్వాద త్తేభి రుద్రభి శంతమే
భి శతంహిమాఅశీయం భేషజేభిః । న్యాఅస్మద్వే షోవితరంమిత్యాం
హోవ్యమీవా శ్చాదయ స్వావిషోచిరితి । యజుర్వేదే శతరుద్రీయే॥
యచ్ఛంచ యోశ్చమనురాయజేపితా । తతశ్యామతవరుద్రప్రణీతౌ । అ
పిచ॥ విలబృదాయవృథః॥ ప్రతిదేశాంతరే॥ రుద్రేణాన్నమమృతందే
వావైభోక్తుకామావేదాశ్చకామయంతే॥ అస్యార్థః । అథభక్షణే
అన్యథాతోకర్మణిసిద్ధా । తద్రూపమన్నంభక్షితం । మధ్యమపిండంప
త్నీప్రాశయేత్। అత్రివాద్రస్య । విప్రేణదత్తస్యపుత్రార్థంపత్న్యైః

ప్రాశనవిధానాత్ ।పుత్రోత్పత్తిర్భవతీత్యవగమ్యతే। అదత్తపితరోగర్భం, కుమారంపుష్కరస్రజం । ఇతిలింగబలేనఅస్యమంత్రస్యఅయమర్థః॥ లైంగ్యా॥ ఏష్టవ్యాబహవఃపుత్రాః। శివతంత్రానుసారిణః। సముద్ధరంతితే గోత్రం । రజ్జుఃకూపాద్ఘటంయథా॥ శివతంత్రానుసారిణః। పుత్రాస్స ర్వేభ్యోవైశిష్యకథనాత్ । శివాచారసంపన్నం । కులోద్ధారకంపుత్రం యథాశయంలభేత్ । తథావిధకుమారయుక్తం గర్భభవంతత్సంవాద యంత్వితితాత్పర్యార్థః। అతస్మైచ్ఛరుద్రసమర్థితోప భోగ సంసర్వలక్షణ సంపన్నో భవతీతిశ్రుతే రభిప్రాయః । యథాలింగపురాణే॥ వసు రుద్రార్కరూపేభ్యో । మధ్యపిండస్తుపుత్రతః । వేదోక్తరుద్రనిర్మా ల్యం । కింపునర్బహుభావసైః । ఇతిపురాణవచనాత్పుత్రాది కామి కానామపివేదోక్తం శివలింగప్రసాదోపభోగేనైవతత్రదైహికఫలసిద్ధి ర్భవతి । తాత్పర్యసంగ్రహే । దేవనికాయే దేవస్యైవ బ్రాహ్మణ త్వంబ్రాహ్మణోపాస్యత్వంచ । ప్రసాదమంత్రసిద్ధిమిత్యాహ । త్వంబ్రా హ్మణస్త్వ నుపధావనమేవకార్యం । తద్బ్రాహ్మణైస్తదితరైర్గర్భవం త్యుపాస్యః॥ అబ్రాహ్మణోసపరవర్ణనిషేధనేసంభావ్యనేవయజనఃప్ర మదం ప్రమాణం ప్రహ్లాదాఖ్యోమంత్రస్సామవేదేయథా। త్వం దేవేషు బ్రహ్మణోస్యహంమనుష్యేషుబ్రాహ్మణోవైబ్రాహ్మణముధావత్యుపధామి తి । యద్బ్రాహ్మణాస్త్వమసినాకసదాంనికాయేతుభ్యంనివేదితమభోజ్య మితిస్మృతి నకాయేచ్ఛిష్టమీశ్వర విశిష్టమపి ద్విజానాం భూ మానసఖేమధనాంభసిమజ్జనీయం । నచోచ్ఛిష్టంకుర్యాదశక్తోభూమానఖ నేదప్సుప్రవేశయేదితి। ఆపస్తంభేవశక్తందర్శితం । భూమానఖేయమధ నాంభసిమజ్జనీయమితి । మనుష్యేషుబ్రాహ్మణోయథా । విశిష్టోభవతి । త తథైవవేదబ్రాహ్మణనికాయేమహాబ్రాహ్మణఃపరమేశ్వరఏవవిశిష్టః॥ త స్మాత్కారణాద్దేవతాంతరనివేదితమపిబ్రాహ్మణానామభోజ్యమిత్యాహ ।

అస్మిన్నర్థే శైవసంహితాయాం॥ శంభోర్నిర్మాల్యకంశుద్ధం । భుంజీయా
త్సర్వతోద్విజః । అన్యదేవస్యనైవేద్యం । భుక్త్వాచాంద్రాయణంచ
రేత్ । స్కాందే॥ ప్రసాదమస్యదేవస్య । భుక్తంతత్కిల్బిషంభవేత్ ।
శివస్యైవతునిర్మాల్యం । భుక్త్వాధార్యంద్విజాతిభిః॥ ఇత్యాదినానావచన
ప్రమాణాత్ । బ్రాహ్మణానాంపరమేశ్వరప్రసాద ఏవహి శేషణభోక్త
వ్యం । జాబాలశాఖాయాం॥ రుద్రేణాత్తమశ్నంతి । రుద్రేణాపీతంపి
బంతి । రుద్రేణాఘ్రాణంజిఘ్రంతి । తస్మాద్బ్రాహ్మణఃప్రశాంతమనసావి
ద్వాంసోనిర్మాల్యమేవనిష్పైవిత । నిర్మాల్యమేవాశ్నీయాత్ । తతశ్చపర
మేశ్వరభుక్తనైవేద్యోపభోగేనసకలపురుషార్థసామగ్రీ లభ్యతఏవన
శంకనీయం । అస్మిన్నర్థే స్కాందే॥ శిష్టాశ్యంతాశ్చరుద్రేణ । భు
క్తమేవహిభుంజ్యతే । ఘ్రాణమేవహిజిఘ్రంతి । పీతమేవపిబంతిచ । క
ఠశాఖాయాం॥ త్రిగప్సాతమశ్నీయాద్యదివాప్నోశివార్పితం। తదేనోప
భుంజ్య । క్రిమిభక్ష్వమలభక్ష్యమభక్ష్యధోగచ్ఛఅధోగచ్ఛ॥పాద్మే॥ అప
మప్యర్పదంశంభో।భుక్తిఖాదంచపాతిచ। శ్వమాంసమస్తుమూత్రంచ ।
భుంక్తేఖాదంచపాదిచ॥ నిర్వికల్పధియాశంభో। భుక్తోచ్ఛిష్టాన్నపానకం।
యోభుంక్తేసగణాధీశో । యావజ్జీవంప్రతిజ్ఞయా । తతస్స్వయంచభుంజీ
యా । చ్ఛుద్ధమన్నంయథాసుఖం । నివేదితంచదేవాయ । తచ్ఛేషం
చాత్మశుద్ధయే । సూతసంహితాయాం॥ స్వేష్టలింగస్యయద్దత్తం । చ
రుకంతన్నసంశయః। తత్ప్రాశయేత్స్వయంప్రాజ్ఞో । నాన్యస్మైసతుదా
పయేత్॥ శివధర్మే॥ నిర్మాల్యంధారయేన్మూర్ధ్ని । నైవేద్యంచాపిభక్ష
యేత్ । తత్ప్రసాదోదకంపీత్వా । గాణాపత్యమవాప్నుయాత్॥ స్వ
చ్ఛందలలితభైరవే॥ పరమేశ్వరకుమారసంవాదే॥ నిర్మాల్యధారణాత్ప్రా
ప్తి । సాలోక్యంలభతేనరః। పాదోదకస్యపానేన । సామీప్యంభజతే

సదా । మత్ప్రసాదోపభోగేన । సాహూప్యంప్రతిపద్యతి । నాస్యస్యతపస
శ్శక్తి । ర్నవబాలస్యవిద్యతే । రహస్యంతదితంపుత్రి : సులభంకురువ
త్సతే॥ కించ॥ హరివంశే॥ పురుహూతనారదసంవాదే॥ కదాచిదీశపా
దాంబు । నిర్మాల్యచరమేవతః। పవనఃపన్నగేశాన । నిపితఃపుణ్యకార
ణం । తేనవిశ్వంభరాభార । ధురీణత్వముపాప్యతే । భోగీశ్వరత్వమచ
ల । మీశభూషణతాపిచ । సర్వజ్ఞతాచసంజాతా దేవేంద్రనహిసంశ
యః। సాక్షాత్ప్రసాదభాగేన । భక్తోయల్లభతేఫలం । తద్భక్త్యం
నహిమేశక్తి । ర్నగిరోనగిరాంపతిః। ఈశానసంహితాయాంఉమామ
హేశ్వరసంవాదే । దీక్షాప్రకరణే॥ కిందీక్షయాకింతపసా । కింధ్యానే
నజపేనకిం॥ శృణుదేవివరారోహే । మద్భుక్తంయదిభుజ్యతే । శిరసా
ధారయేద్భక్త్యా। యోనిర్మాల్యమలోభతః। అహమేవధృతస్తైన।సోమస్సో
మకహాధరః। నిర్మాల్యంధారయేద్భక్త్యా ।శిరసాపార్వతీపతేః।రాజసూయ।
సహస్రస్య। ఫలంప్రాప్నోతినారద । శిరసాశివనిర్మాల్యం । భక్త్యాయో
ధారయేద్యది ।-శుచిర్భిన్నమర్యాదఃసర్వావస్థాంగతోపివా । సద్వదేవ
ప్రయుక్తాత్మా।నియమైశ్చబహిష్కృతః।తస్యపాపానిఘోరాణి। నాశయే
త్యేవశంకరః।మత్ప్రసాదోదకంపుష్పం। సదాధార్యంమదాశ్రితైః॥ రోగి
భిశ్చవిశేషేణ । విపదంప్రాప్యత్నతః। పృథివ్యాంయానితీర్థాని
యానద్యస్సర్వదశుభాః। మత్పాదస్థాపితానిత్యం । తస్మాధార్యంప్ర
సాదకం । పాదోదకంచనిర్మాల్యంభక్త్యాధార్యంప్రయత్నతః। నత్వాం
స్పృశంతిపాపాని । మనోవాక్కాయజానిచ । నిర్మాల్యధారణంశంభో
ప్రసాదోదకసేవనం । ప్రసాదభోజనంచేతి । ప్రత్యేకంపాతకాపహం ।
నిర్మాల్యంశిరసాధృత్వా । భుక్త్వానైవేద్యమేవచ । తత్ప్రసాదోదకంపీ
త్వా । గాణాపత్యంలభేధ్రువం । నిర్మాల్యఃపరమంపుణ్యం । నైవేద్యం
పాపనాశనం ! బ్రహ్మచారిగృహస్థానాంయతీనాంభుక్తిముక్తిదం । నిర్మా

ల్యంపరమానందం । నిర్మాల్యంశుద్ధదైవతం । నిర్మాల్యంపరమంజ్ఞానం । నిర్మాల్యంపరమామృతం. నిర్మలత్వాశ్చనిర్మాల్యం । నృణాంనైర్మల్య కారణం । అనివేద్యంతుభుంజానో । నరోభవతికిల్బిషమ్ । పత్రంపుష్పంఫలంతోయం । అన్నపానాద్యమౌషధమ్ । శివార్పితంవినాభుంక్తే । భుంక్తేసద్యోహికిల్బిషం । యద్యదాత్మహితంలోకే । తత్తద్రివ్యమవంచయన్ । శివలింగార్పితంకుర్యాత్ । తతస్తుప్యామిపార్వతీ । శివోపభుక్తనిర్మాల్యం । పవిత్రంపాపనాశనం । తస్మాద్భక్త్వాచపీత్వాచ । శివేనసహమోదతే । సిద్ధప్రసాదంతల్లక్షణాభిదానపురస్సరమవాంతరభేదమాహ॥ ప్రసాదంత్రివిధంప్రోక్తం । శుద్ధసిద్ధంప్రసిద్ధకం । శుద్ధలింగముఖాత్ప్రాప్తం । సిద్ధంచరవిసర్జితం । ప్రసిద్ధంచగురోర్భక్తమిత్యేతేత్రివిధంస్మృతం । నిత్యంవైదికశైవేన । సేవ్యతేలింగసేవితం । తత్వార్థంవీరశైవేన । సేవ్యతేచరసేవితం । తథైవోభయశైవేన । సేవ్యతే గురుసేవితం । నిర్మాల్యసేవనంతత్ర । త్పాదోదకనిషేవనం। ప్రసాదభోజనంచేతి । ప్రత్యేకంపాపనాశనం । గురుదేవోచ్ఛిష్టప్రసాద పాదప్రక్షాళితపాదతీర్థగ్రహణదీక్షాన్యాయమాహ । పాదోదకంపాపహారం । నిర్మాల్యంచైహికప్రదం । గురోర్భుక్తంసదాకాల । మాముష్మికఫలప్రదం । యద్యదాత్మోపభోగంస్యా । తత్తద్రవ్యమవంచయన్ । నివేద్యగురవేభక్త్యా । తదాజ్ఞాపాలకోభవేత్ । కర్మణామనసావాచా । గురూణాంభక్తవత్సలః। శరీరంప్రాణమర్థంచ । సద్గురుభ్యోనివేదయేత్ । త్రివిధార్పణేనకింలభ్యతే । శరీరనివేదనాత్ప్రసాదం లబ్ధవాన్ప్రాణనివేదనాల్లింగసంబంధత్వంలబ్ధవాన్ అర్థనివేదనాత్ । జంగమభక్తింలబ్ధవాన్ తథానభవతిచేత్ । శరీరవంచకస్యప్రసాదసేవాసౌఖ్యంభవతి ప్రాణవంచకస్యతల్లింగసంబంధపదంనభవతి । అర్థవంచకస్యతదవరవతారజంగమపరిచర్యాఫలంభవతి॥ అస్మిన్నర్థే॥ శైవే॥ మత్ప్రసాద

పభోగిస్యా । న్మద్భక్తానాంచవంచకః। కుంభీపాకేషుఘోరేషు । పచ్య తేనచసంశయః। అతఏవఇద్ధంవంచకస్యాద్భక్తస్యకదాచిద్దౌర్గత్యంభవ తి । తస్యోదాహరణమాహ । నోపకర్తుంస్థిరద్రవ్యం । కింతుతత్కాల సంభవం । కిమస్తిలతావృతంస్య । మందమారుతసంగ్రహః। అతఃకార ణాత్తత్తదవంచకస్యయదాత్రివిధాత్మికాభక్తిస్సదాకార్యా । స్పర్శనా దప్యధికంమన్యే । గురుపాదసరోరుహం । దర్శనంకురుతేస్వప్నం । గు రోరాత్మసమంహితం । లౌకికానాంతథాన్యేషా మపిముక్తిర్నవిద్యతే । పాషండినోపిముచ్యంతే । గురోశ్చైవప్రసాదతః। సిద్ధప్రసాదః॥ యజు ర్వేదే॥ యేపథాంపతిరక్షయః । ఐలభృధాయవ్యుధః॥ అస్యార్థః॥ యేపథాంపంథానంరక్షంతి ఇతిపథేరక్షయః సన్మార్గస్యప్రవర్తకాః। ఛందసి॥ వనషణరవరక్షణఅధోఇప్రత్యయః । ఐలబృధఇతిఐలభృతః। ఇలాఅన్నంతస్యసమూహోఐలః। భక్తేభ్యః దేయం । యేకత్ బిభ్రతి తతః తేఐలభృతఃఇతిఉచ్యంతే అయువర్ణవ్యావృత్యాఅభయంయేవ్యు దంతి । తేవ్యుధః। రసవృషరంభోపేక్షయోః వా । యావత్కించిద పితత్తద్రవ్యంతస్సర్వం । వ్యుదంతీతివ్యుదః। తా॥ యేరుద్రలోకాదవతీ ర్యరుద్రాః । మానుష్యమాశ్రిత్యజగద్ధితాయ । చరంతినానావిధచా రుచేష్టా । స్తేభ్యోనమస్త్ర్యంబకపూజకేభ్యః॥ వ్యాఖ్యాకల్పావివమన యనావిద్రుమాతామ్రభాసో । జాయామిశ్రాజటిలశిరశ్చంద్రరేఖావ తంసాః । నిత్యానందానియతలలితాస్నిగ్ధకల్మాషకంఠా దేవారుద్రాధృత పరశివస్తేభవిష్యంతిభక్తాః ! అతఏవశివభుక్తసద్గంధవస్త్రాలంకరణాది కం॥ అనుభుంక్తేగణోచ్ఛిష్టం । సోపిమాయాంతరిష్యతి । లింగద్వయప్ర సాదంచ । యోభుంక్తేశ్రద్ధయాన్వితః। తదీయోచ్ఛిష్టమాసాద్య । స ర్వేయాంతిపరాంగతిం । చరాచరప్రసాదాన్నం । భుక్తంతచ్ఛేషధారి ణాం । చరాచరాణాంభూతానా । మపిముక్తిర్భవేత్ప్రియే । సకృల్లిం

గార్చకోచ్ఛిష్టం । స్వదేహేయస్తు లేపయేత్ । వజ్రికాయస్సభవతి ।
శివేనసహమోదతే । తస్యోదాహరణమాహ॥ మహాభారతే । అనుశా
సనీకే॥ దూర్వాసోచ్ఛిష్టభుక్తస్య । పాదబాహ్వంగలేపనాత్ । సహ
సా వజ్రికాయత్వం । ప్రాప్తవాన్విష్ణురవ్యయః॥ ముండకోపనిషది॥ తే
సనసహ భుంజీత తేనసహాభుంజీతేతి । శివానుభూతమఖిలంనిర్మాల్యంభోజ్య
ధార్యమితి । ద్విధామద్వైధంనైకశ్చిదిష్యతే॥ దేవస్వం దేవతాద్రవ్యం
నైవేద్యంచనివేదితం । చండద్రవ్యంబహిఃక్షిప్తం । నిర్మాల్యంమద్వైధంత
థా । దేవస్వగ్రామభూమ్యాది । దాసీదానచతుష్టయం । హేమరౌ
ప్యంచరత్నాది । దేవద్రవ్యమితిస్మృతం । యత్సంకల్ప్యతుదేవాయ ।
పత్రింపుష్పంఫలంజలం । అన్నపానాదితత్సర్వం । నైవేద్యమితికీర్తితం।
ఏతత్త్రివిధనిర్మాల్య । మనర్హమితికథ్యతే । ప్రమాదాద్భోజనంకుర్యా।
ద్భూమేరవ్యైకమంగుళం । కించిద్రవ్యాపహారేణ । రౌరవంనరకంవ్ర
జేత్॥ శివోపభుక్తసద్గంధమన్నపానాదికంతథా । నివేదితమితిప్రోక్తం।
సర్వపాపహరంపరం । బాణలింగేచరేలోహే । రత్నలింగేస్వయంభు
వి । ప్రతిమాసుచసర్వాసు । నచండోధికృతోభవేత్ । స్థాపితేవిధినా
లింగే । సర్వదేవాసురైర్నరైః॥ ఏతత్త్రివిధనిర్మాల్యం । చండేశోధికృత
శ్శివే । బహిఃక్షిప్తమనర్హంహి । సున్యద్రవ్యత్వకారణాత్ । పిశాచా
నాంచసర్వేషా । మధికారోహిసర్వదా । ఇతిమద్వైధప్రసాదేషునివేదిత
ప్రసాదఏవభోక్తౄణామర్హోభవతి । తంనివేదితప్రసాదంద్వివిధ
మాహుః॥ భోజ్యంధార్యంచేతి। భోజ్యమితి । భక్ష్యలేహ్యపేయాదీ
నాంఉపలక్షణంధార్యమితి । వాసోవిభూషణాదీనాముపలక్షణం । య
థాస్కాందే॥ నిర్మాల్యంత్రివిధంప్రోక్తం । అన్నంపానంచభూషణం।
లైంగ్యే॥ ఫలపుష్పసుగంధంచ । వస్త్రాణ్యాభరణానిచ । లింగార్పితం
చస్వీకుర్యా । దన్యథాకిల్బిషంభవేత్ । భోజ్యంలేహ్యంచచోష్యంచ ।

యచ్ఛలింగార్పితంశుభం । నోచేచ్ఛిష్టాన్నమిశ్రంతు । ప్రాసాదోనిష్ఫలం భవేత్ । బహ్వేపిస్తోకమేవాపి। శిష్టాన్నేనవిమిశ్రితం ।అనర్పితంచభుం జానం। తదేవ్యాన్నతకిల్బిషం। అస్మిన్నర్థేశ్రుతిరప్యస్తి । నిర్మాల్యమేవభ క్షయంతినిర్మాల్యమేవాశ్నీయాత్ । నిర్మాల్యమేవనిషేవేత । ఇత్యాదిశ్రు త్యాగమవచనప్రమాణాత్ । భాండశిష్టాన్నాదిపదార్థజాతమపివర్జ నీయం । ఖాద్యానిచాదనీయాని । పేయాద్యన్నానియాని వై । తానిదే యానిశంభోర్న వాశ్నీయాద్దాసభావతః॥ శ్రీశైవలింగ్యాం॥ భోజ్యలేహ్యాశ్చ చోష్యాశ్చయేచలింకార్పితాఃపరే । లింగోచ్ఛిష్టంచభుంజీత । ప్రసా దాప్తిరుదాహృతం । ఇక్షుదండఫలాపూప । ఖాద్యానివ్యంజనానిచ। ప్రసాదఏవభోక్తవ్యా। శ్చాన్యగోమాంసవిట్సమాః। ఇక్షురంభాఫలా దీని । సఖండానినివేదయేత్ । దాళిమఖర్జూరచూతాది । న్య ఖండానినివేదయేత్ । ఇత్యాదిభక్ష్య భోజ్యలేహ్య పానీయచో ష్యాదీనిచాన్యానిపదార్థజాతాని । శివలింగస్యైకవారమేవసమర్ప్య అతఃప్రసాదఏవకార్యః। ఆత్మాపేక్షపరిమితాన్నమేకవారమేవలింగభా జనేనిక్షిప్యస్వేష్టలింగస్యసమర్పణం । కర్తుమనర్హమితికేచనవదంతిత థానభవతి । స్వకీయగురులింగాభ్యవహారపరిమితాన్నమేకవారమేవలిం గభాజనేనిక్షిప్య । తల్లింగస్యప్రత్యేకపదార్థైఃసమర్పితంభవతిచేత్ । విరోధాయసభవతి । తత్పదార్థార్పణభేదమాహ । భక్ష్యభోజ్యలేహ్య చోష్యపానీయానిపయోదధి ఘృతశర్కరాతైలాదిరసాని కందమూలఫలప త్రశాకపాసూదివ్యంజనాని క్షీరోదనముద్గోదనశాల్యోదనాదిబహు వి ధోదనానిచ ।అన్యానిమద్రసోపేతపదార్థజాతాని తత్కాలోచితయ థాసంభవపదార్థజాతానిస్వేష్ట లింగభాజనే నిక్షేపసమయే పాకము ఖాత్ । ఆకర్ణ్యతత్పదార్థనామాని అముం పదార్థాఃకటుతిక్తామ్లమ ధురక్షారకషాయాన్వితవ్యం జన మిశ్రితోపరసనామానిస్వకీయ శ్రో

త్సేంద్రియక రేణ స్వేష్టలింగస్య శ్రోత్రేంద్రియస్య। సమర్పణంకృత్వా తత్ప్రసాదశబ్దసుఖం శ్రోతుమర్హో భవతి । తత్పదార్థవాసితాసుగతవాసనానిస్వకీయ ఘ్రాణేంద్రియకరణేస్వేష్టలింగ ఘ్రాణేంద్రియస్య। సమర్పణంకృత్వాతత్తత్పదార్థవాసనాసుఖమాఘ్రాతుమర్హోభవతి । తత్తత్పదార్థరూపాణిస్వకీయనయనేంద్రియకర్ణ స్వేష్టలింగనయనేంద్రియస్య సమర్పణం కృత్వాతత్ప్రసాదాలోకనసుఖమనుభవితుమర్హోభవతి। తత్తత్పదార్థ భావనసమయస్వకీయమానసకరణస్వేష్టలింగము నసిసమర్పణం। కృత్వాతత్ప్రసాదభావనసుఖమనుభవతు మహోభవతి తత్పదార్ధ సంస్పర్శన సమ్మేళన సమయకస్న మృదుకఠినశీతోష్ణానిస్వకీయ కరోదరేణ స్వేష్టలింగ కరోదరస్య సమర్పణం కృత్వాతత్ప్రసాదస్య స్పర్శన సుఖమనుభవితు మర్హోభవతి । తత్తత్పదార్థసమర్పణ సమయేకర్మణామనసావా చాత్రివిధాసర్పితంశుభం । నోచేదనర్పితంభుంక్తే । ప్రసాదోనిష్ఫలంభవేత్ । ఏవమాదివచనప్రమాణాత్ । తత్త్రివిధార్పణం సదాకర్తవ్యమేవ । తత్త్రివిధార్పణభేదమాహ । పంచభక్ష్యాద్యన్నాని కందమూలపత్రంశాకాదివ్యం జనానిపయోదధిఘృతాదిరసద్రవ్యాణి స్వకీయకరతలేతత్తత్పదార్థజాతానిపునఃపునరభిమర్శనపూర్వకం స్వేష్టలింగార్పితంచేతత్తత్కర్మక్రియాకృతంభవతి । తత్తద్భక్ష్యభోజ్యలేహ్యపానీయ చోష్యాదిపదార్థజాతమిశ్రితోపరసభేదాన్నానావిధసూపాని నానాపక్వాన్నాని తత్కబళనాంతర్గతసిక్తపరంపరాణి । తత్తద్వ్యక్తజనపిండీతముద్గతానిఫలాంతర్గతబీజత్వగ్వ్యంతలతాదిస్వీకారవి సర్జనభేదాని । దీపితానలసూర్యచంద్రఆతపప్రభామిశ్రచ్ఛాయావాయ్వంతైజసపార్థివపరమాణు మిశ్రితావకాశమిశ్రితానుమారుతబహిర్మారుతోపమారుత మిశ్రగంధపుష్పఫలధూపసౌరభమిశ్రితధూమపాకే । భాష్పజలమిశ్రితపాకమిశ్రరసమిశ్రే

రూపమిశ్రిరుచిమిశ్రితభేదాః । లింగోపభోగభావనాపురస్సరపర్యాయే ణస్వేష్టలింగార్పితం చేత్ । మానసక్రియాకృతంభవతి । యద్యచ్ఛాల్యో దనాద్యన్నాని అపూపాదిపక్వాన్నాని ముద్గాదినానాసూపాః తత్త ద్వ్యంజనాంతర్వినిక్షిప్త సముద్రిలవణాదిలవణశర్కరాది మధురసమరీ చ్యాదికటుకతింత్రిణీ ఫలరసాద్యామ్లవేలాఘునరసాది నానాపరిమళద్రి వ్యపునః పాకాన్వితవాసనాద్రివ్యసయోదధిఘృతాదిరసాః తత్కాలో చితయథాసంభవ పదార్థజాతాని తత్తన్నామోచ్చారణ పురస్సరం స్వేష్టలింగార్పితం భవతిచేత్ । వాక్క్రియాకృతంభవతి । తత్త్రివిధార్ప ణానంతరంతత్ప్రసాదస్వీకారసమయె । రూపసమర్పణయోద్రివ్యరుచిమ ర్పణయేత్తతః। ఉభయార్పణహీనంచేత్ప్రసాదోనిష్ఫలంభవేత్ । ఇతివచ నప్రమాణాత్। స్వకీయజిహ్వేంద్రియ భాజనేనతత్తత్పదార్థానాం తగ్గత రుచింనిక్షిప్యమానసకరణ స్వేష్టలింగజిహ్వేంద్రియస్య । సమర్పణం కృత్వాతత్ప్రసాదరుచిసుఖ మనుభవితుమర్హోభవతి । తస్యోదాహ రణమాహ । బ్రహ్మాండపురాణె ఈశ్వరపితామహసంవాదె॥ నైవేద్యం పురతోన్యస్తం। దర్శనాత్స్వీకృతంమయా । రసాన్భక్తస్యజిహ్వాగ్రా దశ్నామికమలోద్భవ । ఇత్యాదివచనప్రమాణాత్ । శివైకనిష్ఠానిప రై వీరవ్రితాచారనిరతైశ్శివభక్తజిహ్వాగ్రిప్రాణలింగస్య యద్యత్క ర్మణావచసా పూర్వసమర్పిత పదార్థరూపాంతర్గతరుచిం స్వజిహ్వావే శయానిచ్ఛయాసావధానమన సాసమర్పితంతత్ । శివార్పితమేవభవ తి । తథైవఖలుఘ్రాతస్పృష్టాదిరన్యస్మిన్త్యపినిషేధపాకదశాయాం పరి చారకైస్తథాకృతమపిదేవోపహారమేవ । తిథాస్కాందె॥ సమాఘ్రా తంపరిస్పృష్టం। యథాదృష్టంమనీషయా । శివాయకల్పితంవస్తు । నకిం చిదపిదూష్యతి॥ ఇతితత్తత్పదార్థైస్స్వకీయా నవేశానసమర్పణాత్ । త త్తదుచిసమర్పణంనవిరోధాయభవతి॥ క్రియాతిలకె॥ శుద్ధశైవప్రసా

దేచ । శుచిత్వంయోనభావయేత్ । పాపీయాంతినరో ఘోరం । నరకం కాలమక్షయం । సుప్రతిష్ఠితలింగస్య । నయథాపూర్వభావనా । తథాశివప్రసాదస్య । పూర్వేనామనసంస్మరేత్ । గవాంసర్పిశ్శరీరస్థం । నకరోత్యాత్మపోషణం । విశ్రుతంకర్మరచితం । పూర్వస్తానాంతుభేషజం । ఏవమంతశ్శరీరస్థ । సర్వవత్పరమేశ్వరః । వినాచోపాసనాదేవో । నకరోతిహితంనృషు । ఇతివచనప్రమాణాత్ । బాహ్యార్పణమేవాలమితికేచనవదంతి ॥ మనఏవమనుష్యాణాం । కారణంబంధమోక్షయోః ॥ యథావాలింగ్యతేపుత్రీ । నతథాలింగ్యతేపతిః । ఇతివచనప్రమాణాత్ । అభ్యంతరార్పణమేవాలమితికేచనవదంతి । తథానభవతి । యజుర్వేదే ॥ యద్ధిమనసాధ్యాయతితద్వాచావదతి । తత్కర్మణాకరోతీతి ॥ ఇతిశ్రుత్యాగమవచనప్రమాణాద్వాగ్విజ్ఞాపనం మనోభావనం క్రియాసమర్పణం । త్రికరణశుద్ధం బాహ్యాంతరార్పణమేవదేవస్యార్పణంభవతి । కాత్యాయనసగృహ్యే । పంథానంగచ్ఛన్నభిమంత్రయతో సమోరుద్రాయపథిషదేస్వస్తిమాసంపాదయ వనంగయవనంగచ్ఛన్నభిమంత్రయతే । నమోరుద్రాయప్సుషదే । స్వస్తిమాసంపాదయత్రస్మాద్యత్కించనకర్మ కుర్వన్ స్యాత్సర్వం । నమోరుద్రాయత్యేవకుర్యాత్ । లింగార్పితంచసర్వత్ర । బాహ్యాభ్యంతరఏవచ । రూపద్రవ్యంచబాహ్యేషు । నిరూపంచాంతరేషుచ । రూపంసమర్ప్యద్రవ్యస్య । రు చిమప్యర్పయేత్తతః । ఉభయార్పణహీనంచే । త్ప్రసాదోనిష్ఫలంభవేత్ ॥ బృహతికాలోత్తరే ॥ గచ్ఛన్ తిష్ఠన్ స్వపన్ జాగ్రత్ । ద్భుజానోమైథునేరతః । యశ్శివార్పితచేతస్స్యాద్భక్తిమాన్సతునాన్యథా । సయోగేషువియోగేషు । చాణుమాత్రంసుఖానిచ । యఃకుర్యాదిష్టలిగేతు । సావధానీనిరంతరం ॥ వాతూలతంత్రే ॥ యాయాక్రియావిధావ్యా । ప్రస్తుతాజాయతేపురా । తాం తాం కుర్యాన్మహాదేవ । సమ

ణధియాసుధీః। వృషభోగాయపురతో । వస్తుయద్యదుపస్థితం । తతత్స
మర్ప్య దేవాయ । విదధీతాత్మసాత్తతః । ఇంద్రియాణాగతంకించి। ద్య
త్సుఖంతచ్ఛివార్పితం । తత్తత్ప్రసాదోభోక్తవ్య । స్తథేంద్రియముఖేవ
చ । తథాచక్షుశ్శోత్రజిహ్వాఘ్రాణేంద్రియగతానిస్పర్శరూప శబ్దరస
గంధాదివిషయసుఖాన్యాత్మనోనిశ్చయస్వేష్టలింగస్య సావధానేనమన
సాసమ్యక్సమర్ప్యతత్తదనంతరం తత్ప్రసాదసుఖమనుభవితు మహార్హో
భవతి । యదింద్రియముఖాద్దేయం । తదింద్రియముఖాచ్చరేత్ । ఆ
న్యేంద్రియోపభోక్తుంచె । దనర్హాంభూషణాదివత్ । రుద్రేణాత్తమశ్నం
తి । పీతంపిబంతిఘ్రాతంజిఘ్రంతి । ఇతిలక్షణాదితి॥ ఆరభ్యకర్మాణిశు
భాన్వితాని । భావాంశ్చసర్వాన్వినియోజయేద్యః। తేషామభావేకృత
కర్మనాశః। కర్మక్షయేయాతిసమర్ప్యకేన॥ క్రియాతిలకే॥ అభావేభా
వమాసాద్య । హ్యస్థానేస్థానమాచరేత్ । ఏతద్వయంపరిజ్ఞానీ । ప్రసా
దీసావధానకః । అసమర్ప్యయదీశాయవస్తుకించిత్కదాచన । కథం
చిన్నోన్నైవభుంజీత । శివభక్తిపరోనరః। ఉపాత్తఉపచారంస్యా । న్నైవే
ద్యాంతంచపూజనం । తస్మాన్నైవేద్యహీనంచే । త్పూజాలోపంభవేత్స
దా । తత్తత్ప్రసాదభోగాంతం । నైవేద్యార్పణముచ్యతే । ప్రసాదా
దానహీనంచే । దర్పితంచాపినిష్ఫలం । వ్రతోపవాసనియమై । ర్యేన
కేనాపిహేతునా । పూజాప్రసాదలోపశ్చే । స్నానవాప్నోతితత్ఫలం ।
ఉపవాససహస్రాణి । ప్రాజాపత్యాయుతానిచ । శివప్రసాదసిద్ధస్య ।
కోట్యంశేనాపినోసమాః॥ ఆదిత్యపురాణే॥ యేకయేవేతిరోరుద్ర ।
సర్వవేదేషుగీయతె । తస్యప్రసాదలేశేన । ముక్తిర్భవతి శాంకరీ । తిల
షోడశభాగంచ । తృణాగ్రాంబుకణోపమం । పాదోదకప్రసాదాన్న ।
సేవయామోక్షమాప్నుయాత్ । పాంసవఃసర్వజాయంతె । పాంశు
యాః త్యేవపర్వతాః। శివప్రసాదయుక్తానా । మాజ్ఞమైవతుకేవలం ।

ప్రాణలింగప్రసాదీస్యా । నోపవాసాదికంచరేత్ । మోహాద్యదాచ
త్తస్య । ప్రత్యవాయోమహాన్భవేత్ । పూజకాబహవస్సంతి । భక్తా
శ్శతసహస్రికః । తత్రత్ప్రసాదపాత్రింతు । ద్విత్రావానైవపంచషట్
ప్రసాదభోక్త్రాన్నిందంతి । యేజనాభక్తిసంయుతాః । తేయాంతి
శ్శృభిసార్ధం । నరకంనాత్రసంశయః । శివప్రసాదమాహాత్మ్యం సిద్ధకిన్న
రగుహ్యకాః । విష్ణుప్రముఖదేవాశ్చ । తేనజానంతికిన్నరాః ॥ శ్రు॥ ప
మేశ్వరస్యప్రసాదంచండద్రవ్యమితికేచన వదంతి । అథః । చండద్ర
వ్యవివేకః ॥ లైంగే ॥ బాణేలింగే చ రేలోహే । రత్నలింగేస్వయంభు
వి । ప్రతిమాసుచసర్వాసు । నచండోధికృతోభవేత్ । ఆదిత్యపురాణే ॥
లింగేస్వాయంభువేబాణే । రత్నజేరాప్యనిర్మితే । సిద్ధప్రతిష్ఠితేలింగే ।
నచండోధికృతోభవేత్ । విధినాస్థాపితేలింగే । ధర్మైర్వామునిభిస్సు
రైః । యతిత్రివిధనిర్మాల్యం । చండీశోధికృతోభవేత్ । అథవైదికశై
వాః । కేచనవినియుక్తవిరోధాత్ పరమేశ్వరస్య ప్రసాదం ప్రాణాగ్ని
హోత్రిస్యానర్హమితివదంతిచేత్ । లాజైర్జుహోతివచనాదగ్నావిని
యుక్తం వినియోగోనభవతి । కింతర్హిశ్రాద్ధకాలే విశ్వేభ్యోదేవేభ్యః
పితృపితామహప్రపితామహేభ్యశ్చ యజమానోస్వసంకల్పితాంచాన్న
ప్రాణాగ్ని హోత్రిస్యా నర్హంభవతి । కింతత్రశ్రాద్ధకాలే అవిభిన్నా
గ్ని హోతారశ్చవిచ్ఛిన్నాగ్ని హోతారశ్చసంతి తైః అగ్నౌకరణహో
మకరణంకరిష్యే । పాణౌకరణంహోమకరణంకరిష్యే । ఇతివచనాత్ ।
విశ్వదేవహవిశ్శిష్టాన్నంపాణౌకరణహవిష్టాన్నం విశ్వదేవపితృపితామ
హానుద్దిశ్యబ్రాహ్మణానాంప్రథమందత్తయన్నం । తత్కించిత్ ప్రాణాగ్ని
హోత్రిస్యార్హంభవతినవాతద్వదేవపరమేశ్వర ప్రసాదోపిప్రాణాగ్ని
హోత్రిస్యవిశేషేణార్హమేవఅస్మిన్నర్థేకూర్మపురాణే ॥ శ్రాద్ధకా
లేహరభుక్తశేషం । దదాతిభక్త్యాపితృదేవతానాం । తేనైవపిండైశ్చ

వైర్విమిశ్రైః। రాకల్పకోట్యాపితరస్సుతృప్తాః॥ శ్రీలైంగ్యే॥ పత్రం పుష్పం ఫలం తోయమన్నపానాద్యమౌషధం। అనివేద్యంనభుంజీత। యదాహారాయకల్పితం। తతస్స్వయంచభుంజీయా। చ్ఛుద్ధమన్నంయథాసుఖం। నివేదితంచదేవాయ। తచ్ఛేషంచాత్మశుద్ధయే॥ బోధాయనస్మృతౌ। యదన్నమాహారత్వేన ప్రాప్తంతద్ధోమియ్యం। వ్యాసస్మృతిః॥ యద్యద్భుక్తం పరమాగచ్ఛేతశ్ఛోమియ్యం॥ శైవపురాణే॥ ప్రాణాగ్నిహోత్రింయఃకుర్యాచ్ఛివస్యైవప్రసాదతః॥ అశ్వమేధయుతంపుణ్యం। సిక్థేసిక్థేలభేన్నరః॥ ఏనువిధివచనానాంనిషేధ వచనానాంసమ్యగ్విషయవిభాగోదర్శితఏవ। ఇత్యాదిశ్రుతిస్మృతిపురాణాగమేతి హాసవచన ప్రమాణాదపి బ్రహ్మ విష్ణుపురన్దరైర్దేవైస్సతి తత్వాచ్చ వశిష్ఠభృగ్వత్రి గౌతమపాణినికణాదప్రభృతిముని గణైనిషేవితతత్వాత్పరమేశ్వరస్య ప్రసాదఏవభోగమోక్షార్థినాం బ్రాహ్మణాదివర్ణానాముపయోగ్యఏవ। తస్మాత్కారణాత్ శివలింగపాదోదక ప్రసాదవిరహితాశ్చయేకేచన సంతితేనదర్శనీ య్యానసంభాష్యాః। ఇతిశ్రీవీరమాహేశ్వరాచారసారోద్ధారె సోమనాథభాష్యే ప్రసాదమాహాత్మ్యం నామాష్టమప్రకరణం సమాప్తం॥

శ్రీ వీరశైవమాహాత్మ్యం.

శ్రీవీరశైవమాహాత్మ్యంవక్ష్యామః॥ ముండకోపనిషది॥ నిర్మాల్యమేవ సదాభక్షయేత్। చండాలోనైవచండాలః॥ పుల్కసోనైవపుల్కసః॥ అపివాయశ్చండాలశ్శివేతివాచంవ దేత్తేనసహసంవ సేత్తేనసహసం విశేత్తేనసహసం। వదేత్తేనసహాభుంజీతేతి॥ అస్యార్థః॥ స్వేష్టలింగప్రసాదమేవచండాలోపివా సద్దేవోపభుక్తస్యా చ్ఛండాలోనభవతికింతు సఏవకులజస్సఏవధన్యః। శైవే॥ యథాపంకేసరోజంస్యా।

ద్యథాకాష్ఠేషుహుతాశనః। యథాసువర్ణపాషాణే। భక్తశ్చండాలవంశజః॥ స్త్రీవాథపురుషష్షండశ్చండాలో ప్రాకృతాధమః సజాతిభేదో లింగార్చే। సర్వ్వేరుద్రసమాస్స్మృతాః॥ శివదీక్షాభిజాతస్య। పూర్వజాతింనచింతయేత్। సుప్రతిష్ఠితలింగేతు। నయథాపూర్వభావనా। లైంగ॥ దార్వశ్మలోహమృద్రత్నే। జాతలింగప్రతిష్ఠితం। యథాపూజస్తద్దైవస్య। ద్భక్తశ్చండాలవంశజః। కాంస్యంచరజతంతామ్రం। లోహంచేతిచతుష్టయం। యద్వదేతిసువర్ణత్వం। రసవేధప్రభావతః॥ తత్తచ్ఛూద్రాదిపాత్రంచ। శివముద్రాంకితన్యతు। విద్యారసేనమహతా। పరబ్రహ్మత్వమేత్యనం। సగరీనిర్ఝరాభోగం। గంగప్రాప్యయుద్దైకతాం। దీక్షాయోగస్తథావైశ్య। శూద్రాదిశివతాం వ్రజేత్। శివసంస్కారసంపన్నో। హ్యయంశూద్రోహ్యయంద్విజః। లింగభేదకృతంయేన। రౌరవంనరకంవ్రజేత్। యస్యచిత్తంశివేలీనం। తస్యజాత్యాదికంస్మరన్। లింగభేదశ్శిలాబుద్ధిం। కుర్వాణస్సతుపాతకీ। ఉపపాతకకోటీశ్చ। బ్రహ్మహత్యాయుతానిచ। దహత్యశేషపాపాని। శివభక్తస్యదర్శనం। నసర్వవేదసర్వజ్ఞ। స్సర్వయజ్ఞేషుదీక్షితః। మహాపాతకకోటీశ్చ శ్వపచోలింగపూజకః। తత్సంభాషణతోముక్తి। గణముఖ్యసుఖంభవేత్॥ భృగుసంహితాయాం॥ పూజయిష్యంతియేకేచిన్మదాశ్రమసమాశ్రితాన్। స్వాగతాసనదానాద్యై। స్తేషాంముక్తిః కరేస్థితా। యశ్చతుర్వేదవిన్నిత్యం। శివభక్తివివర్జితః। తేనసంభాషణంనిత్యం। నకుర్యాదుపజీవనం। నదానసన్నిహితశ్చైవ। చ్చండాలోనైవసర్వదా। గతంశూద్రస్యశూద్రత్వ మన్యథా బ్రాహ్మణస్యతు। శ్వపచోపిమునిశ్రేష్ఠ। శివభక్తిర్ద్విజాధికః। శివభక్తివిహీనశ్చ। బ్రాహ్మణోశ్వపచాధమః। చతుర్వేదధరోవిప్ర। శ్శివభక్తివివర్జితః। భవేత్తేసైపసంభాష్య। చండాలాధమఉచ్యతే। శివేతివాచంయోనిత్యం। చం

డాలోపివదేన్మదా । సహతేనవదేద్వాచం । సహతేనవసేత్సదా । య
స్మిన్దేశేశివజ్ఞానీ । భూతిశాసనసయుతః । యజుర్వేదే॥ స్థిరైరంగై స్తుష్ట
వాగ్ంం సస్తనూభిః ప్రదేశాంతరే । స్థిరై రంగైస్తుపురురూప ఉగ్రఇతి
హోమమంత్రః।పురురూపః బహురూపఃఘోరేణి తానిచేతిఅన్యయానిజాతః
ఇత్యేవమాదిశ్రుతేః।విగ్రహవిషయతాం।నిత్యమిత్యుక్తం । యజుర్వేదే।
అజాత ఇత్యేవం కశ్చిద్భీరుఃప్రపద్యే రుద్రయత్తేదక్షిణం । ముఖంతేన
మాం పాహినిత్యం । ఏకంముఖం త్రిశీర్యమీశ్వరలోచనానాం ॥
చత్వార్యజూంషి విశదంవపు రద్భుతంతే । అత్యంత మేవభజ తాము
పకార హేతో। ర్నానా భవంతి తనవస్తవదివ్యరూపాః । అనశ్వరత్వా
దేవశరీరమీశ్వరస్య మాత్రంవర్ణమిత్యాహుః । అంగైస్థిరేభి రితిరూప
మన శ్వరంతే భూరిణితానిచ భుజంగమమాల ధారిన్ । అక్షరంపర
మేవ్యో మశైవంజోతి రుమాపతిః ఇత్యాదిశ్రుతి పురాణవచనాత్ ।
శివఏవపూజ్యో భవతి। యజుర్వేదే॥ రూపమేకస్యైతన్మహిమానంవ్యా
చష్టే॥ అధర్వణవేదే॥ ముఖానితే పశుపతే యానిచ క్షూంషితే । భగ
వతే రూపాయ సదృశప్రతి భిన్నాయతేనమః । దేవాస్సర్వేముని
శ్రేష్ఠాః । శివస్యామి తతేజసః । అంబికాయాపతే శంభోః ప్రత్యక్షాక
ర బిల్వవత్ । సర్వోపనిషదామర్థః । శివఏవనచాపరః॥ఏకమేవహిత
ద్ధానం । తథాజ్ఞానస్య శాసనం॥ ఆదిత్యపురాణే॥ తత్త్వంయద్భగవతో
రూపమీశ్వరశూలినః। పరిదేశాంతరే । శివసంకల్పోప నిషది॥ యో
సౌసర్వేషు దేవేషు । పఠ్యతే యజమీశ్వరః । అకారయోనిర్మలోహ్యా
త్మాతన్మేమనశ్శివసంకల్పమస్తు॥ సూతగీతాసు॥ ఘృతకాఠిన్య వన్మూర్తి స్వ
చ్చిదానం దలక్షణా। శివాదన్యస్య నైవాస్తి శివ ఏవహినాన్యథా। అలిం
గమేశ మవ్యక్తం । లింగం బ్రహ్మేతి నిశ్చితం । పరమాయనమః। పర
మలింగాయనమ ఇతి । తస్మాత్కారణాత్ । సకలనిష్కళాత్మక । శివ

ఏకో ధ్యేయః । పూజనీయశ్చ హంసోపనిషది । అరూపే భావనానాస్తి
యదృశ్యం తద్వినశ్యతి । అదృశ్యాదృశ్యరూపత్వే । తదా సేవాంసదా
భ్యసేత్ । రుద్రః పశూనామధిపతిరితి । బ్రహ్మశబ్దయోః పర్యాయతా ।
ఏక ఏవ రుద్రోఽసద్వితీయాయ తస్థ ఇతి ఏకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మేతి ।
పరస్పరసమానాభ్యాం శ్రుతిభ్యాం మధ్యవసాయ్యమ ఇతి । ఘోర శివలక్షణ
యోః శ్రుతి సిద్ధయోగీశ్వర తస్యోః కార్య భేదోఽస్తి । శివ ఏక ఏవ ధ్యేయః ।
శివంకరః । అత్రి ఈశో వా । అత్రి ఈశవాక్ ఛందసి వనిసౌమకావ్యమితి
చేతి । వనిప్రత్యయః । ఏక ఏవ రుద్రోఽనద్వితీయాయ తస్థ ఇతి ద్యావా భూ
మీ జనయన్ దేవ ఏక ఇతి సశివ ఏకో దేవ ఇతి ప్రత్యహం దేవమేక ఇతి
మేకం పురుషం రుద్రమితి ఏకో రుద్ర ఉచ్యత ఇతి శివస్యైకత్వమాహుః ॥
శైవే ॥ అనేనైవ తు దేహేన । రుద్రసంస్థాప్య తేక్షితౌ । పాపహా స
ర్వమర్త్యానాం । సల్లాపాద్దర్శనాదపి । అప్రమేయస్సదా రుద్రం । సహ
రుద్ర ఇవ భూతలే । పాపహా సర్వమర్త్యానాం । దర్శనాత్స్పర్శనాదపి ॥
విష్ణు నారద సంవాదే ॥ దర్శనాచ్ఛివభక్తానాం । సకృత్సంభాషణాదపి ।
అతిరాత్రస్య యజ్ఞస్య । ఫలంభవతినారద ॥ శివధర్మే ॥ గంగాస్నానస
తం పుణ్యం । దర్శనాత్ శివయోగినాం । సర్వతీర్థాభిషేకేభ్యః । త
త్సంభాషణముత్తమం । పూజితశ్శివయోగిస్స్యా । త్సర్వే దేవాః ప్ర
పూజితాః । చతుర్వేదధరో విప్రః । శ్శివభక్తి వివర్జితః । నరో నరక
గామిస్స్యా । త్తస్యసంభాషణాదపి । స్కాందే ॥ విష్ణుశాపోపశమనాధ్యా
యే భృగుః ॥ ఏ చ దండి త్రిదండాద్యా । ఏకభక్తాహరేత్వయి । తేద్య
పాషండినస్సంతు । దృష్టాశ్చ నరకప్రదాః । యేన రాభోజ ఇష్యంతి ।
సంభాషం తేన పండితాః । తేపి స్థాప్యంతి నరకే । యావదాభూతిసంప్లవం
ఈశ్వరస్య విష్ణో విజ్ఞాపనం ॥ తేర్వి పాషండీకృతాస్తేన । దర్శనాదపి పాప
దాః । శయనాసనవస్త్రాది । దానాదవ్యధి వాదనాత్ । తేషాం మహా

కార వాదిగమనం తేనకీర్తితం శ్రుతి బ్రహ్మఋషిణాచాథ । యా
వధాభూతసంప్లవం । విష్ణోశ్వరేణాజ్ఞప్తం॥ మదాశ్రిమరతాన్ ద్వే
ష్టి । యశ్చమాం ద్వేష్టిమాథవ । మదాశ్రిమరతాన్ స్తౌతి । య
స్యమాంస్తౌతినిర్మలః । కింతుమేసమయం కృత్వా । నేతేభ్రిణాప్చకనా
న్యధా । యేచతుపాలఇష్యంతి , తద్భక్తాస్తే వికల్మషాః। ఏచాప్యపహసి
ష్యంతి। పాషండాస్త్రిజనార్దనాం । సంభాషణాదపి హరె తేషాంతో
షోమహాస్నర్ణాం అస్మిన్న ర్ధలైంగ్యే॥ భవనాదానదాధ్యానాత్సంపర్కా
సహభోజనాత్ । సంచరంతి మహాఘోరె । నరకేకాలమక్షయం ।
విశ్వేశ్వరువాచ । అద్యప్రభృతి శృణ్వంత శుభముక్తమఘోషణం ।
సువృత్తోదుర్వినీతోవా । శివభక్తః పరిభుర్మమ। మమవాచాసకృద్దే
వ ప్రతిజ్ఞాతంధరాతలే , పతితోపివిముచ్యేత। మద్భక్తోవిద్యయామమ ।
చండాలవాటికాయాంవా । శివభక్తస్థితోయది । తచ్ఛేణిశివలోకస్యా ।
తద్గృహంశివమందిరం । కీటకేష్వపి దేశేషు । యత్రిమాహేశ్వరోజనః॥
మనాక్ప్రిపన్నోవసతే । కాశీక్షేత్రసమంతుతత్ । యస్మిన్ దేపీవసేన్ని
త్యం , భూతిశాసనసంయుతః। సోపి దేశోభవేత్పూతః। కింపునస్తస్య
మందిరం । పాతకేష్వమనుపాప్తె ॥ శివభక్తగృహంవ్రజేత్ । యాచ
యేదన్నమమృతం । తదలాభేజలంపిబేత్ । సదూరమపిగంతవ్యం । య
త్రమాహేశ్వరోజనః। ప్రియత్నేనాపిద్రష్టవ్య । స్తస్యసన్నిహితశ్శివః।
యస్మిన్ కస్మిన్ స్థితో భక్తో । భూతిశాసనసంయుతః। తత్రతత్రి స్థితా
గంగా ప్రిభావాచ్ఛాసనస్యవై । అంత్యజోవాధమోవాపి । మూర్ఖో
వాపండితోపివా । యస్మిన్ దేశేవసేన్నిత్యం , భూతిశాసనసంయుతః గ
తోయదృచ్ఛయావాపీ । సర్వతీర్థైస్సమాగతః। నాహంవసామికైలా
సె। నమేకాంచనమందిరె । మద్భక్తాయత్రితిష్ఠంతి । తత్రితిష్ఠామిపా
ర్వతి । స్వయంభూర్యత్రివాలింగం । యత్రివాశివయోగినః। తత్రియో

జనపర్యంతం । వారణాస్యాసమంతతః । లింగాద్ధస్తశతంసాగ్రం । శివ
క్షేత్రంసమంతతః। మనుజైస్థాపితేలింగే। క్షేత్రమానముదీరితం । స్వా
యంభువేసహస్రంస్యా । దార్షేయేచతదర్ధకం । తత్రపంచత్వమా
పన్నావై । శివసాయుజ్యకారణం । శివక్షేత్రసవాపస్థాః । శివసేవార్థ
మాగతాః । పతితానంత్యజాన్వాపి । స్పృష్ట్వావస్నానమాచరేత్ ।
గ్రామేవాయదివారణ్యే । జలేవాపిస్థలేపివా । యత్రవాదృశ్యతేలిం
గం । సర్వతీర్థానితత్రవై । శివలింగసమీపస్థం । యత్తోయంపురతః
స్థితం । శివలింగమితిజ్ఞేయం । తత్రస్నాత్వాశివంవ్రజేత్ । తస్యశివ
ప్రాప్తిరుదాహృతా । తస్యోదాహరణమాహ । పురాతు సూకరః
కశ్చిత్ । శ్వానంస్పృష్ట్వాభయాత్పథి । ప్రసంగాచ్ఛిన్న దేహంతు । శివ
తీర్థావగాహ్యతే । యత్రత్వం దేవ దేవేశ। పూజ్యతే సుకృతాత్మభిః।
నతత్రదేశ దుర్భిక్షం। నచమారీప్రవర్తనం । శ్మశానం తద్గృహంఘో
రం । సదేశః ప్రేతభూమికా । మ్లేచ్ఛాస్సర్వేపితే లోకా । శివోయ
త్రన పూజ్యతే । అస్మిన్నర్థే శతరుద్రీయె । దశానువాకె । విశ్వం
పుష్టంగ్రామె అస్మిన్ననాతురం । రుద్రాధ్యాయీ వసేద్యత్ర। గ్రామే
వానగరేపివా । నతత్రక్షుత్పిపాసాద్యా । దుర్భిక్షవ్యాధయోపిచ । త
స్మాత్కారణాత్। యస్మిన్ క్షేత్రే శివోనాస్తి। నాస్తిమాహేశ్వరోజనః।త
చ్ఛస్థానంనగంతవ్యం । వేద్యంనదవనాంతరం । ఇత్యాదిశ్రుతిస్మృతిపు
రాణాదివచనప్రమాణాత్ చండాలపుల్కస శ్వపచాదయోపిభక్తియు
క్తాః తదీయప్రసాదోపజీవినశ్చయే కేచనసంతితఏవశ్రేష్ఠాః। తఏవకు
లీనాశ్చతైస్సహ సందర్శన సంభాషణ సహభోజనాది క్రియాః నకర్త
వ్యాః॥ఇతిశ్రీ వీరమాహేశ్వచారసారోద్ధారే సోమనాథభాష్యే వీరశై
వనామ నవమ ప్రకరణం సమాప్తం॥

వీరమాహేశ్వరమాహాత్మ్యం.

శ్రీవీరమహేశ్వరమాహాత్మ్యం వక్ష్యామః। శివభక్తామహాత్మానః। శివార్చన పరాయణాః। సంయుతాధర్మసంపన్నా। సర్వార్థాన్సాధయంతి తే। సర్వద్వంద్వసహాధీరా। నిత్యముద్యుక్తచేతసః। పరోపకారనిరతా। గురుశుశ్రూషణేరతాః। ఋజవోమృదవస్స్వచ్ఛా। అనుకూలాః ప్రియంవదాః। శాంతాస్మితముఖాభద్రాః। నిత్యంస్వాగతవాదినః। అల్పవాచస్సువక్తార। శూరాస్త్యాగవిశారదాః। అమానినోబుద్ధిమంత। స్త్యక్తస్పర్ధాగతస్పృహాః। శివాచారసమాయుక్తా దయాదాక్షిణ్యగోచరాః। దంభమాత్సర్యనిర్ముక్తా। యథాతథ్యాభిభాషణః। సంవిభాగపరాఃప్రాజ్ఞాహ్యాశతాశ్చ హ్యకుత్సితాః। జనేషువాచామతినా। నచరోషవశానుగాః। భవంతిచామలాత్మానః। సుస్మితాసాధుసేవినః। నపాదపాణివాక్చక్షు। శ్రోత్రశిశ్నవశానుగాః। చపలానినకుర్వంతి। సర్వవ్యాసంగవర్జితాః। ఏతాంతాంభక్తిమాస్థాయ। గుణేష్వతేషువర్తినః। పూజయంతి శివంనిత్యం। పరాపరవిభూతయె। లింగద్వయంసమాఖ్యాతం। చరంచాచరమేవచ। చరంప్రితివిఖ్యాత। మచరంపార్థివాదికం। చరేసదావసత్యేవ। ప్రీతియుక్తోమహేశ్వరః। అచరేమంతిసంస్కారైః। ద్వయోర్నిత్యంసదాశివః। స్థావరంజంగమంచైవ। ద్వివిధంలింగముచ్యతె। జంగమంస్యావ్యమానేన। స్థావరంనిష్ఫలంభవేత్। ఉపవీతసహస్రేభ్యో। బ్రహ్మచారీవిశేష్యతే। బ్రహ్మచారి సహస్రేభ్యో। వేదాధ్యాయీ విశేష్యతే। వేదధ్యాయీసహస్రేభ్యో। అగ్నిహోత్రీ విశిష్యతే। అగ్నిహోత్రీసహస్రేభ్యో। యజ్ఞయాజీవిశేష్యతే। యజ్ఞయాజీసహస్రేభ్యో। సత్రియాగీవిశేష్యతే। సత్రయాగీసహస్రేభ్యో సర్వవిద్యార్థపారగః। సర్వవిద్యార్థవిత్కోట్యా। శ్శివభక్తోవిశేష్యతే। కించిద్వేదమయంపాత్రం। కించిత్పాత్రంతపోమయం।

ఆగమిష్యతితత్పాత్రంతత్పాత్రంతారయిష్యతి।సర్వేషామేవపాత్రాణా।మి
తిపాత్రంమహేశ్వరః।పతనాత్త్రాయతేయస్మాత్। అతీవనరకార్ణవాత్।
తస్యపాత్రస్యమాహాత్మ్యా।దానమణ్వపిచాక్షయం।తస్మాత్తస్మైమహాదేయ।
మప్రమాణ ఫలార్ధిభిః। శ్శివభక్తస్సదా స్కంద । శ్వపచోపిమమ
ప్రియః । నతస్మా దధికంకించి। ద్విద్యతే పాత్రముత్తమం । అసంయత
స్య యంసోయం। సర్వావస్థాంగతోపివా।యోవా కోవాశివే భక్తః।
శ్శివవత్పాత్రి ముత్తమం। గుణవత్పాత్రపూజాయాం। వరంశాసన
పూజనం। శాసనం పూజయేత్తస్మా। దవిచారం శివాజ్ఞయా । పాత్ర
శాసన యోర్మధ్యే। శాసనంతు విశిష్యతే। తస్మాచ్ఛా సనమేవాదౌ
పూజ్యం యత్నాచ్ఛివోయథా। సర్వాచారవిహీనోపి। వర్ణాశ్రమ
వివర్జితః। భక్తిలేశయుత స్కంద। మత్ప్రియస్సగుణాధికః । తస్మా
త్పూజ్యానమస్కార్యా। వర్ణాశ్రమపరాయణైః। వర్ణాశ్రమపరిభ్ర
ష్టా। శివేభక్తిపరాయణః। నిత్యంనైమిత్తికంకామ్యం। నిర్మలంచచ
తుర్విధం। దానంపాత్రంప్రదాతవ్యం। నపాత్రేపుణ్యమాత్రకం। హర
స్యప్రీణనార్థంచ। శివభక్తాయదీయతే। దానంతద్విమలంప్రోక్తం।
కేవలంమోక్షసాధనం। తస్మాత్పాత్రతమంజ్ఞాత్వా। శివభక్తమకల్మ
షం। తస్మైసర్వంప్రదాతవ్యం। అక్షయంఫలమిచ్ఛతా। విప్రాణాంవే
దవిదుషాం। కోటిసంభోజయత్ఫలం। భిక్షామాత్రప్రదానేన। తత్ఫలం
శివయోగినః। శివయోగిగృహేయస్య। భిక్షాంగృహ్ణాతిసత్కృతః। కు
లంతారయతేతస్య। సప్తసప్తచసప్తచ। శివభక్తసమాయాంతం।
దృష్ట్వైవగృహసంస్థితా। క్రీడంత్యోషధయస్సర్వా। యాస్యామఃపర
మాంగతిం। నాహంతథాద్మియజమానహవిర్వితానై। శ్చ్యోతద్ఘృత
ప్లుతమిదం హుతభుఙ్ముఖేన। యజ్జంగమస్యపరతశ్చరతోనువృత్త్యై। తృ

ప్తిర్నమహ్యవహితైర్నిజకర్మపాకైః। క్షీయంతేచవరారోహే । త
పోయజ్ఞక్రియాదయః। నక్షీయంతేవరారోహే । శైవవక్త్రేహుతంవ
హిః। నైవేద్యంపురతోన్యస్తం । దర్శనంస్వీకృతంమయా।తస్యభక్తస్య
జిహ్వాగ్రేహ్యశ్నామికమలోద్భవ । యత్రభుంజీతభస్మాంగీ । మూర్ఖో
వాపండితోపివా । తత్రభుంక్తేమహాదేవ । స్వపత్నీకోవృషధ్వజః। బ
హునాత్రకిముక్తేన । శివభక్తంతు భోజయేత్ । శివభక్తోయథాభుంక్తే।
సాక్షాద్భుంక్తే సదాశివః। శివస్యపరిపూర్ణస్య । కిన్నామక్రియతేనరైః।
యత్కృతంశివభక్తానాం । తచ్ఛివస్యకృతంభవేత్ । భక్తప్రియోహంస
తతం । యథార్థంక్రౌంచసూదన । తస్యసంపూజనాద్వత్స । పూజ
తోహంనసంశయః । నమేప్రియశ్చతుర్వేదీ । మద్భక్తశ్శ్వపచోపివా।
తస్మైదేయంతతోగ్రాహ్యం । నచపూజ్యోయథాహ్యహం । శివభక్తాయ
యద్జ్ఞానం । భక్త్యాదత్తంయదర్చితం । తదాహంచానుగృహ్ణామి ।
తేనానంతంతదుచ్యతే । సకృల్లింగార్చకందత్వా । వస్త్రమాత్రంయ
దృచ్ఛయా। యేకచ్ఛత్రంభవేద్రాజ్యం । శివసాయుజ్యమాప్నుయాత్।
వాసాంసిచవిచిత్రాణి । సారవంతిమృదూనిచ । శివయోగరతేదే
యం। తస్యదానఫలంశృణు । యావత్తద్వస్త్రతంతూనాం । పరిసం
ఖ్యాచయావతీ । తావద్వర్షసహస్రాణి । రుద్రలోకేమహీయతే ।
సకృల్లింగార్చకేదత్వా । సువర్ణమణుమాత్రకం । దేవేభ్యఃపూజ్య
తేసమ్య । గ్గణముఖ్యోగణేశ్వరః। సకృలింగార్చకేదత్వా । భూమింగో
ష్పాదమాత్రకాం । భూలోకాధిపతిర్భూత్వా । శివేనసహమోదతే ।
సకృలింగార్చకేదత్వా । ధేనుంబహుపయోధరాం । రుద్రలోకేనివా
సంహి।యావద్రోమాణితత్పశోః। ఫలమూలంచభక్తాయ । శాకానివివి
ధానిచ । శ్వపచశ్శివభక్తాయ । దత్తమోక్షమజన్మభాక్ । తస్మాత్సూ
ర్ణాదిదానేః । దాతామద్వంశజశ్శివే । ఆఢ్యోవాథదరిద్రోవా । స్వ

తశ్శక్తిమ్మతర్భ్యయ । విత్తైర్న్యాయార్జితైరేవ । భక్త్యా దేవంస మేత్ । భక్త్యా విత్తానుసారేణ । శివముద్దిశ్య యత్కృతం । అల్పం తివాతుల్యం । పుణ్యమాహాత్మ్యదర్శిభిః । భక్త్యాపరిచోదితం కుర్యా ల్పవిత్తోఽపి మానవః । సర్వస్వమపి యో దద్యాత్ । శివే భక్తివివర్జి తః । న తేన ఫలభాక్ స స్యాత్ । భక్తిరేవాత్ర కారణం । చిత్తం చిత్తానుసా రేణ । తదా తస్య భవిష్యతి । శ్రీసోమనాథేనానువిశ్రాంతం । వ్యక్తం దాత దర్థినః । యది నామ న శక్యం స్యాత్ । స్వంపాత్రే మోదర్థినే గృహ కింవా కార్యం స్వపిస్తాని । శ్రీమూర్ధ్న్యానుగతానిచ । పరిత్యక్త్వా ద్గమనం । స్వాగతం ప్రియభాషణం । స్వాగతంచాసనంచైవ । ము ఖ్యోపాసనపూర్వకం । అతిథిర్యస్య భగ్నాశో గృహాత్ప్రతినివర్తతే । స స్య దుష్కృతం దత్వా । పుణ్యమాదాయ గచ్ఛతి ॥ అదత్తదోషాచ్చ వేద్దరిద్రః । దరిద్రదోషాచ్చ కరోతి పాపం । పాపాదవశ్యం నరకం ప్రయా తి । పునర్దరిద్రః పునరేవ పాపీ ॥ ద్వారంద్వారంచరం తే వ్యం । భిక్షుకాః పాత్రపాణయః । దర్శయంతో హ్యనాత్మానో । భవేత్ఫలమీదృశం । య ద్యదిష్టసముత్కృష్టం న్యాయపాత్రేచ యద్భవేత్ । శివాయుతం నివేద్య స్యాత్ । భక్త్యానంతఫలార్థిభిః । యద్యదాత్మహితం లోకే । తత్తద్ద్రవ్యమ వంచయన్ । శివలింగార్పణో భక్త్యా । తత్రతుష్యామిసుపవిత్రే । న్యా యార్జితస్యైతత్రస్య । త్యాగపవిత్రతేజసాం । తటాకో దరసంస్థా నాం । పరివారఇవాంభసాం । అథాన్యాయార్జితైశ్చాపి భక్త్యా చేచ్ఛివ మర్చయేత్ । న తస్య ప్రత్యవాయోఽస్తి । భావేవశ్యో యతః ప్రభుః । న్యా యార్జితైరపి ద్రవ్యైః । రభక్త్యా పూజయేద్యది । న స తత్ఫలమాప్నోతి । భక్తిరేవాత్ర కారణం । యది బద్ధో చతకూార్పి । నర స్యాపి క్షువాదినః దాసం న త్యాజ్యమంనాస్తి । భావ్యతే సాధుభిః కృతం । శుభ ॥ జననతో జ నితేసుతానాతయ్యునెప్పద్రాక్షపాన నాతుంగా । మోదిపోత్యపాపావదే

దృశ్చప్రచేత్తస్యనాస్తితి। దానంభోగోనాశస్తిస్రోగతయోభవంతివిత్త
స్య। యోనదదాతినభుంక్తే తస్య। తృతీయాగతిర్భవతి। త్యాగంభో
గంచవినాధనసంస్థితి। మాతన్నిత్యోపాయదధనినః। వయమపికిమితినధని
నస్తిష్ఠతిసహకాంచనోమేరుః। పిబంతినద్యస్స్వయమేవనాంభః। ఖాదంతిన
స్వాదుఫలానివృక్షాః। పుష్కరంధరోనక్వచిదత్తిసస్యం। పరోపకారాయ
సతాంవిభూతిః॥ ఇంద్రియార్థప్రవేశసాధనం। సర్వస్వందీయతేసద్భిః
ధర్మార్థకామమనుపాలించ। తద్దానంమరణోపమం। దానంవిత్తాదృతం
వాచః। కీర్తిధర్మౌయథాయుషః। పరోపకరణంకాయాత్। అసారా
త్సారముద్ధరేత్॥ ఇతి శ్రీవీరమాహేశ్వరాచార సారోద్ధారే శ్రీసో
మనాథభాష్యే వీరమాహేశ్వరాచారమాహాత్మ్యం నామదశమప్రకర
ణం సంపూర్ణం॥

ఇతరదేవతాపరిత్యాగమాహాత్మ్యస్థలం॥

ఇతరదేవతాపరిత్యాగమాహాత్మ్యం ప్రవక్ష్యామః॥ సర్వేతరదేవ
తాపరిత్యాగేశివైకనిష్ఠయాంధ్యానరసనాశ్రీహాసహేతుకం। తదేవంసమ్య
క్పదిశత్యోధర్వణవేదస్యశిరః ప్రాయమహః। అధర్వణవేదే। ఈశానశివ
ఏకోధ్యేయశ్శివంకరః సర్వమన్యత్పరిత్యజ్యేతి। అత్రి ఈశావా। అత్ర
ఈశానః ఛందసివనిసౌషకావ్యమితిచేతి వనిపర్యాయః। ఏకఇతి।
ఏకఏవరుద్రోనద్వితీయాయతస్థ ఇతి। ద్యావాభూమీజనయన్దేవ
ఏకనశ్శివహకోదేవఇతి। త్ర్యంహం దేవమేకమితి। తమేకంపురుషంరు
ద్రమితిఏకోరుద్రోనచ్యుతః। ఇతిశివస్యఏకత్వమాహ। పశూనాంరుద్రం
యజేతేతిబ్రహ్మాదయఃపశవఇతి। రుద్రఃపశూనామధిపతిరితి బ్రహ్మాను
ద్రశబ్దయోః పర్యాయతా। ఏకఏవరుద్రోనద్వితీయాయతస్థ ఇతి ఏక
మేవాద్వితీయం బ్రహ్మేతి ప్రస్పరసమానాభ్యాం శ్రుతిభ్యామధ్యవ

స్యామఇతి ఘోరశివలక్షణయోశ్శ్రుతి సిద్ధయోగీశ్వరతన్వోః కార్యభే
దోస్తి । బ్రహ్మగీతాయాం ॥ అలింగమేకమవ్యక్తం । లింగంబ్రహ్మేతిని
శ్చితం । పరమాయనమఃపరమ । లింగాయనమఇతి । తస్మాత్సాకార
ణాత్ । సకలనిష్కళాత్మకశ్శివఏవధ్యేయః । పూజనీయశ్చహంసోపని
షది । అరూపేభావనానాస్తి । యదృశ్యంతద్వినశ్యతి । అదృశ్యాదృ
శ్యరూపత్వే । తదానేవాంతదాభ్యసేత్ ॥ శివసంకల్పోపనిషది ॥ యో
సౌసర్వేషువేదేషు । పఠ్యతేహ్యజఈశ్వరః । అకాయోనిష్కలోహ్యా
త్మా । తన్మేమనశ్శివసంకల్పమస్తు ॥ సూతగీతాయాం ॥ ఘృతకాఠిన్యవ
న్మూర్తిః । సచ్చిదానందలక్షణా । శివాదన్యస్తునైవాస్తి । శివఏవహి
సాసదా । దేవాస్సర్వమునిశ్రేష్ఠాః । శివస్యామితతేజసః । అంబికా
యాః పతేశ్శంభోః । ప్రత్యక్షాకరబిల్వవత్ ॥ సర్వోపనిషదామర్థః ॥
శివఏవనచాపరః ॥ ఏకఏవహితజ్జ్ఞానం । తదాజ్ఞానస్యశాసనం ॥ ఆదిత్యపు
రాణే ॥ తత్త్వంయద్భగవతో । రూపమీశ్వరశూలినః । ప్రదేశాంత
రే ॥ అక్షరం పరమంవ్యోమ । శైవంజ్యోతిరుమాపతిః । ఇత్యాదిశ్రు
తి పురాణవచనాత్ । శివఏవపూజ్యోభవతి । యజుర్వేదే ॥ రూపఏక
స్యఇతరం మహిమానంవ్యాచష్టే । అథర్వణవేదే ॥ ముఖాని తేపశుప
తేయానిచత్వారింపి తే రూపాయసదృశ ప్రతిభిన్నాయతేనమః । ఏకం
ముఖత్రితయమీశ్వరలోచనానాం । చత్వారిదోషివిశదంవపురద్భు
తం తే । అత్యంతమేవభజతాముపకారహేతో । నానాభవంతితసవ
స్తదదివ్యరూపాః । అనీశ్వరత్వాదేవశరీరమీశ్వరస్య మాత్రంవర్ణక
మిత్యాహుః । అంగైస్థిరైరిభిరితిరూపమనీశ్వరంతే । భూరీణితానిచభుజం
గమమూలధారిణ్ । యజుర్వేదే ॥ స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః ॥
ప్రదేశాంతరే ॥ స్థిరైరంగైపురురూపఉగ్రఇతి । హోమోపమంత్రః ॥
పురురూపః బహురూపః భూరీణితానిచేతి అవ్యయానిఅజాతః । ఇత్యే

పమాదిభిరీతేః। విగ్రహావిషయతాం నిత్యమిత్యుక్తం । యజుర్వేదే॥ అజాతఇత్యేవంకశ్చిద్భీరుః ప్రపద్యే శివ ద్వేషదరియత్తే దక్షిణంముఖం తేన మాంపాహినిత్యం । ప్రదేశాంతరే॥ జాబాలశాఖాయాం । ప్రత్యంజ నంతిష్ఠతి సమ్ముఖాంతకాలె ఏకఏవరుద్రో సద్వితీయాయతస్థే। నబ్రహ్మ నవిష్ణుర్నసూర్యోనాగ్ని నచంద్రోనచతారకాః । అస్మిన్నర్థే స్కాందే॥ విష్ణుసంజ్ఞాహ్యసంఖ్యాతా। హ్యసంఖ్యాతాపితామహాః॥ అసం ఖ్యాతాను రేంద్రాశ్చ। నిత్యఏకోమహేశ్వరః॥ ఆదిత్యపురాణే॥ అసంఖ్యా తానసంక్షిప్తాః॥ ప్రధానాదన్వధిష్ఠితాః॥అసంఖ్యాతాశ్చకాలాశ్చ।హ్యసం ఖ్యాతాః పితామహాః॥ అసంఖ్యాతాశ్చహరయో।నిత్యఏకోమహేశ్వరః॥ త్వంవిశ్వకర్తాతవనాస్తికర్తా । త్వంవిశ్వభర్తాతవనాస్తిభర్తా । త్వంవి శ్వహర్తాతవనాస్తిహర్తా। త్వంవిశ్వనాథస్తవనాస్తినాథః॥అస్మాత్కార ణాత్ । బ్రహ్మాదిసకలదేవోహ్యపుంసాధ్యాతవ్యమేకమభిధాయశివంకరం త్వాం।వక్ష్యమన్యదనపేక్ష్యవిమోక్షహేతుః మాథర్వణాఃపరిసమాప్త ముకాచవేదః। అతఏవఆనీశ్వరాః అనచ్యాః। అనిత్యపరాన్వితా బ్ర హ్మావిష్ణ్వాదిదేవతా నీశ్వరా అపవర్గపదందాతుమసమర్థాః తస్మాదీ శ్వరః అనశ్వరసకలనిష్కళాత్మకః॥ సచ్చిదానం దస్వరూపస్సదాశివః శివశంకరః శివఏవనిత్యంముక్తిప్రదః॥ సఏవముముక్షుభిః॥ పూజనీయః సఏకోధ్యేయస్సర్వమన్యత్పరిత్య జేత్యనేన దేవతాం తరపరిత్యాగోవిధీ యతెఅస్మిన్నర్థే। పరాశరపురాణే। సర్వమన్యత్పరిత్యజ్య। శివఏవశివం కరః।ధ్యేయఇత్యాహపరమాశ్రుతిరాధర్వణీఖలు।మానవపురాణే।అధో ముముక్షుభిస్సర్వే । సాంబస్సర్వేశ్వరాహ్వయః॥ పరతత్వంవిశేషేణ । ధ్యేయఏవసదాహృది । తస్య శేషతయాధ్యేయా । బ్రహ్మావిష్ణ్వాదిదేవ తాః॥ కదాచిదపిమోహాద్వై । స్వప్రధానతయానహి । సర్వమన్యత్ప రిత్యజ్య । త్యాహచాధర్వణీశ్రుతిః॥ జ్ఞానయోగఖండే॥ ధ్యేయభేదేన

స్యాప్యేవ । మత్త్రమాధమభేదతః। ద్వివిధస్తత్రదేవస్య । శివస్యధ్యా
నముత్తమం । విష్ణ్వాదీనాంతు దేవానాం । ధ్యానంచాధమమిష్యతే ।
అధోముముక్షుభిఃప్రాజ్ఞైః। శివఏవశివంకరః । ధేయస్సర్వంపరిత్యజ్య ।
శివాదన్యంతుదైవతం । అస్మిన్నర్థే॥ శ్రుతిస్సాధ్వీనమాప్తా । వేదవి
త్తమాః॥ క్వచిత్కదాచిద్దేవేషు । తదన్యాస్సర్వదేవతాః॥ జ్ఞేయత్వే
నాపిచోచ్యంతే । ధ్యేయత్వేపితథైవచ । బహునోక్తేనకింవిప్రాః॥
శివోధ్యేయశ్శివంకరః । శివాదన్యత్పరిత్యజ్య । దైవతంభుక్తిముక్తయే ।
స్కాందే॥ జగామశరణందేవం।సర్వభావేనశంకరం। సంత్యజ్యతృణవత్స
ర్వం । బ్రహ్మవిష్ణ్వాదికాంస్తథా।సౌరసంహితాయాం । సర్వాన్దేవాన్ప
రిత్యజ్య । యజేత్పంచాస్యమీశ్వరం । సర్వాన్మంత్రాన్పరిత్యజ్య । జపే
త్పంచాక్షరీంసదా । బ్రహ్మగీతాసు॥ విష్ణుభక్త్యాచమద్భక్త్యా । నాస్తి
నాస్తిపరాగతిః। శంభోర్భక్త్యైవసర్వేషాం । సత్యమేవమయోదితం॥
కాళికాఖండే॥ శుకవత్పఠవిశ్వేశ । క్రీడామైకేవలంవయం । తయోస్తే
వనిమేషాభ్యాం । అస్మాకంవ్రీళయోదయా॥ సూతసంహితాయాం॥
అథోమహాదేవశివాదిశబ్దం । పరంముదానిత్యమతంద్రితశ్చ । విహాయ
నారాయణనామపూర్వం । జపేదశేషాశుభనాశనాయ॥ సాంబపురా
ణే॥ నారాయణాదినామాని । నసాక్షాత్పరమార్థతః॥ నామానితిపరి
జ్ఞాన । మల్పస్యతపసఃఫలం । పరాశరపురాణే॥ నారాయణోహరిర్వి
ష్ణుర్ముకుందఃకేశవోచ్యుతః। ఏవమేవాదినామాని । నైవతత్వపరాణి
వై । పరతత్వోపదేశస్య । సన్నిధాపతితాలమీ । శబ్దాఃకథంచిద్యోగే
న । ప్రవర్త్యంతేనముఖ్యతః । విష్ణునారాయణాద్యైస్తు । నామభిస్స
కలైరపి । శ్రుతిస్మృతిపురాణోక్తై । ర్నోచ్యతేపరమంపదం । మానవపు
రాణే॥ నారాయణాదినామాని । విసృజ్యావిచారతః। జపేచ్ఛివాదినా
మాని । సద్యోముక్తింయదీచ్ఛసి । నారాయణాదినామ్నాంనిర్వచనం।

కారణాగమే॥ ఆపోనారాఇతిప్రోక్తాః పురుషః కృష్ణపింగళః। తత్స్థాన
వస్త్రాఅయనం । తేననారాయణం స్మృతః । స్కాందే॥ ఆపోనారాఇతి
ప్రోక్తా । నారావైనరసూనవః॥ తాయదస్యాయనం తేన । ప్రోక్తోనా
రాయణస్స్వయం । లైంగ్యే॥ ఆపోనరస్యతనవ । ఇత్యపాంనామశుశ్రు
మః । ఆపూర్యతాభినయనం । కృతవానాత్మనోయతః॥ అప్సు తే తేషు
తస్తస్మా । దసౌనారాయణా స్మృతః॥ విపతేర్విష్ణుగత్యర్థాచ్చైవ । విష్ణునామ
ప్రకీర్తితం। వసుదేవాత్మజసాత్మా। ద్వాసుదేవఇతిస్మృతః॥ శివరహస్యే ।
విష్ణువాక్యే॥ దివ్యవర్ష సహస్రాంతే। జఠరాత్త్ర్యధీమతః । అధోద్వా
రాద్వినిష్క్రాంతో । భవామ్యహమధోక్షజః॥ ఏవమాదీనినామాని ।
పరతత్వాదివాచకః॥ వాయువీయ్యసంహితాయాం । అల్పాన్దేవాన్పరి
త్యజ్య । కర్మణామనసాగిరా। తదేవసాంబంసగుణం। భజభావపురస్సరం।
పరాశరపురాణె॥ విహాయసాంబమీశానం । భజంతేదేవతాంతరం ।
తెమహాఘోర సంసారె । పతంతిపరిమోహితాః। విహాయసాంబమీ
శానం । యజంతేయదిముక్తయె । తేమహాతమసాక్రాంతా । నేతే
షాంపరమాగతిః॥ శ్రు॥ దేవనికాయేదేవేష్వైవ్య బ్రాహ్మణ్యం । బ్రి
హ్మణోపాస్యత్వంచ ప్రవదమంతిసిద్ధమిత్యాహుః । తాత్పర్యసంగ్రి
హె॥ త్వంబ్రాహ్మణస్త్వముపధావనమేవకార్యం । త్వంబ్రాహ్మణైస్త్వ
దితిరేనభవంత్యుపాస్యాః॥ ఆబ్రాహ్మణోసవరవర్ణనిషేవణేన । సంభా
వ్యవయదినః ప్రిపదంప్రిమాణం । ప్రిపదాభ్యోహిమంత్రి స్స్వామవే
దె॥ సయథాత్వం దేవేషు బ్రాహ్మణీ హ్యమనుష్యేషు బ్రాహ్మణోవై
బ్రాహ్మణము పధావత్యుపధావామితి । అస్మిన్నర్థే పరాశరపురాణె॥
తతోవిప్రస్యసంబంధః॥ శివేనైవహియుజ్యతె । శంకరాసర్వదేవాశ్చ ।
వృషలాస్తుపురందరః॥ పితామహస్తువైశ్యశ్చ । క్షత్రియఃపరమోహ
రిః॥ బ్రాహ్మణోభగవాన్రుద్రః । సర్వేషాముత్తమోత్తమః॥ బ్రహ్మభా

వోహిరుద్రస్య । బ్రాహ్మణ్యంనైవపాతుజం । బ్రాహ్మణో వై సదాలోకే । బ్రాహ్మణంచోపధావతి । మహాబ్రాహ్మణమీశానం । ఉపధావేన్న చేతరం । సదామహాంతమాత్మానం । విరూపాక్షంద్విజోత్తమః॥ అస్మిన్నర్థే॥ రుద్రఏవసదాసాక్షా । ద్బ్రాహ్మణో బ్రహ్మభావతః। బ్రాహ్మణైఃపతితస్తస్మా ద్బ్రాహ్మణోరుద్రఏవహి॥ ప్రజానాం పాలకో రాజా । విష్ణుస్సర్వస్యపాలకః। తేనరాజాహరిస్తస్య । బ్రాహ్మణ్యంత్వేవచాధికం। జగద్విస్తరణేచైవ । కార్యవాన్ భగవానజః। కేవలంవైశ్యఏవస్యా । న్న రాజానద్విజోత్తమః। రాజాధిరాజస్సర్వేషాం । స్త్ర్యంబకస్త్రిపురాంతకః। తస్యైవానుచరాస్సర్వే । విష్ణుబ్రహ్మపురోగమాః। శ్రీ॥ తస్మాద్బ్రాహ్మణానాం స్వకీయదేవతా మహాబ్రాహ్మణోరుద్ర ఏవసమూపాస్యః। యథాయజుర్వేదే॥ యోవై స్వాం దేవతామతియజతేప్రస్వాయై దేవతాయైచ్యవతేనా పరాంప్రాప్నోతి పాపీయాన్భవతి । ప్రదే శాంతరే॥ యోవాయథా దేవతాంయజ్ఞేషూపచరతి దేవతాభ్యోవృశ్యతే। పాపీయాన్భవతి। అస్మిన్నర్థే॥ ఋగ్వేదే॥ మాత్వారుద్రచుక్రుధామానమోభిర్మాదుష్టుతీ వృషభమాసహూతీ। తాత్పర్యసంగ్రహే॥ దేవాంతరైస్సహానమస్కృతి హూతీయస్తె । తోషాయనాలమలమేవవిపర్యయాయ॥ కించతుల్యనమస్కారై । స్తరదేవతనామభిః। దృష్ట్వాసదృశస్తుత్యా । సమానాహ్వానకర్మణా । సవయచుక్రునామత్వాం । సర్వదేవనమస్కృతం । ఇతిశ్రుతిస్మృతి పురాణేష్వపి పరమేశ్వరనామాసమంతరేణస్తుతి నమస్కారా నహ్యాశ్చాన్య దేవతాద్విజాతిభిసదర్శనీయాః॥ ఇతిశ్రీవీరశైవమాహేశ్వరాచారసారోద్ధారేశ్రీ సోమనాథభాష్యేతరదేవత్యాగో నామైకాదశప్రకరణం సంపూర్ణం॥

నమస్కారాధిపతిత్వం.

నమస్కారాధిపతిత్వంవక్ష్యామః॥ నమస్కారాధిపతిత్వం పరమే

శ్వరస్యైవేతి సోదాహరణమాహ॥ తాత్పర్యసంగ్రహే॥ దేవత్వదేక
విషయాణి నమాంసిపుంసాం ।యస్మైనమశ్శ్రుతి బలాదవధారయామః।
దేవాంతరేషువిహితాన్యపితాన్యమూని।స్రోతాంసిసాగర ఇవత్వయిసంప
తంతి॥ యస్మైనమశ్శ్రుతిబలాదితిదేవశ్రుతిభిర్భణితః॥ యస్మైనమస్తస్మైత్వా
జుష్టం నియునజ్మీతి। యస్మైనమశ్శ్రుత్యాద్యర్థమాహ । యస్మైనమశ్శ్రు
తనూద్యనమంన్వినం త్వామేకాని యోజకము వాచపశోఃశపర్ద్ధి।
అన్యాచదివ్య శిశుమారశిరోభవంతం । శక్యంతవిద్ధముభయేనన మోవి
ధాతుం । యచ్ఛ్రుతినిర్దేశాదుభయమపి నమోలక్ష్యత్వేనప్రసిద్ధం ।
కించదనువదం త్వేతదుద్దేశేన పశునియోజనం తదాత్మనాచశిశుమార
శిరోభవంత మితిదివ్యశబ్దేఃశిశు బ్రాహ్మణోత్తమాః। వర్తుశాశ్వద్ధవణా
ర్ధచంద్రదీపాదిలింగినః। భవేయుశ్శ్రద్ధయాసార్ధం । లలాటేబ్రాహ్మ
ణోత్తమాః। స్వదారాగమనేచైవ । పరదారాపరిగ్రహే । భవేయు
రున్ముఖాయూయం । సర్వదాబ్రాహ్మణోత్తమాః। విష్ణ్వాదిదేవతాస్స
ర్వా। విశిష్టాశంకరాదితి। భ్రాంతివిజ్ఞానసంపన్నా।భవేయుర్బ్రాహ్మణో
త్తమాః।పితృమాతృసుతభ్రాతృ।భార్యావిక్రయిణస్తథాబంధువిక్రయిణ
స్తద్వద్భవేయుర్బ్రాహ్మణోత్తమాః।దేవవిక్రయిణస్తద్వ। తీర్థవిక్ర
యిణస్తథా । ధర్మవిక్రయిణస్తద్వ । ద్భవేయుర్బ్రాహ్మణోత్తమాః।
బౌద్ధేవార్హమతేచైవ । పాంచరాత్రేత్వవైదికే । శాక్తేచదీక్షితా
యూయం । భవేయుర్బ్రాహ్మణోత్తమాః। పాషండిషుతథాన్యేషు ।
మార్గేషుశ్రౌతకేషుచ । శ్రద్ధయాదీక్షితాయూయం । భవేయుర్బ్రా
హ్మణోత్తమాః। యుష్మాకంవంశజాతశ్చ । సర్వస్త్రీభిస్సహద్విజః। మదు
క్తార్థప్రమాణేన । భవేయుర్బ్రాహ్మణోత్తమాః। బహునోక్తేనకిం
సాధో । ఛిన్నేసంసారమోచకే । తత్సంబంధిషుసర్వేషు । శ్రుతిస్మృ
త్యాదికేషుచ । యుష్మాకంవంశజాతానాం । యుష్మాకంచతథైవచ । శు

ద్ధభావస్త్వద్దైవాస్తు । శాపస్త్వమకృతోమయా । శివరహస్యే । పాపానామపి బాహుళ్యాదధీచశ్చాపిశాపతః। గౌతమస్యమునేశ్శాపా । దధీచస్యచశాపతః। జన్మాంతరకృతాత్పాపా । దయమర్థోనరోచతి॥ ఇత్యాదిగౌతమదధీచాదిశాపహతాఋషయశ్చ తేషాంవంశజాశ్చనదర్శనీయానసంభాష్యాః। వీరభద్రదక్షసంవాదే । ససర్జసహసారుద్రో। వీరభద్రంగణేశ్వరం । తత్క్షణాదేవదక్షస్య । యజ్ఞవాటంహిరణ్మయం । తందృష్ట్వాభీతభీతోపి । దక్షోదృఢఇవస్థితః। క్రుద్ధవద్భవనం ప్రాహ । కోభవాన్ కిమిహేచ్ఛసి । తస్యతద్వచనం శ్రుత్వా । దక్షస్యచతురాత్మనః। వీరభద్రోమహాతేజాః। మేఘగంభీరనిస్వనః। స్వయంచాపిసమాలోక్య । దక్షందేవైశ్చసర్త్విజం । అర్థగర్భమసంభ్రాంత । మలోభాదుచితంవచః। వయంహ్యనుచరాస్సర్వే । శర్వస్యామితతేజసః। భాగాభిలిప్సయాప్రాప్తా । భాగోనస్సంప్రదీయతాం । అథవాతద్వదోస్మాకం । సభాగఃపరికల్పితః। కథ్యతాంకారణంతత్ర । యుధ్యంతాంవామయాసురాః। ఇత్యుక్త్వాసైగణేంద్రేణ । దేవాదక్షపురోగమాః। ఊచుర్మంత్రాః ప్రమాణంనో । నవయంప్రభవస్థితాః। తమధ్వరేప్రథమం సందధానాహవీరభద్రం చికితానాసమోభిర్యేన పూర్ణంజగ్రిహుర్ద్విశ్వహాపాజుష్టం దేవాఅమృతంభజంతి । అస్యార్థః। అధ్వరేయజ్ఞేప్రథమతం రుద్రం రుద్రశబ్దస్యార్థః రుక్ దుఃఖం ద్రావయతీతి రుద్రః రుగ్దుఃఖందుఃఖహేతువార్తందావయతిన ప్రభుః । సరుద్రఇత్యుచ్యతే । సద్భిఃశివతత్వార్థవేదిభిః రుద్రశబ్దేన సంసారదుఃఖ నాశనః। పరమేశ్వరోభిధీయ్యతిఇతి। సందధానాః।చేకితానాః దేవాః । ఏనవిశ్వహాపాజుష్టంహవిః నమోభిః జగృహుః।అత్రహవిశబ్దేనరుద్రోద్దిష్టంద్రవ్యమవగమ్యతే । జుష్టంజుషి ప్రీతిసేవనయోః॥ ఇతిధాతోః। తస్మైపరమేశ్వరాయ సమర్పితం ఏతద్దేవానమోభిస్సహజగృహుః। గ్రిహఉపాదా

నె ఇతిధాతోః స్వీకరోవగమ్యతె । రుద్రేణ సేవితం భక్షితం పశ్చా
త్ప్రసాద రూపేణ భక్షయామాసురిత్యర్థః। తత్ప్రసాద భోగస్యఫల
మేవగమ్యతే । అమృతత్వం భజంతినవిద్యతే మృతిర్యస్యసః। అమృ
తః తస్యభావః అమృతత్వంపునర్భవరాహిత్యంభజంతె । అస్మిన్నర్థే
ఇమంపశుపతె అద్యబధ్నామి యజ్ఞసుకృతస్య మధ్యే అనుమన్యస్వ
సుయుజా మజుష్టం దేవానామిద మస్తుమహ్యం । మంత్రెయాచుస
రాయూయం తమోపహతచేతసః। ఏనప్రథమదాగార్హం నయజ
ధ్వంమహేశ్వరః। తథోక్తా అపితె మంత్రైర్దేవాస్సంమూఢచేతసః। భ
ద్రాయసదదుర్భాగం।పరిహారమివలిప్సయా।యద్వక్తవ్యంచపథ్యంచ
స్వవాక్యంతత్ప్రథాభవేత్ । తథాతతోయయుర్మంత్రాః। బ్రహ్మలోకం
సనాతనం। అస్మిన్నర్థేశ్రుతిరప్యస్తి ॥ యజ్ఞేనవిష్టాన్సభికాఃపురస్తామాచు
మంత్రాన్సహసాకుప్య మానాదృష్ట్వా వపుషా మధువాసదేవాన్ స
ర్వాన్ । శృణుధ్వం సయధ్వమీశం । తస్మాత్ప్రమాణా దక్షలాధ్వరా
దిరాజస్య భాగంసదదుర్యథోక్తం । తస్మాద్భవిష్యంతి మహాతురాస్తైరు
ద్రేణ భద్రేణ గణాధిపేన । నేష్టేత్రసూర్యాఃసురాన్సహత్వే।నేష్టేత
సూర్యాన సురాన్ సహర్త్వేజానీదితిముక్త్వా యజ్ఞే సవిష్టాన్సభికాః
పురస్తామాచు మంత్రాన హసాకుప్య మానా దృష్ట్వా వపుషామధు
వాసదేవాన్ సర్వాన్ శృణుధ్వంస యధ్వమీశం । ఇతిశ్రుతిస్మృతి
పురాణాదిషు మంత్రైఃపరమేశ్వర ఏవ ప్రథమ భాగార్హమితివదన్న
పిశ్రుత్వా దేవాః ప్రథమభాగార్హస్య రుద్రస్య నద దుర్భాగమితి ।
తదధ్వరేదత్తాదపిప్రతి కూలస్థితాన్సర్వే దేవాన్సదాన భజనియ్యానద
ర్శనీయాశ్చ। ప్రదేశాంతరే॥ అథోవాచగణాధ్యక్షో । దేవాన్విష్ణుపు
రోగమా । మంత్రాఃపరిమాణం నకృతా । యుష్మాభిర్బల దర్పితైః
యస్మాదస్మిన్మఖె దేవా । ఇత్థంవ సుమ సత్కృతాః। తస్మాద్వోజీవితై సా

ర్ధనం । అపనేష్యామి గర్వితం । ప్రదేశాంతరే॥ తథాసవజ్రిణం సూ
ర్యం । రుద్రానురుద్రగణాగ్రణీః। భద్రోమూర్ధ్ని జఘానాశు । వామ
పాదేన లీలయా । అసిభిఃపావకం భద్రిః। పట్టాసైస్తు యమం యమీ।
రుద్రానని ఆవకూలేన । ముద్గరైర్వరుణాద్భుతైః । పరిఘనైబు
తింవాయుం । టంకైష్ట కపరస్వయం । వీబిభేద రణోవీరో । లీలమైవ
గణేశ్వరః । తతోదేవ్యా సరస్వత్యా । నాసికాగ్రింసు శోభనం । చ
కర్తకర జాగేణ। వేదమాతుస్త థైవచ । విచ్ఛేద చకుతారేణ । బా
హుదండం విభావసోః । అగ్రితోర్వం గులాజిహ్వా । మాత్రహవ్యాం
లులావచ । స్వాహాదేవ్యాస్తథా దేవో । దక్షిణం నాసికా పుటం।
చకర్తకర జాగ్రేణ । గుహాతస్తన చూచుకం । భగస్య విపులేసేతే।
శతపత్రమ సమవఖే। ప్రసహ్యోత్పాట యామాసంభద్రికాళ్యాపురస్త
థా। పూష్ణోదశన రేఖాంచ దీప్తముక్తా వలీమివ। జఘానధనుమఃకోట్యా।
సతేనాస్రష్టవాగభూత్। తతశ్చంద్ర మసందేవం । పాదాంగుష్ఠేనలీల
యా తుణాత్కృమివదాకృష్య । ఘర్షయామాస లీలయా । శిర
శ్చిచ్ఛేదవక్షస్య। భద్రిః పరమ శోభనః।కోశికత్యామేవ వైరిణ్యాం। భ
ద్ర కాళ్యైదదాచతత్ । తత్ప్రహృష్ట్యా సమాదాయ । శిరస్తాళఫలో
పమం । సాదేవీకందుక క్రీడాం । చకార సమరాంగణే। శరేణార్ధేం
దు వక్త్రేణ । సవీరోధ్వర పూరుషం । మృగరూపేణ ధావంతం విశి
రస్కంత ధాకరోత్ । అస్మిన్నర్థే లైంగ్యే। యజ్ఞస్యచ శిరచ్ఛేత్తా
పూష్ణోదంశవినాశకః । వహ్నిహస్తహరసా తూ। ద్భగనేత్రనిపాతనః। పా
దాంగుష్ఠేన సోమాంగ । పేషకః ప్రభుసంజ్ఞకః । సరస్వత్యామ హా
దేవ్యా। నాసికోష్ఠ్వో ష్టకృంతనః। ఉపేంద్రేంద్ర యమాదీనాం । దే
వానామంగత క్షకః । సమస్తత్క్షద్య ఇతి శ్రుతిః ॥యజుర్వేదే॥ తదేవ
సంయోగాగైర్య పాస్యర్యదితత ద్రుద్రిస్యధనుః । రుద్రస్యత్వేవ ధనురా

ర్తిః శిరఉత్పిపేమ । ధనురాగ్నే విస్ఫురద్యో విష్ణోః శిరః ప్రతి ఛింద్య
హితతుఘ్నమితి పాపత । పపాతచతథా భూమౌ । విసంజ్ఞః పురుషో
త్తమః । పునరుద్ధాయ తంహంతుం । చక్రిముద్యమసప్రభుః । వ్యష్టం
భయతదీనాత్మా । కర్ణైనైవ స్తనంశిశుః । త్రిభిశ్చ ఘుర్జితం శార్ఙ్గం ।
ద్విధా భూతం పరిభోస దా । శార్ఙ్గకోటి ప్రసంగాశ్చ చిచ్ఛేద
శిరసి ప్రభుః । తమఘ్నమితి పాపాత । శిరస్తస్య వరాననె । వా
యునా ప్రేక్షితంచైవ । ఘ్రాణజేనపి నాకినః । ప్రదేశాంతరె ॥ శార్ఙ్గ
కోటి పరిసంగాశ్చ । కేశవస్య మహాత్మనః । సశిరచ్ఛేద యామాస । వీ
రభద్రో మహాబలః । అరుణకేతకీ బాహ్మిణం॥ రుద్రస్య తే ధనురార్థిః
శిర ఉత్పిపేమ సప్రవర్గో భవత్యస్మాత్ । సప్రవర్గేణ యజ్ఞేన యజతె
శూలవేగ పరిరుగ్ణాచ్చ । చిన్నబాహూరువక్షసః । వినికృత్తోత్తమాం
గాంశ్చ । పేతురుర్వ్యాం సురోత్తమాః । నికృత్త బాహవః కేచిత్ । కే
చిల్లూన వరాననాః । భాష్పావ దారితాః కేచిత్ । ని
పేతురమరాభువి । విశిఖోన్మాదగాత్రాశ్చ । బాహువిచ్ఛిన్న సంధిభిః ।
ప్రవృత్తన యనాః కేచిత్ । నిపేతుర్భూతలేమృతాః । భూమింకేచిత్ప్రవి
వివిశుః । సర్వాశాన్ఫగుహాన్తథా । అపరేజగ్ముః రాకాశం । పరేచవివిశు
ర్జలం । తథాసంభిన్నభిన్నాంగై । సవీర శిరసో బభౌవరిగ్రిస్త పరిజా
వర్గో । భగవానివ భైరవః । ఘుషితాభూతబేతాళై । దారాస్యు
ర పరిగ్రహః । యథాకలియుగె జారై । బలేనకుల యోషితః । అరి
ష్టనేమినం సోమం । ధర్మంచైవ ప్రజాపతిం । బహుపుత్రం చాంగిరసం ।
భృశాశ్వం కాశ్యపం తథా । గళేప్రగృహ్య బలినో । అణవ స్సింహ
విక్రమాః । భర్త్సయంతో భృశం వాగ్భి । వి జఘ్ను మూర్ధ్నిము
ష్టిభిః । అహో విధివిపర్యాసో । హ్యశ్వమేధో మహాధ్వరః । యజమాన
స్స్వయం దక్షో । బ్రహ్మపుత్రః ప్రజాపతిః । ధర్మాదయసదస్యా శ్చరక్షి

తా గరుడ ధ్వజః। భాగాంశ్చ ప్రతిగృహ్ణాంతి ॥ సాక్షాదింద్రాద యస్సు
రాః తథాపి యజ మానస్య । దక్షస్యాథ సహద్విజః । సద్యఏవశిరచ్ఛేద
సాధున ంపద్య తేఫలంతస్మాన్నా వేదనిర్దిష్టం । సచేశ్వర బహిష్కృతం॥
నాసత్పరిగృహీతంచ । కర్మ కుర్వాత్కదాచన । కృత్వాతు సుమహ
త్పుణ్యం । ఇష్ట్వా యజ్ఞ శతైరపి । నతత్ఫలమవాప్నోతి । భక్తిహీనో
మహేశ్వరే । కృత్వాతు సుమహాత్పాపం । భక్త్యాయజతి యశ్శివం
సమహాపాతకై సర్వై । ర్ముచ్యతే నాత్రసంశయః । బహునాత్రకి ము
క్తేన । వృథాదానం వృథాతపః । వృథాయజ్ఞావృథా హెూమాః । శి
వనిందా రతస్యతు। తస్మాచ్యతె వీరసర్వే భద్రేణ నానాంగ హీనాశ్చ
పరాజితాశ్చ దక్షస్యపక్షస్థితవిష్ణుముఖ్యాసురాస్తవర్జనియ్యాబభూవుః
శివపక్షోద్యేయ శ్శివం శరస్సర్వమన్య త్పరిత్యజ్యేతి శ్రుతివచనాత్ ।శి
వైకభక్తినిష్ఠైశ్శివ భక్తైర్దక్షాధ్వరా త్ప్రాగేవవిష్ణు పురోగమాస
ర్వేదే వాస దానభజని యాః । యథావామనపురాణె ।తతస్సు కేశస్య
యయా । తిమిరద్వీప కేసరీ । మహాంస్త్వ నశ్వరస్సూర్య । స్తద్వీఘా
తమ చింతయన్ । పరమాక్రంద మాలోక్య పురుషాణాం కటంకటం।
నమో భవాయ శర్వాయ ఇదముచ్చేరు ధీరయేత్ । తదాక్రందిత
మాకర్ణ్య । చారణావన గోచరాః, హాహేతిచుక్రుశుస్స ర్వే । శివ
భక్తస్య తన్యశః । తచ్చారణవచస్సర్వం శ్రుత్వా సర్వగోప్యయః
క్రుద్ధస్తుభగవంతంతం । భానుమంతమపశ్యతదృష్టమా త్రస్త్రిణేత్రేణ।
నిపపాతతతోంబరాత్ । గగనాత్రపరిభ్రష్టః । ప దేవాయుని షేవి తే। చా
రణైర్వేష్టితోభాను । ప్రవిభాత్య బరాత్మృతః । అర్ధపక్వంయథా
తాలఃఫలంకపిభిరావృతం । సర్వాగి మోత్త రె॥ రోగాశ్చవివిధాకారా ।
దేవలోకేవ్యవస్థితాః। పూష్ణోదశనవైకల్యం । భుజస్తంభంశచీపతేః। య

జ్ఞస్యహిశిరోరోగో । వరుణస్యజలోదరం । మార్తాండభానోఃకుష్ఠంచ ఘంటాకర్ణస్యశాపతఃతస్మిన్ మఖేయజ్ఞభాగాభిప్సయాప్రాప్తైర్విష్ణుపురోగమైః । దేవైస్సహాజగచ్ఛతుసిమయ్యావస్థితే ! సతిసపుద్రిఃకింకరి వ్యతిత్యేవ ముక్తస్య సూర్యస్య పరమేశ్వరస్య నిరాకరణ దోషేణతన్నేత్రోత్పాటనం దం తచ్ఛేదనంచాభూత్ । వామనపురాణే॥ సుకేశాభిదానస్య వీరశైవాచారనిరతస్య భక్తస్యాపకరణ దోషేణగగనాత్పరిభ్రష్టోభూత్ । సర్వాగమోత్తరే॥ వీరవ్రతాచారస్య ఘంటాకర్ణనామధేయస్య ప్రిపథస్యశాపదోషేణ దండార్పితంచ కుష్ఠరోగం చాభిప్రాప్తవాన్ తస్మాత్కారణాచ్ఛివస్యాపిశివ భక్తానామపి నానావిధాపకారీ సూర్యో విశేషేణ నభజనీయోన్యాన దర్శనీయ్యః! దక్షాధ్వరె వీరభద్రేణావ మానితాస్సర్వే దేవాః పరమేశ్వరస్య కృపావలోక నేనపునస్తత్తత్పదప్రాప్తి నోలబ్ధవంతః। కిమితికేచిద్వదంతి । తథానభవతి । పరమేశ్వరోపితేషాం తత్తత్పద ప్రాప్తిం కృతవానపిదధీచి గౌతమాదిమునీనాంశాపఫలాని పృథానకరోతి। తత్కథం స్కాందే॥ విష్ణు శాపోపశమ నాధ్యాయే॥ పునః పరమేశ్వరేణ లబ్ధప్రసాదస్య విష్ణోర్భృగుశాపనిమిత్తాని దశజన్మాని నివృత్తాని భవంతికిం । తద్వైవపరమేశ్వరశాపోప హతస్య బ్రహ్మణశ్చాపి పునఃపరమేశ్వరస్య ప్రసాదేనైవ పూర్వపదం లబ్ధవతోపి పూజార్హత్వం భవతికిం । తద్దేవదక్షశాపోహతస్య శశాంకస్యాపి పరమేశ్వరస్య ప్రసాదాత్ ప్రతివాసరం కళావృద్ధిం లబ్ధవతోపిక్షయ మోచనంభవతికిం । దైత్యాచార్యేణ శుక్రేణ కచః సప్రాపితో పూర్వశాపఫల నివృత్తిర్భవతికిం । తద్వత్పరమేశ్వరా పరాధీనాం కృతప్రసాదోపి తత్తత్పదప్రాప్తిం కరోతి । శాపఫలాని పృథాన కరోతి॥

ఇతిశ్రీపరమామాహేశ్వరచారాసారోద్ధారె సోమనాథభాష్యే నమ

స్కారాధిపత్యం దక్షాధ్వర నిరసనం సూర్యావలోకననిషేధశ్చ ద్వాద
శ త్రియోదశ చతుర్దశ ప్రకరణంచ సంపూర్ణం॥

నా రా య ణో పా స క త్వం.

నారాయణోపనిషది । అథసర్వోపని షదాముపాసనో పాస్యపు రస్సరం నారాయణోపనిష దుక్తముపాస్యత్వం రూపయతి । సర్వాభిర ప్యు పనిషద్భి రుపాసనోక్తా నారాయణోపనిషదాపరిభావయామః॥ నారాయణోపనిషదిమహేశ్వరోపాసనవిషయాస్త్రి యోనువాకాసమామ్నాయంతే । అణోరణీయానసహస్రశీర్షాంబు ం సత్యమితిత్రప్రథమానువాకోప క్రమేణ వివిధ పరిణామ ప్రపం చాధిష్ఠా త్వ త్వేన తత్పరిణామ వత్త్రయా అణీయస్త్వాది గుణయుక్తం ఆత్మాధిష్ఠాత్వాత్ । శ్రుతిశబ్దే నాప్యుపచర్యమాణకర్మభిః పరామృష్టం నిరతిశయమభి మతాశాలిన ఇతి మహేశ్వరస్యాభిమత ఫలప్రిదా తుః తస్యైవప్రాసాదాత్మాయదాత్మ జ్ఞాననిరతనిఖిలలోకః పశ్యతీత్యుక్తం అత్రపునిషత్ । శ్వేతాశ్వేతరాణాం । యదేవబింబం హృదయావలిప్తం । తదాత్మతత్వంప్రసమీక్ష్యదేహి । హ్యేకఃకృతార్థోభవతీ వ్యాశోకః॥ యదాత్మతత్వేనతు బ్రహ్మతత్వం । దేవోపమోనేహాయుతం ప్రిపశ్యే । అజంధృవంసర్వతత్త్వైర్విశుద్ధిం । జ్ఞాత్వా దేవం ముచ్యతె సర్వపాపైః॥ ఇతి ఆత్మజ్ఞానేన వికృతిసంబంధం విషాదమపహాయమహేశ్వర సాక్షాత్కారాద ఖిలై రపిబంధనైః క్లేశాదిభిర్ముచ్యత ఇత్యర్థః॥ మధ్యమానువాకే॥ తస్యమధ్యేవహ్నిశిఖా । అణీయోర్ధ్వావ్యవస్థితా । నీలతోయదమధ్యస్థా విద్యుల్లేఖేవభాస్వరా । నీవారశూక వత్తన్వీ । పీతాభాస్వత్యణూపమా । తస్యాశ్శిఖాయామధ్యేచ పరమాత్మావ్యవస్థితః॥ తాత్పర్యసంగ్రహే॥ మధ్యమా

ను వాకాభి హితస్య పరమపురుషస్య నారాయణస్య ఉపాస్యత్వా సం భవాదుపాసనత్వమేవ పరిశిష్యతె। ఇత్యాహ॥ నానాముపానన ము పాశ్యక దైవదూరే। తస్మాదుపాసకతయాపరి శేషసిద్ధిః। అంతర్వ్యావస్థి తగిరాపరమాత్మ నస్థే। శబ్దాదృతేపి విదితం త్వదు పాసకత్వం। శ్రు॥ వ న్హిశిఖాయా నారాయణ సంబంధిత్వ మనంతరమే వోపపాదయామ ఇతినను పరమాత్మ శబ్దః పరమపురుషెశివేదృశ్యతె। ఆత్మానారాయణః పరఇతిసఏవశిఖావాక్యేకిం నదృశ్యతె। ఇత్యతఆహ। యస్యస్థితోపి హృదయేపరమస్త్వమాత్మా। యుక్తం నవస్య పరమాత్మ తయోభి ధానం। స్వేనస్వయం మనసి వన్హిశిఖాంతరాళె। తిష్ఠత్యుపాస్య ఇతి హానపడంనకస్యా। ఏకస్యైవ యుగపదుపాస్యో పాసకత్వా నంభవన్న త్వ స్యాత్రి పరమాత్మతయాగ్రిహం। ఆత్మానారాయణః పరఇతితువ రమాత్మాభిధానం। నారాయణస్య గౌణ ఇతిభావః। వుపాసకపురుష వర్ణనమపి ఉపాసనాయాం। శ్రద్ధాహేతురిత్యాహ। నారాయణస్య హృదయంసుషిరంమహాగ్నిరగ్నే। శిఖాచ పరమాత్మపదంయదుక్తం సర్వేప్యుపాసనవిధేరయ మర్థవాదః। శ్రిద్ధావిశిష్ట పురుషా చరణా ద్విధేయః॥ ఇత్యాది నారాయణోపనిషద్వాక్య ప్రిమాణాన్నారాయ ణస్యో పాసకత్వమేవ సిద్ధం భవతి। తస్యాశ్శిఖాయామధ్యే। పరమా త్మావ్యవస్థితః॥ ఇతివచనాత్। పరమాత్మశబ్దః పరమేశ్వర పదంచ దృశ్యతె॥ తస్యోదాహరణమాహ। ఋతగ్ం సత్యంపరబ్రిహ్మ। పురుషం కృష్ణ పింగళం। ఊర్ధ్వారేతం విరూపాక్షం। విశ్వరూపాయ వైనమో నమః। శివసంకల్పో పనిషది। ఋతగ్ం సత్యం పరబ్రిహ్మ। పురుషం కృష్ణపింగళం। ఊర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం। తన్మేమనశ్శివ సంకల్పమ స్తు। బ్రిహ్మబిందూపనిషది। నతత్పరబ్రిహ్మ విభాతినతత్ర దేవానరుష యోనపితరో ఈశతె ప్రతి బుధ్యస్వసర్వం బుధ్వానశివ ఏకో దేవస్సర్వ

భూతేషు గూఢస్సర్వవ్యాపీ। సర్వభూతాంత రాత్మా। అథర్వణవే దె॥ తత్పరబ్రహ్మ సనకోరుద్రస్స ఈశస్సభగవానమహేశ్వరస్య మహాదేవఇతి॥ యజుర్వేదె॥ నమః పరమాత్మచ పరతరాయచనమః॥ పరమాత్మనేచఇతి ఏకనేవాద్వితీయం బ్రహ్మేతి। కూర్మే॥ ఈశ్వరగీతాసు॥ అలింగమేకమవ్యక్తం। లింగం బ్రహ్మేతినిశ్చితం। కైవల్యోపనిషది॥ ఉమాసహాయం పరమేశ్వరం ప్రభుం। త్రిలోచనం నీలకంఠం ప్రశాంతం। ఇత్యాదివచన ప్రమాణాత్పర బ్రహ్మపరమాత్మా పరమేశ్వరఇతి శివస్యనామపర్యాయ స్తత్వాంతర వాచకం నభవతి। ఉపాసకద్వేపి పరమపురుషస్య। పరబ్రహ్మాభిధాన ముపపద్యతే ఇత్యాహ బ్రహ్మోచ్యతే పరమసాపరమంచతత్వం। జ్యోతిఃపరంచ పరమేశ్వరపద్మనాభః॥ తద్భావనైకరసికస్య దనన్యభావో। మంత్రీయథా గరుడ భావనయాగరుత్మా। మధ్యమానువాకె। పరమ పురుషోపాసనముచ్యతె। తస్య పరబ్రహ్మత్వాదిభిరనేకై రుపాస్యధర్మైరభిధానాత్। అతఆహ। నారాయణస్యయసుపాస్యతయాభిధానం। మత్వాఫలంతదిహనోపలభేతకశ్చిత్। నను కేవల మస్యద్విశ్వం నారాయణఇతి। విశ్వత్వమాంమాయతే వతేం విశ్వస్యేతి శివత్వవిశ్వపతిత్వమపిఅతఆహ। విశ్వాత్మనస్తుతిషు విశ్వపతిత్వవాదం। సంగచ్ఛతేస్తుతిరిహైవరథాంగపాణేః॥ విశ్వస్య పత్యురపి విశ్వతయాభి ధానం। నాలం గుణాగృహ్యాని కర్షహేతుః॥ విశ్వత్వవిశ్వపతిత్వ యోఃచ్ఛాయాతపయోరివపరస్పరవిరుద్ధయో రేకత్రపరమసమావేశాసంభవః తద్విశ్వపతిత్వవాదస్తుతిరేవ। ఉత్కర్షహేతుభిస్తవేనమవ కర్షహేతుభిర్నిందతియచ్ఛకించి జ్జగత్సర్వ మితివచనాత్ । విష్ణోర్జగద్వ్యాపకత్వమేవసిద్ధం భవతి। నను శివాదన్యోయ ముపాస్యః ప్రతీయ్యతె। నశివస్యేంద్రఇతిశివాదన్యతే వ్యస సంస్తవాత్ అతఆహ। త్వామంతరేణ నకథం

చిదుపాసనీయ్యా । మన్యంబ్రిపీతిసశివన్తుతిం రంతకాలే । యద్బ్రహ్మ
శబ్దసమభివ్యవహారయోగా । సంహారకారిణి హరౌశివశబ్దగాహుః। స్థా
నం యథాంతరముపాప్తి రుపాసకోవా । యాసాపరాపరతయాద్వివి
ధావిభూతిః । యద్వాపునర్విష మనేత్రిము పాసితవ్యం । నారాయణో
పనిషదాహత దత్రిసర్వం। దహంవిపాలతుమిత్యాదినాహృదయా కా
శాఖ్యం । స్థానముక్తం ఉపాసితవ్యమి త్యుపాసనం । సహస్రశీర్షకమి
త్యుపాసకః। సబ్రహ్మే॥ త్యాదినావిభూతిసేంద్రి స్సోక్షరః। పరమస్వ ఇం
ద్రిస్సోపిలోకః। ఇత్యాది నానులోపః పరమోక్షరఇతినారాయణస్యాభి
ధానం నారాయణం దేవమక్షరం పరమంప్రభుః।ఇతిప్రత్యభి జ్ఞేయమాన
త్వాత్। ఉపాసకస్యసతోవ్యధికా రిత్వప్రదర్శనాయస్వరాట్।స్వస్మిన్
రాజితఇతి । ఈశ్వరాదీశ్వరః । పశుపతిః । పశవో నిహూపా ఇత్యుపక్రి
మ్యత్వం స్వరాడనుమన్యతామితిశ్రుత్యం తద్దర్శనాత్ । సోయమీశ్వ
రః।తత్త్రాధికారిభిఃబ్రహ్మాత్మభిస్సదాత్మభిస్తూయతఇతి।బ్రహ్మాధిభిస్తద్విభూత
య ఇత్యాదివచనాదుపాసకో విష్ణుః।ఉపాస్యశ్శివః।తృతీయ్యానువాకే॥ఋతం
సత్యమిత్యాదినా నిరాలంబోపాసనాభావాదాలంబనవిశేషః। కృష్ణపింగళ
త్యాదిరూపం ప్రదర్శిత మితియద్దైవమీశ్వరోపాననేనతత్పరమస్యాఉ
పనిషదః । కథంతర్హి నారాయణో పనిషదుప దేశతః । అతఆహ॥య
జ్ఞాత్మనా స్వయమనావృషిణోప వేష్టా। నారాయణోపిభవతాప్రతిపా
దయతాత్రి। అత్రిదృష్టాంతమాహ । సూక్తంయథాపురుషదైవతమం
తకాలే । నారాయణార్ష మితితద్వ్యపదిష్ట మాహుః । నారాయణార్ష
మితియదాహసశౌనకర్షిః॥ నారాయణః॥ పురుషో దేవతేతి పురుష
స్యహరె సూక్తమితిచ పురుషేణ నారాయణే నేత్యాహస్తంబః। ఇద్ధ
మతి శయితమహిమ్నా పరమపురుషే ణ్యుపాసనీయ్యః। పరమేశ్వరః।
తస్మాత్ । అణోరణీయాన్ సహస్ర శీర్షకం ఋతం సత్యమిత్య నువా

క్షత్రియ వచనప్రమాణాదుపాసకో విష్ణురుపాస్యశ్శివః। యజుర్వేదే।
తవశ్రియెమరుతో మర్జయంతరుద్రయత్తే జనిమచారుచిత్రం। ప
దంయద్విష్ణో పరమం నిధాయెవిష్ణుః ప్రముఖదేవాః। పరమేశ్వరస్యన
మ్యగర్చనఫలాదేవతత్త్వదైశ్వర్యఫలం ప్రాప్నువంతీత్యర్థః। త
స్మాద్విష్ణుః పూజకః పూజ్యశ్శివః। అస్మిన్నర్థే॥ శివధర్మశాస్త్రే॥
ఇంద్రనీలమయంలింగం। విష్ణుఃపూజయతేసదా। విష్ణుత్వం ప్రాప్యతే
తేన। సాద్భుతైకం సనాతనం। వాయువ్యసంహితాయాం॥ తతో జనా
ర్దనస్సృష్టో। వరంప్రాప్యమహేశ్వరాత్। జగామభాస్వరంరమ్యం।
వైకుంఠం స్థానముత్తమం। సంస్తూయమానోదీప్తాంగై। ర్దేవైర్ముని
నిగణైస్తథా। ధృతత్రిపుండ్రకోదివ్యైః రుద్రాక్షైశ్చవిభూషితః॥
శుశుభేసతతం విష్ణుః। భస్మదిగ్ధతనూర్లతాః। త్రిపుండ్రాంకితసర్వాం
గో। జటామండలమండితః। ఇతితత్రైవవిష్ణువ్యావర్ణనం। బ్రహ్మాపూజ
యతేనిత్యం। లింగంశైలమయంశుభం। తస్యసంపూజనాత్తేన। ప్రాప్తం
బ్రహ్మత్వముత్తమం। భూతిత్రిపుండ్రరుద్రాక్షః। జటామండలమండితః। అ
క్షమాలార్పితకరః। చతుర్వక్త్రఃపితామహః। అస్మిన్నర్థే॥ లైంగ్యే। ప
ద్మపుష్పైస్సహస్రైశ్చ। పాదావభ్యర్చ్యభక్తితః। పురతఃపరమేశస్య। స్తుత
వాన్మధుసూదనః। ఏకం న్యూనం సహస్రాణాంపుష్కరాణాంతు పు
ష్కరం। నారాయణస్స్వకంనేత్ర। మేకముద్ధృత్యవైతతః। తథాప్రభృ
తితంప్రాహుః। పద్మాక్షఇతిసువ్రతాః। కర్షవేనయునంచక్రే। దత్తవా
న్నీలలోహితః। ఇత్యాదివచనప్రమాణాదపి బ్రహ్మవిష్ణుశ్చపూజకౌపూ
జ్యశ్శివత్వేన। ఇత్యభిసదంతి॥ ఇతిశ్రీ వీరమాహేశ్వరాచారసారోద్ధారే
శ్రీసోమనాథభాష్యే నారాయణోపనిషదర్థనిర్ణయో నామపంచదశ
ప్రకరణం॥

ఊర్ధ్వ శంఖ పుండ్ర నిరసనం వక్ష్యామః

బోధాయనస్మృతిః। నాంకయేన్న సహే దేహం। దహేచ్చేత్తా పకారతః। నాధికుర్వంతి దగ్ధాంగా। శ్శ్రౌతస్మార్తేషుకర్మసు। గౌతమస్మృతిః। ఉత్తప్తలోహదండేన। నాంగంవిప్రః క్వచిద్దహేత్। శాతాతపస్మృతిః। అంకేషునాంకయే ద్విప్రః। దేవతాయుధలాంఛనైః॥ అంతయేద్యదివామోహా। త్పతత్యేవనసంశయః॥ ఉత్తప్తలోహదండేన। నాంగం విష్ణుః క్వచిద్దహేత్। యమస్మృతిః॥ నాంకయేన్నదహేద్గాత్రం। దేవతాయుధలాంఛనైః। దహనాల్లేఖనాద్విప్రః। పాతిత్యంయాతితత్క్షణాత్। అస్మిన్నర్థే సూతసంహితాయాం। స్వదేహేపరదేహే నాంకకుర్యాదంకనంనరః। యదికుర్యాచ్చచక్రాద్యైః। పతత్యేవనసంశయః। మానవపురాణే॥ ఆయుధైశ్శంఖచక్రాద్యై ర్నదహేచ్చ కదాచన। మనుష్యాశ్శాంతినామ్నాతు। నలిఖేచ్చోరసిభ్రమాత్। దగ్ధాంగశ్చాయుధైర్దివ్యైః। లిఖితో నరవామతః। శ్రౌతస్మార్తసదాచారే। నాధికారీకదాచన। దగ్ధాంగాలిఖితాంగాశ్చ। నసంభాష్యా ద్విజాతయః నదర్శనీయాస్తా రాజా। దేహే చక్రింప్రవాసయేత్। పరాశరపురాణే నదాహయేద్ద్విజశ్రేష్ఠో। నదేహే చక్రపూర్వకైః॥ అంకితోయ స్వదేశాంతం। రాజాశీఘ్రం ప్రవాసయేత్। యజ్ఞవైభవఖండే॥ కేనచిల్లాంఛితోమర్త్యః। నసాక్షీ సర్వదా భవేత్। శ్రౌతస్మార్త సదాచారే। నాధికారీచ లాంఛితః॥ లాంఛితాస్య నసంభాష్యాః। నస్పృశ్యాశ్చతథైవచ। నదర్శనీయాస్తా నిరాజా। దేశాచ్ఛీఘ్రం ప్రవాసయేత్। స్కాందే। ఊర్ధ్వపుండ్రం ద్విజః కుర్యా। ల్లీలయాచకదాచన। తదాకారేణశస్త్రేణ పీడ్యతేయమకింకరైః॥ పరాశరపురాణే॥ ఊర్ధ్వపుండ్రంచశూలంచ। వర్తులంచార్ధచంద్రకం। లలాటేధారయిష్యంతి। మను

ష్యాః పాపకర్మిణః । సాంబ పురాణే॥ అశుద్ధంచ తథాప్రోక్త । వర్తులం
తూర్ధ్వపుండ్రకం । అశుద్ధంచార్ధ చంద్రంతు । కీర్తిదంచా కుశా
దికం । సూతసంహితాయాం । శౌరివృతంతూర్ధ్వపుండ్రాది । లలా
టేశ్రద్ధ యాసహ । ధార ఇష్యంతి మోహేన । పాషండోపహతాజ
నాః । మానవపురాణే॥ ఊర్ధ్వపుండ్రంచ శూలంచ। వర్తులంచార్ధ
చంద్రికం । తత్రినిష్ఠేనధార్యంచ । నధార్యం వైదికైజనైః । మను
స్మృతిః । సోర్ధ్వ పుండ్రం ముఖం దృష్ట్వా । వ్రతంచాంద్రాయణం
చరేత్ । ఇత్యాది శృతి స్మృతి పురాణాగమ వచన ప్రమాణాత్ । శం
ఖం చక్రాది లాంఛనై రంకితాశ్చ ఊర్ధ్వపుండ్రధరాశ్చ ఏకేచ న
ద్విజాః సంతి । తేనదర్శనీ య్యానసంభాష్యాః ఇతి శ్రీవీరమహేశ్వరా
చారసారోద్ధారే శ్రీసోమనాథభాష్యే ఊర్ధ్వశంఖచక్రనిరసనం నామ
షోడశప్రకరణం సంపూర్ణం.

సర్వదేవతాజనకత్వం వక్ష్యత్యామః

బ్రహ్మవిష్ణ్వాది దేవతానాం పరమేశ్వర జనకత్వం సంపాద
యామః । అథర్వణవేదే । యోబ్రహ్మాణంవిదధే పుర్వమగ్రే జాతం యం
బ్రహ్మాప్రహిణోతి తస్మై లైంగె బ్రహ్మాణం విదధే దేవా । నగేపుత్రే చ
తుర్ముఖ । ప్రహిణోతిస్మ తస్మైచ । జ్ఞానమాత్రి ప్రకారకం । పరా
త్పరతరం ప్రాహుః । పరాత్పర తరం ధృవం । బ్రహ్మాణోజనకే విష్ణో
ర్వహ్నేర్వాయోస్సదాశివః । మహోపనిషది॥ అథ దేవససర్జాదౌ
తాసువీర్యమపాసృజత్ । తదండమభవధైమం । విశ్వస్యాయతనం మ
హత్ । సౌవర్ణమభవచ్చాండ । మదేష్వాద్యంతవత్సరం । అనేకాబ్దం
త దాచాప్సు । దివ్యమంతవ్యర్ణ వస్థితం । శివసంకల్పో పనిషది॥ అం
డంహిరణ్మయంమధ్యే సముద్రం రుద్ర వీర్యాత్ప్రథమంబభూవ । అం

డాద్విష్ణుబ్రిహ్మాజాత వేదాశ్చ తన్మేమనః శివసంకల్పమసు। ఏషా మహో పనిషదాహ హిరణ్యగర్భజాతం త్వదేవ భగవన్ ప్రథమం సురాణాం॥ యజుర్వేదే॥ సోమః పవతాజనితామతీనాంజనితాదివోజనితాపృథివ్యా జనితాగ్నిర్జనితా సూర్యస్య జనితేంద్రస్య జనితాధవిష్ణోః అస్మిన్నర్థే॥ ఉమయాసహితో దేవ స్సోమ ఇత్యుచ్యతేబుధైః॥ సవకారణం నాన్యో। విష్ణోరపిచ వైరిభిః । మతీనాంచ దివఃపృథ్వ్యా। అగ్నేసూర్యస్య వజ్రిణః సాక్షాదపిచ విష్ణోర్వై । సోమోజనయ తేశ్వరః। కాళికాఖండే ॥ద్యావాపృథివ్యారిందాగ్న్యోర్దేశాంతర్యయమయస్యచ। వరుణస్య శశాంకస్య। జనితాపరమేశ్వరః॥స్కాందే॥ మదంగిస్యేదసంభూతా । బ్రహ్మనారాయణా విమా॥ ఆదిత్యపురాణే॥ బ్రహ్మవిష్ణ్వర్క శక్రాగ్ని జలధర్మపురోగమాః। సురాసురాస్సంప్రసూతాస్తతి స్సర్వేఽపవాశవః । బ్రహ్మవిష్ణుసురేశానాం । స్రష్టాయఃప్రభురవ్యయః । బ్రహ్మాదయః పిశాచాంతా । యస్యకింకర వాదినః । ఇత్యాదివేద పురాణవచనప్రమాణాత్ । బ్రహ్మవిష్ణ్వాది దేవతానాం పరమేశ్వరేవజనక ఇత్యేతి॥ఇతిశ్రీ వీరమహేశ్వరాచారాసారోద్ధారె శ్రీసోమనాథభాష్యే। సర్వదేవతా జనకత్వంసప్తదశ ప్రకరణం సమాప్తమ్

ఏ కా త్మ ని ర స నం వ క్ష్యా మః.

కోయమాత్మేతివయము పాస్మహే కతరస్స ఆత్మాయేనవాపశ్యతియే నవాశృణోతియేనవాగంధం జిఘ్రతియేన వాచంవ్యాకరోతి। యేనవాస్వాదువాస్వాదు జానాం ఇత్యాదివచనప్రమాణాత్ నరవయవ ఆత్మా కేవలం పూజనియ్యోభవతి । తమాత్మానం కేచి చ్ఛూన్యమితివదంతి । శూన్యశబ్దోభవతిచేత్ శూన్యోఽభవతి । నఏవాత్మానిరవయవః॥ అతఏవధ్యానాహోఽనభవతి । సృష్టికర్తాఽభవతి । అనీశశ్చ ।

అస్మిన్నర్థే॥ మహిమ్నస్తోత్రే॥ అనీశోవాకుర్యాద్భువన మితినేః ప
రికరః॥ తత్రైవ। అనీశ్వరమనే కేశ్వరమన్యేశ్వరవానచశివేత్యాహ ।
తాత్పర్యసంగ్రహే॥ నానీశ్వరంభవితు మర్హతి విశ్వమేతద్బహ్వీ
శ్వరంచనితరామయథా ప్రమాణం। తేలోనవేదవిదితేశ్వర వర్జనే
న। కోయంప్రభుఃకతిచిదీశ్వర మన్యమాహుః॥ యథాసుర్ణాప్రతి
ఈశ్వర గీతాభిహితం। అసత్యమప్రతిష్ఠంతే జగదాహురనీశ్వరం। ఇ
తితదయుక్తం స్వాతికానామితిహేవ॥ ఈశ్వరబహుత్వేతు పరస్పరబుద్ధి
వైషమ్యాద్యసంభవ। ఏవభువనసర్గాకమితి। నిరరామిత్యుక్తం। అ
నైశ్వర్యవాదినాంతు నవాదిషుకించిత్ప్రచాభావమాహ। తస్మాత్।
శ్రుతిప్రమాణతయా ఈశ్వరపదం విషమలోచన ఏవప్రసిద్ధః। ఈశ్వర
ర్యభూతానా। స్మృతిఈశ్వరశ్శర్వఈశానశ్శంకరశ్చంద్రశేఖరః। ఇతి
అమరసింహః॥ యదినిరతిశయైశ్వర్య వచనోయమీశ్వరశబ్దః ఈశ్వ
రస్యైవప్రసిద్ధ ఇతిబ్రహ్మాపషుసురేశాది దేవతాదినా మీశ్వరతత్వం
వాగీశ్వరత్ష్మీ శ్వరశచీశ్వరా ఇతిసోమపదమేవభవతి। తస్మాదాత్మనోనిర
వయత్వాది నీశ్వరత్వం అకర్తృత్వంచనభవతి। తాత్పర్యసంగ్రహే॥
ఇహఖిలుబహువిధానేక జన్మసంచితసుకృత పరిణామ మాసాదితసం
సారదోషదర్శనాదపగతవిషయాభిలాషిణాం సమాత్మనామధ్యాత్మజ్ఞా
నమీశ్వరత్వే దర్శనం వాదతుపఘాతహేతుః తతేషుకశ్చిదస్తిత్య
పనిషదావిదాంచక్రే తత్రకేచిత్తుర। తిశోకమాత్మవిత్ ఏకమేవాద్వి
తీయం బ్రహ్మేత్యాదిభిః శ్రుతిభిరాత్మేశ్వరాభేద ఏవసమ్యగ్విజ్ఞేయ తే
ముహ్యమానఆత్మాప్యనీశంసుఖదుఃఖహేతుజత్వాదిభిః। ఆత్మనః అనీ
శ్వరత్వ ప్రతిపాదనాదీశ్వర జ్ఞానంచపృథగాత్మాను పేరితారంచ మ
త్వాజుష్టస్తేనామృతత్వమేతి। ఈశంజ్ఞాత్వా అమృతోభవతి।

జ్ఞాత్వాశివం శాంతమితిత్యాదిభిరాత్యంతిక । సంసారోపరమహేతు
త్వాదాత్మేశ్వరజ్ఞానమోహాపవర్గహేతు రిత్యర్థః॥ ఇత్యనేకోప
నిషత్ప్రసిద్ధః । తస్మాదనీశ్వరః పశురాత్మా తత్పశోరధిపతిః పరమేశ్వర
ఏవ। తదుపనిషదర్థ మనభిజ్ఞాః కేచన పశుపతి వచన నిర్వచనేపూర్వః
పశూనామధిపతి రితిషష్ఠీతత్పురుషసమాసార్థం విహాయ బ్రహ్మాదయస్స
ర్వే దేవాః పశవ ఇతిసృష్ట్యర్థం ప్రమాణీకృత్య బహువ్రీహిసమాసా
నువలంబ్య పశు రేవ పశుర్య స్యేతివదంతి । అపిచ । జీవశ్శివశ్శివో
జీవస్సజీవః కేవలశ్శివ ఇతివదంతి । పాశబద్ధోథ వేజ్జీవః । పాశముక్తః ప
రశ్శివ ఇతివదంతి । అపిచ॥ తత్పశుపతిత్వం పరమేశ్వరస్త్రిపురదహనసమ
యే దేవాన్ వృణీతవానితి కేచనవదంతి । తథాభవతి । ఈశ్వరస్యానీ
శ్వరాన్ ప్రతిపాశుపత్యవరణమయుక్తమిత్యాహ । ఆత్మాంతరాణి ప
శవః పరతంత్రభావాత్స్వాతంత్ర్యతః పశుపతే పశుమీశ్వరస్స్వాం ।
ఆత్మానమోపనిషదః ప్రదంత్యనీశ మోహంభవంతమభయంచశివస్వభా
వః । సంప్రాప్తమీశ సనుసిద్ధిత యాపత్త్వే । తస్యైవరేణ్య వరణం
కృపణో భిధత్తే । ఇత్యర్థమధ్యయనచోదనయాగృహీత్వా జ
ల్పంతి యత్కిమపి భక్తిపదార్థ వాదాః॥ నానావిధాన వచనాదపివా
రణీయ్య స్తత్పాశుపత్యవరణం ప్రతిలంభవాదః॥ లబ్ధుం సధీతుమథవాకథ
మేకమేవ। వారాన్ బహూనపి మహేశ్వరశక్యమర్థః॥ఆత్మానాం పార
తంత్ర్య మీశ్వరస్యాపారతంత్ర్యమంతోపనిషదిశ్రూయతే జ్ఞాత్వావ
నీశావాత్మన్య నీశః సుఖదుఃఖహేతుర్య కారణాని నిఖిలాని తానికా
యుక్తాన్యధీశస్తిష్ఠత్యేవ ఇతితదాత్మానాం పారతంత్ర్యమపారతంత్ర్యంచ
పరమేశ్వరస్య స్వాభావిక మిత్యర్థః । సంప్రాప్తమేవ అప్రాప్తప్రార్థ
నం హివరణాత త్ప్రాప్తపతిత్వవిషయం వచనాభవతి । తత్కశ్చనో బ్రూ
వీత్ । పరంవృణీమహే అహమేవ పశూనామధిపతి రసానీతితస్మాద్రి

ద్రి॥ పశూనామధిపతిరిత్య(శపతిత్వే వరుణత్వేశ్రవణంగుణవాదవ వేతివి
ధ్యర్థమితిఅయమర్థవాదః।ఇద్ధమర్థవాదాత్ విథయశ్చ యాచ్యయా
చక న్యాయెన పరస్పరె సంబధ్యమానాః ప్రవర్తయంతి । నానావదే
షు పాశుపత్యా వరణా ఉభాత దేశనిబంధసతయా నిరపేక్షయామ్నా
యతేం। త్రిపురదహనాపదానోహరణముక్తంప్రజాపతిశాసన పదానేవ
ఏవమథవరమవృణీత పశూనామధిపత్యంత దస్యై తత్పశుపతిర్నామ
పశుమాంభవతి । యొాస్యైతన్నామవేదేతి మృగయువేషపరిగ్రహ
ణార్థె పాదానేచ దేవం వాహితం మృగయురితి వదంతి । ఏతేనవైన
ఉభయొాషాంపశూనామధి పత్యమశ్నుతఇతి । తస్మాత్ప్రథమసమయె
ప్రజాపతి శాసనాపదానె పరమేశ్వరస్య పశుపతిత్వం నవిద్యతేకిం । ప
శ్చాత్పశుసర్గసమయె త్రిపురశాసనాపదానె దేవేభ్యః పశుపతిత్వం
వరం లబ్ధవా నితికస్సంబంధః॥ ఇత్యాదివచన ప్రమాణాత్ । త్రిపుర
దహన పదానేపరమేశ్వరః పశూనామాధిపత్యం వృణీతవానితి వచనం
గుణ వాదఏవనానార్థవాదః । తదాత్మాపశుః పరతంత్రః అనీశ్వరశ్చ
శివః పశుపతిః స్వతంత్రి ఈశ్వరశ్చఅతఏవపతిః పశూనామప్యైక త్వం
కథం భవతి॥ ఇతిశ్రీవిరమాహేశ్వరాచార సారోద్ధారె సోమనాథభా
ష్యేఏకాత్మవాదనిరసనంనామాష్టాదశ ప్రకరణం సంపూర్ణం.

ద్విమూర్తివాదనిరసనం వక్ష్యామః.

శివాయ విష్ణురూపాయ । శివరూపాయ విష్ణవె। ఇతి ప్రక్షిప్త
సామాన్యావలంబ్య శివస్య విష్ణోరభేదం కేచన వదంతి ॥ తథానభవతి
శ్రుతిస్మృతిపురాణాగమాదిషై విశేషవచనై రభేదవాక్య నిరసనం
వ్యాఖ్యాస్యామః । తథైవ త్రిమూర్తివాదనిరసన మపివ్యాఖ్యాస్యా
మః॥ యజుర్వేదె॥ విశ్వాధికోరుద్రోమహర్షిః విశ్వం నారాయణం దే
వం ఇతివిశ్వాధికోరుద్రః॥ విశ్వంవిష్ణురితివదంతి । ఆపోరాజానమధ్వరస్య

రుద్రేతిగాథపతిం రుద్రమితి యజ్ఞేశ్వరోపి రుద్రః । యజ్ఞో వై విష్ణుః విష్ణు
ర్యజ్ఞః। యజ్ఞో విష్ణుర్వదంతి । యః కారణాని నిఖిలాని తాని కాలా
త్మయుక్తాన్యధితిష్ఠత్యేకః। వాసుదేవః పరాప్రకృతిః విష్ణుర్యోనిం కల్ప
యత్ । ఇతి ప్రకృతిర్విష్ణుః పురుషో రుద్ర ఇతి వదంతి । తాత్పర్యసం
గ్రహే॥ విశ్వాధికస్త్వమసి విశ్వమయో మురారిః। యజ్ఞేరస్త్వమసి
యజ్ఞమముం గృణంతి । ఆద్యా జగత్ప్రకృతిరేవ భవన్నిమిత్తం । నా
నం కథంన్ను యువయోర్భగవన్న భేదః। యజుర్వేదే॥ వేదాహమే
తం పురుషం మహాంతమ్ । ఆదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తాత్ । వాజసని
య్యే॥ అథర్వణవేదే॥ ప్రథమా రక్తా పీతా బ్రహ్మదేవత్యా । ద్వితీ
య్యా విద్యుమతీ కృష్ణా విష్ణుదైవత్యా । తృతీయ్యా శుభాశుక్లా రుద్రదై
వత్యా ఆదిత్యవర్ణో ఋషిః॥ కైవల్యోపనిషది॥ ధ్యాత్వామానుగచ్ఛ
తి । భూతయోనిం సమస్తసాక్షిం తమసః పరస్తాత్ । సూతసంహితా
యాం । రజస్తమశ్చ సత్వంచ । గుణ ముక్తా సుధాక్రమం । సృష్టిస్థితి
శ్చ సంహారః। క్రియాః ప్రోక్తా సుధాక్రమం । సూతగీతాసు॥ అస్తిరుద్ర
స్య విప్రేంద్రా । అంతస్సత్వం బహిస్తమః। విష్ణోరంతస్తమస్సత్వం। బహి
రస్తి రజోగుణం । అస్తు ర్బహిశ్చ విప్రేంద్రా । అస్తి తస్య ప్రజాపతేః। ర
జసా తమసా క్రాంతా। బ్రహ్మా నారాయణౌ ఖలు॥ ఇత్యాది వచనప్రమా
ణాత్ । తామసో విష్ణుః। పరో రుద్రో వదంతి । యజుర్వేదే॥ తద్విష్ణోః పర
మం పదగ్ం । సదా పశ్యంతి సూరయః। అస్మిన్నర్థే స్కాందే॥ సూర
యో యత్ప్రపశ్యంతి । తద్విష్ణోః పరమం పదం॥ వాయువీయ్య సంహితా
యాం । బ్రహ్మోవాచ॥ త్రిధా స్యంతి ఇదం రూపం । స్థూలం సూక్ష్మం తత
తః పరం । అస్మదాద్యైస్సురైర్దృశ్యం । స్థూలం సూక్ష్మం తు యోగిభిః। త
తః పరం తు మన్నిత్యం। జ్ఞానమానందమవ్యయం । తంస్మైపిస్తత్పరైర్భ

క్తై । దృశ్యంతేపరమాస్తికైః। యజుర్వేదే॥ యోవేదాదౌస్వరః
ప్రోక్తో । వేదాంతేచప్రతిష్ఠితః। తస్యప్రకృతిలీనస్య । యఃపరస్సమ
హేశ్వరః॥ శివసంకల్పోపనిషది॥ పరాత్పరతరోబ్రహ్మా । పరాత్పరత
రోహరిః। యత్పరాత్పరయోరీశః। తన్మేమనశ్శివసంకల్పమస్తు॥ ఇత్యాది
వచనప్రమాణాత్ । బాష్కళసంహితాయాం। యుద్ధేసంయుక్తౌ ।
ఉభౌచసృష్ట్వా ।బ్రహ్మవిష్ణూరజసాబద్ధవైరౌ । మధ్యేతయోర్దృశ్యేతో
జాతవేదాస్థాణురుదతిష్ఠద్భువనస్య గోప్తాదృష్ట్వాస్థాణుముపరమ్యాయు
ద్ధం । ప్రీతస్తతుర్దూరమనాదిదృష్టుర్వరాహరూపోవిష్ణుర్నిమమజ్జభూ
మౌ । బ్రహ్మోత్పపాతదివమాశుగృధ్రః। అస్మిన్నర్థే॥ శివధర్మే॥ అ
హంకర్తాహ్యహంకర్తా । నమస్తోన్యోజగత్ప్రభుః। ఏవమాహావహంబ్ర
హ్మా । బ్రహ్మాణంచహరిస్తథా । తయోర్దర్పాపహారాయ । ప్రబోధా
ర్థంచదేవయోః । మధ్యేసమభవల్లింగ । మైశ్వర్యంతేజసావరం ।
అస్మిన్నర్థేమహిమ్నస్తోత్రే॥ అనలమనలస్తంభవపుషః లైంగ్యే॥ జ్వా
లామాలావృతాంగాయ। జ్వలనస్తంభరూపిణే॥ నమశ్శివాయశాంతా
యబ్రహ్మణేలింగమూర్తయే । బృహదారణ్యశాఖాయాం, జ్వాలాయన
మః। జ్వాలలింగాయనమః! శ్రీరుద్రభాష్యే॥ ఉత్తమవేదభాషితందే
వోత్తమంప్రజననమలంకృతంజగత్కారణత్వేన జనయామాన । ఋ
గ్వేదే॥ తత్రతావత్॥ అగ్నిమీళేపురోహితం । అస్మిన్నర్థేసర్వాగ
మోత్తరే॥అగ్నిస్సభస్మనః పురోహ్యగ్నిమీళెపురోహితంబుగాహే। ఆ
కాశగతశ్శంభురోఽగ్నిర్జ్యోగ్నిరితి। జ్యోతిర్లింగం స్వకీయ్యకర్తారమవిది
త్వా । అహంకర్తాఅహంకర్తేతివదతోబ్రహ్మ విష్ణోస్తదీయ్యవాచకదో
షేణపక్షిమృగత్వంగతావితికర్మవిపాకవచనాదత్యుత్కృష్టైః పుణ్యపా
పైరిహైవఫలమశ్నుతఇత్యేవవేపదోషవశాదేవతా ఉభౌతదానీమేవక్రో
మరాళరూపౌజాతావితివదంతి । పరమేశ్వరోపితయోర్దర్పాపహ

రాయ ప్రబోధార్థంచ జ్వాలామాలావృతమప్రమేయమనుపమమా
ద్యంతరహితోరులింగాకారం తేజోరూపమాస్థా యస్థితఇతివదంతి, అథ
ర్వణవేదె॥ త్ర్యంబకోనామ రుద్రోనారాయణశ్చ భువనాచకర్త॥ కాళి
కాఖండె॥ అస్థిభూషణోధ్యాయె॥ తతఃప్రాణ్యుపకారాయ । కూర్మసం
హృత్యగర్వితమ్ । తదంగభూషణ త్వేన । ధారయామాసశంకరః॥ అ
ధ్యాపితమపశ్య త్వం। కపాలంకూర్మరూపిణః। హారహారలతామధ్యే ।
ముగ్ధకస్మాన్నబుధ్యసి । ఉత్పాట్యదంష్ట్రాంశస్యైకాం। హారస్యోరసిభూ
షణం । ఏకశృంగోవరాహోహా । త్రధాపిభృతిమాధవః॥ దృ
ష్ట్వాజగ్రాహదంష్ట్రాంతాం । విష్ణోశ్చైవమహాత్మనః॥ బభారచమహాదే
వః॥ కూర్మపృష్ఠంతేపిచోరసి । పుత్రపౌత్రావృతస్సర్వే । వరాహస్త్వేప
తేద్భువి । అధ్యాపిమూకరాయోహం । తీర్థంగంగాతటస్థితం । స్కం
ధశక్త్యాహతోయత్ర । వరాహఖ్యోమృతోహరిః॥ విష్ణ్వత్వంతత్త్రదంశే
న । దంష్ట్రోత్పాటనపీడితాః। వరాహవిగ్రహాస్తేద్యా । సాక్షోత్రాస్తే
నహేతునా॥ యజుర్వేదె॥ హరింహరంతమను యంతి దేవాః॥ విశ్వస్యే
శానంవృషభంమతీనాం । అస్మిన్నర్థేస్కాందె॥ హరిహరంతంవృష
భం । విశ్వస్యైశానమీశ్వరం । అనుయాంతిసురాస్సర్వే । నమోవా
క్యైసహాదృతం । అస్మిన్నర్థే । ఋగ్వేదె॥ అపావృణోశరభాయఋ
షిబంధవె॥ అస్మిన్నర్థేకాళికాఖండె॥ పురాహిరణ్యకశిపుం । దై
త్యరాజంమహాబలం । హత్వాతదుధిరాపానప్రమత్తమభితస్ప్రహైః॥
రుద్రశ్శరభరూపేణ । నరసింహమపీడయత్ । తతస్సంత్యక్తవాన్విష్ణు ।
ర్జీర్ణంతంస్వాపరాధతః॥ తద్వక్త్రశేషమంగార్ధాత్రం । కృత్వాశరభవిగ్ర
హః॥ నృసింహాకృతివసన । స్త్రహాపభృతిశంకరః। వక్త్రంతన్ముండ
మాలాయాం । నాయకత్వేనకల్పితం । మహానాటకె॥ కల్పాంతేశసు
గ్రాత్రవిక్రమమహాకంకాళబద్ధస్ఫు । చ్చేతిన్యాతనృసింహపాణినఖరప్రో

తాదిక్కోలామిసాత్ । విశ్వైకకర్తృవతావిహారముదితా యోమత్స్యకూ
ర్మాదిభా । శర్వేంధీవరతాంగతోఽస్సతు సతాంమోహంమహాభైర
వః॥ బ్రహ్మాండపురాణే॥ అవిజ్ఞాయపరంభావం । దివ్యంతత్పారమేశ్వ
రం । నివారయతిశూలాంకం । ద్వారపాలో మహాబలః॥ నిర్భిద్యహత
యామాస । శూలేనోరసితంభువి । తత్యాజజీవితంసృష్ట్వా । మృ
త్యుంసోఽర్ధదేహతాఇవ । నివార్యవిష్ణుఃపురుషం । సార్ధంప్రథమపుంగ
వైః॥ ఋగ్వేదే॥ హరిఃపవిత్రేవ్యధ । అస్మిన్నర్థే॥ శార్జకోటిప్రసం
గాచ్చ । చిచ్ఛేదచశిరఃప్రభో । వాయునాప్రేషితశ్చైవ । ఘ్రాణజేన
పినాకినః॥ ప్రవివేశక్షణాదేవ । తదాహ్యాహవనీయ్యకె । ఋగ్వేదే॥
ప్రజాపతిర్విద్వాన్ దుహితరమభ్యధ్యాయేత్ । అస్మిన్నర్థేమహిమ్న
స్తోత్రే॥ ప్రజానాథంనాథం ప్రసభమభికస్వాందుహితరంగతం రోహి
ద్భూతాంరిరమయిషుమృత్యవపుషా । ధనుఃపాణిర్యాతందివమపిసప
త్రాకృతమముంత్రసంతం తేద్యాపిత్యజతినమృగవ్యాధరభసః। అస్మి
న్నర్థేస్కాందే॥ అఘ్రాయఘ్రాయహిందంతి । వేదశ్వాసశ్శనైశ్శనైః॥
యత్పదానిమహారణ్యే । తంవందేశరభేశ్వరం॥ శతరుద్రీయె । నమ
శ్శ్వారాయచాభిఘ్నతేచ । లైంగే॥ చకర్తకరజాగ్రేణ। బ్రహ్మణఃపం
చమంశిరః॥ కూర్మపురాణే॥సకృత్వాసుమహాయుద్ధం। బ్రహ్మణాకాలభై
రవః ॥ చకర్తతస్య వదనం। విరించిస్యాథపంచమం । స్కాందే॥ హస్తాం
గుష్ఠనఖేనాశు । వామనా యజ్ఞమైవహి । చకర్తతం మహాఘోరం ।
బ్రహ్మణః పంచమం శిరః । ఇత్యాది శ్రుతి స్మృతి పురాణాగమవచన
ప్రమాణాత్। బ్రహ్మ విష్ణుపరమేశ్వరా దేవసంభూతా సతిపర మేశ్వ రేణై
వలయంయాతావితి । వదంతి। గౌతమదధీచిపురస్సరాణాం మునీనాంశా
పాత్ । బ్రహ్మవిష్ణుభ్యాం । సామ్యం కేచన వదంతి । రుద్రస్యబ్రహ్మవి
ష్ణుభ్యాం సామ్యం వాంఛంతి మోహనాః తేషాంవంశస్యసాంకర్యమ

స్త్రీతిమమనిశ్చయః। రుద్రస్యబ్రహ్మవిష్ణుభ్యాం । నాధిక్యంప్రవదంతియె।
హంన్యాత్తానవిచారేణ । హంతుదోషోనకశ్చన । రుద్రస్యబ్రహ్మవిష్ణు
భ్యా । మాధిక్యంపరివదంతియె । తేషాంవంశస్యవై శిష్ట్య మస్త్రీతిమమ
నిశ్చయః। శివంబ్రహ్మాదిభిస్తుల్యం। శివాంపద్మాదిశక్తిభిః। స్వగుణంపరి
కృత్తైస్సార్థం । ఏవదంతిస్మరంతివా । తత్పాపానినవశ్యంతి । శివ
త్వంచనదాశ్రయేత్ । శివంబ్రహ్మాదిభిస్తుల్యం । స్వగుణంప్రాకృతైస్స
మం । శివవిద్యామవేదార్థం । మనుతేయస్తుమానవః । పాపిదుర్జ
దదః క్రూరః। శ్వపచశ్వపచాధమః। యోమహాదేవమన్యేన । హీనదేవే
నదుర్మతిః। నకృత్వాదారుణబ్రూయాత్ । సోంత్యజోనాంత్యజోత్య
జః। విష్ణ్వాదిదేవతానాంవా । విశ్వాధిక్యంవదంతియె । అథోముఖో
ర్ధ్వపాదాస్తే యాస్యంతినరకార్ణవం । యథాస్యాపానయోస్సా
మ్యం । ఛిద్రిత్వేపినవిద్యతే । తథైకత్వేపిసర్వేషాం । రుద్రసామ్యం
నవిద్యతె। మహాపాపవతాపూర్వ । జన్మకోటిషుసంచితాః। విష్ణువి
శ్వాధికోభాతి । నాకకాన్తేనసంశయః। తస్మాత్కారణాత్పరమేశ్వర
స్య బ్రహ్మవిష్ణుభ్యాంసహసామ్యంపకేచిద్వదంతి । తేనదర్శనీయ్యానసం
భాష్యాః॥ ఇతిశ్రీవీరమాహేశ్వరాచారసారోద్ధారే సోమనాథభాష్యే ఏ
కోనవింశతి పరికరణం సంపూర్ణం॥

అష్టమూర్తివాదనిరసనంవక్ష్యామః.

పృథివ్యాద్యష్టతనవః। పరమేశ్వరస్యనాష్టమూర్తయ ఇతికే
చనవదంతి । ఘటోత్పత్తి హేతుభూతాశ్చ మృద్దండచక్రసలిలచక్రాద
యః। కులాలస్యాయమేవభవతికిం । తద్వైవజగదుత్పత్తి హేత్వర్థంనిర్మి
తా । పృథివ్యాద్యష్టతనవః। పరమేశ్వరస్యాయమేవంభవతి । తథైవభవ
తిచేత్ । యజుర్వేదః॥ ఆత్మానం ఆకాశసంభూతః। ఆకాశాద్వాయుః।
వాయోరగ్నిః అగ్నేరాపః అద్భ్యఃపృథివీ । భూతపరంపరసంభవోపి

పరమేశ్వరసాక్షాన్మూర్తిత్వంపృథివ్యాద్యష్టతనూనాంకథంసంభవతి। అస్మి
న్నర్థే॥ ఆదిత్యపురాణే॥ ఉమయాసహితో దేవ । సోమఇత్యుచ్యతే
బుధైః॥ సఏవకారణంనాన్య । విష్ణోరపిచవైశ్రుతిః। మతీనాంచదివః
పృథ్వ్యాః । అగ్నిసూర్యస్యవజ్రిణః॥ సాక్షాదపిచవిష్ణోర్వై । సోమోజన
యితీశ్వరః॥ అస్మిన్నర్థేకాళికాఖండే। ద్యావాపృథివ్యోరింద్రాగ్న్యో ।
ర్వాయత్వస్తుర్యమస్యచ । వరుణస్యశశాంకస్య జనితాపరమేశ్వరః॥
లైంగ్యే ॥ తథాపివహ్నిర్యజ్ఞశ్చ వజ్రపాణిశ్శచీపతిః । విష్ణుర్నారాయణ
శ్శ్రీమాన్ । సర్వంసోమమయంజగత్ । శ్రుతిరపితథైవ॥ ఈశ్వరస్సర్వ
భూతానామితి । శతరుద్రీయే॥ పృథివ్యాభవః అపాంశర్వః। అగ్నేరు
ద్రః॥ వాయోర్భీమః॥ ఆకాశస్యమహాదేవః॥ సూర్యస్యోగ్రః॥ చంద్ర
స్యసోమః॥ ఆత్మనఃపశుపతిరితిప్రత్యేకాధిష్టాతాచజనయితాచభవతి॥ కిం
తు॥ మహిమ్నస్తోత్రే॥ త్వమర్కస్త్వంసోమస్త్వమసిపవనస్త్వంహుతవ
హస్త్వమాపస్త్వంవ్యోమత్వంధరణిరాత్మాత్వమితిచ । పరిచ్ఛిన్నా
మేవత్వయిపరిణతాబిభ్రతిగిరంనవేదస్తత్త్వం త్వంవయమిహతుయత్త్వం
నభవసి । అనేనవచనప్రమాణేనాపి । అష్టమూర్తయశ్చైవపరమేశ్వ
రస్యసాక్షాత్తనవఇతికేచనవదంతి । తేతదర్థంనజానంతి । పృథివ్యాద్య
ష్టతనవః పరమేశ్వరస్యసాక్షాన్మూర్తయోభవతిచేత్ । దక్షాధ్వరేపి
రభద్రేణసూర్యాగ్నిచంద్రానిలాదయః। కథంభగ్నాంగాజాతాః॥
అపిచలారుణిషుచోపనిషత్సుభీషాస్మాద్వాతఃపవతే । భీషోదేతిసూర్యః॥
భీషాస్మాదగ్నిశ్చేంద్రశ్చ । మృత్యుర్ధావతిపంచమఇతి । శివాజ్ఞాబలవ
శాత్సూర్యోదయోపికాలమతిక్రమ్యోదయితుంభీతోభవతి । అస్మిన్న
ర్థేవాయువిష్ణ్వో । అవకాశమశేషాణాం । భూతానాంసంప్రయచ్ఛ
తి । ఆకాశఃపరమేశస్య । శాసనాదేవసర్వగః॥ ప్రాణాద్యైరాహవాద్యై
శ్చ । దేహైరంతర్బహిర్జగత్ । బిభర్తిసర్వంశర్వస్య । శాసనేనప్ర

భంజనః। హవ్యంవహతి దేవానాం । కవ్యంకవ్యాశినామపి । పాకాద్యం చకరోత్యగ్నిః। పరమేశ్వరశాసనా । సంజీవనాద్యంసర్వస్య । కుర్వంత్యాపస్తదాజ్ఞయా । విశ్వాంవిశ్వంభరానిత్యం । ధత్తేవిశ్వేశ్వరాజ్ఞయా । త్రిభిరంశైజగద్బిభర్తి । స్తేజోభిర్దృష్టిమాలిశ్ర । దిశిసప్యత్యసా భానుః దేవదేవస్యశాసనాత్ ॥ పుష్ణాత్యోషధిజాతాని । భూతానిహ్లాదయత్యసి । దేవశ్చాపియ్యలేచంద్ర । శ్చంద్రభూషణశాసనాత్ । ఇత్యాదిశ్రుతిస్మృతిపురాణాగమేతిహాసవచనాత్ । పరమేశ్వరః పృథివ్యాద్యష్టతనూనాంకర్తేతిప్రసిద్ధః॥

ఇతిశ్రీవీరమహేశ్వరాచారసారోద్ధారే సో.మనాథభాష్యే అష్టమూర్తివాదనిరసనంనామవింశతి ప్రకరణం సంపూర్ణం॥

కర్మవాదనిరసనం.

కర్మవాదనిరసనం వక్ష్యామః॥ జ్యోతిష్టోమేనస్వర్గకామోయజేతేతిచతుర్థ్యర్థంతెనైరమితస్వాయంప్రీతంకర్మఫలస్వామమేవఅనుభావ్యమితికర్మణఏవకర్తృత్వం । కేచనవదంతి । తత్తథానభవతినోచేత్స్వయమేవకర్మానుగతోవర్తతేకిం । అథవాశాఖస్యకర్మఅనాదేస్యాత్ । అన్యవాక్యాయఅనాదిస్యాత్ । తాఉభౌకర్మకాయోజీనాత్మావంయుగపదేవప్రాప్తాకిం । ఇతికేచిదాకాశంతయతితత్ తస్త్రాంతత్కర్మాపేక్షణికా చేతననిర్గుణోపలక్షణత్వాత్ తత్కర్తారంకథముత గూతితత్కర్తాపిజడాత్మాకర్మాధీనశ్చ అతఏవతత్కర్మఫలం స్వాయమేవకథంప్రాప్నోతి । యఃకశ్చిదపరాధపురుషఃతదపరాధార్హభూతాం శిక్షాం స్వస్యస్వాయమేవకృతవానస్తికిం । అథవాతదపరాధఏవశృంఖలాభూత్వాతస్యపాదబంధనంకరోతికిం । అథవాతస్యాపరాధానుగుణదండకర్తృమస్యకర్తాభవతికిం । తథైవకర్మణస్తత్కర్మసంఘట్టయితుఃకర్మాధీనస్వ

తంత్రిస్సర్వేశ్వరస్సర్వగతః పరమేశ్వరోఽస్తీతికర్మకర్తృత్వంనభవతిఏవం నభవతిచేత్ । పూర్వమీమాంసోక్తభూతికర్మాణిపృథక్ప్రిథగేవషడ్విధా నంభవంతి । తద్దర్శనాపూర్వమాస్థాయజ్ఞాదికర్మకాయత్వాత్ । కిం చిత్సంసారంఘట్టయతి । తత్సంసారరూపభూతాని షడపూర్వాణిభ వంతి తాన్యపిమానాంతరాపూర్వభూతపరపూర్వముపజనయంతి । త త్పరమపూర్వవిహితఫలశిరస్త దేవ దైవమితికర్మేతి నామత్రియత్వాత్ దేహాంతరలో కాంతరదేశాంతర కాలాంతరేషుతత్తస్యైవ భో గ్యఫలానిదదాతీతివచనానిత్యర్థః। తత్కింజడస్వరూపంకర్మ దేహాంత తరాదిషుతత్ఫలం దాతుమసమర్థంచేతికర్తారం వినాకర్మైవ ఫలదం చేత్ । జైనబౌద్ధభట్టాదికర్మవాదినాం జపతపోదానధర్మఫలానివ్య ర్థానిభవంతి పుష్టివర్ధన భూతాభిభోజన క్రియాభిశ్చయథామర ణం సమజనితదైవకేవలం కర్మఫలందాతుమసమర్థం తథానభవతి చేత్ । క్రియామాత్రిపుష్టిర్భవతి । దుష్కర్మప్రాప్తం శిష్టాన్నంవిష మపిపుష్టిం వినామరణం దదాతీతిఅతఏవసర్వగతః పరమేశ్వరస్తత్కర్మా నురూపఫలప్రిదః। ఏవంస్థితేసతికర్మణః స్వయంకర్తృత్వంకథంనభవతి। అపిచ। బాణోపిధనుర్ధరం వినాస్వయమేవలక్ష్యంతిభినత్తికిం । తద్దై వకర్మాపిపరమేశ్వరప్రేరణం వినాతత్కర్తృక్షుశ్శుభాశుభకర్మఫలంస్వయమే వదాతుంనసమర్థంభవతి । వాయువిద్య్యో। అజ్ఞోపిజంతురనిశో । య మాత్మసుఖదుఃఖయోః। ఈశ్వరప్రీతితోగచ్ఛే । త్స్వర్గంవాశ్వభ్రిమే వవా। ఇత్యాదివచనప్రిమాణాత్ । నాభుక్తంక్షీయ్యతెకర్మ । కల్ప కోటిశతైరపి । అవశ్యమనుభోక్తవ్యం । కృతంకర్మశుభాశుభం ఇతివచ నంవ్యర్థంభవతి । కింతు। వాయువిద్య్యో। అథోవిధివిపర్యాసో । హ్యా శ్వమేధమధ్వరః। యజమానస్వయందక్షో । బ్రిహ్మాపుత్రః ప్రిజాపతిః। ధర్మాదయస్సదస్యాశ్చ । రక్షితాగరుడధ్వజః, భాగాంశ్చప్రతిగృహ్ణాంతి ।

సాక్షాదింద్రాదయస్సురాః। తథాపియజమానస్య । దక్షస్యాపినహార్త్విజః। సద్యఏవశిరచ్ఛేద । సాధుసంపద్యతేఫలం । కృత్వాతుసుమహాత్పుణ్యాం । మిష్ట్వాయజ్ఞశతైరపి । నతత్ఫలమవాప్నోతి । భక్తిహీనోయదీశ్వరే । అస్మిన్నర్థే మహిమ్నస్తోత్రే॥ క్రియాదక్షోదక్షఃక్రతుపతిరధీశస్తనుభృతామృషీణామార్త్విజ్యం శరణదసదస్యాస్సురగణాః। క్రతుభ్రేషస్త్వత్తఃక్రతుఫలవిధానవ్యసనినోధ్రువంకర్తుశ్శ్రద్ధావిధురమభిచారాయహిమఖాః అతఏవ కేవల కర్మణఏవ కర్తృత్వం భవతిచేత్ । దక్షం తదశ్వమెధాధ్వరఫలం కథం నప్రాప్తం॥ కింతు॥ సతాంవృత్తంత్యక్త్వా శ్రుతిసమధిగమ్యాం నహభువం। ఘృణామప్యస్మాల్యస్వజనవిషయస్నేహగుణితాం। ద్విజఃకర్తాపాదాపితరమపరాధంత్వయివిభోమమవ్యత్వాంత్యక్త్వా ప్రమదపదవీంప్రాపదచలాం॥ అతఏవ కేవల కర్మణఏవ కర్తృనభవతిచేత్ । చండీశ్వరేణ స్వకీయజనకశ్యతాడనేకృతనఫలం కథంనప్రాప్తం । మామనాదృత్యపుణ్యంవా । పాపంస్యాత్ప్రతిపాదతః। మన్నిమిత్తం కృతంపాపం । పుణ్యంతదపిజాయతే । అపిచ॥ ఉపక్రమ్యాకర్మాధిపతిర్వ్యోరూపపాక్షోస్తితిశ్రుత్యాదివాక్యప్రమాణాత్ । నానాపురాణవచన ప్రమాణాదపిసర్వాకర్మాధిపతిః పరమేశ్వరఏవ తంపరమేశ్వరంవినా కేవలకర్మణ ఏవకర్తృత్వంనభవతి । ఇతిశ్రీవీరమహేశ్వరాచారసారోద్ధారే శ్రీసోమనాథభాష్యే కర్మవాదనిరసనం నామఏకవింశతి ప్రకరణం సంపూర్ణం.

భ గ వ చ్ఛ బ్ద ని ర్వ చ నం.

భగవచ్ఛబ్దనిర్వచనం వక్ష్యామః॥ నమోరుద్రాయభగతే, ఓన్నమస్తే పరతరాయ । భగవతఇతినమస్తే అస్తుభగవన్విశ్వేశ్వరాయ మహాదేవాయేతి । నీలలోహితనమస్తే అస్తుభగవతఇతితానువీర్యమీశా

నో భగవానితి । ఇత్యాదినానాశ్రుతిప్రమాణాత్ । భగవచ్ఛబ్దవాచ్యః పరమేశ్వర ఏవ । భగవచ్ఛబ్దః షడ్గుణైశ్వర్యాదినానాగుణానామభిధానం యదుక్తం । ఐశ్వర్యస్యసమగ్రస్య । వీర్యస్యయశసశ్శ్రియః । జ్ఞానవైరాగ్యయోశ్చైవ । షణ్ణాంభగ ఇతీరితః ॥ తేనభగవచ్ఛబ్దః పరమేశ్వర ఏవ వర్తతే । అతఆహ । షాడ్గుణ్యహేతుకత్వమువైతినాన్యం షడ్గుణా ఏవ షాడ్గుణ్యం । యథాచత్వారోవర్ణాశ్చాతుర్వర్ణ్యం । కారణమాహ । ఐశ్వర్యమీశ్వరమీశ్వరపదశ్రుతి । రుద్రశబ్దోపివీర్యంయశశ్శివపదంప్రతిపాదయంతి । సర్వజ్ఞ కామరిపుశబ్దసమర్థితౌచసార్వజ్ఞ రాగవిరహౌభగవానతస్త్వం । అథశ్రియాశివకరోసివివర్జ్యతస్త్రశ్శో యయాత్వమపి దాసతయాభియుక్తం అంస్యాక్ర తేజనిషుచారుపవిత్రరూపం । అభ్యర్చితంతవ మహద్భిరుదాహరంతి ॥ అనయోరభిప్రాయః ॥ ఈశ్వరపదశ్రుతిగ్రహణేనవిద్యతిరిక్తం । అఖిలేత్వత్యాగ్రహ్ణాతీతి ఉగ్రశబ్దః క్రూరవచన వీర్యవచనత్వాత్ నాయికవాచి । తదిహప్రార్థనీయం యదిదం అధీమహే ఉగ్రస్యో గోప్రాంసజాతేషుభూయాసమితి । యఉగ్రేభ్యశ్ఛందో జ్యాయానితి । యశశ్శివపదమితి । శివత్వంనిశ్శేషనిరతిశయగుణాధారత్వం యథాహుః పౌరాణికాః అథవాశేషః కళ్యాణగుణైకఘన ఈశ్వరః, శివ ఇత్యుచ్యతే । సద్భిశ్శివతత్త్వార్థవేదిభిః యశోపిగుణతయాతదంతర్భూతమేవ । అథశ్రియేత్యాదిపూర్వప్రకరణేషు ప్రసిద్ధం న కేవలంషాడ్గుణ్యమేవేశ్వరస్య అవ్యయాదీనిబహూనిగుణాంతరాణిసంతీత్యాహ । సత్యంతుమాధృతిరధిక్షితిరాత్మబోధోధాష్ట్యం విరాగతపసీమతిరీశ్వరత్వం । సద్వితీయంతినకదాచిదవైతిధర్మః కింతస్మయద్భవతి తేసుణసమ్మతేషు । వియంతివిగచ్ఛంతి అపక్రామతీతి యావత్ । నాస్తియద్యత్తుకళ్యాణంతత్తదన్యకదాచన । కళ్యాణంసకలంచాస్తి పరమాత్మాశివోయతః । ఇతిజ్ఞానవైరాగ్యపక్షభగవచ్ఛబ్దః ప్రవృత్తోనివృత్తాసగుణాంతర

సంబంధఇత్యాహ । నైవేశ్వరాయన్న యతసామహాశో వీనరాన శ్రీమ
తంక్షితిపతినచసార్వభౌమాః । అన్యాదృశానపిదృశానవినీతరాగాః ।
ప్రిష్ఠావతో భగవతః ప్రివదంతివృద్ధాః॥ ఉక్త గుణవిరహిణో విజ్ఞానవైరా
గ్య ంబంధమాత్రేభిక్షుకాః । భగవచ్ఛబ్దేనాచక్షతఇత్యర్థః॥అపిచ॥
మహేశ్వరేణమనిర్వచనానుక్రమేణ భగవచ్ఛబ్దం నిరాహురిత్యాహ॥
అధర్వణామదనశాసననిర్బహణా । నామానినామభగవానితితేని
రాహుః । అధర్వశిరసి॥ బ్రూహితేఅథకస్మాదుచ్యతేభగవాన్ యస్సర్వాన్
భావాన్ యాత్మతే । ఆత్మజ్ఞానాన్నిరీక్షయతి । యోగంగమయ
తి । తస్మాదుచ్యతేభగవానితి, యద్యప్యభగవచ్ఛబ్దాభిధేయంగుణజాతంత
త్సర్వమీశ్వరబుధ్యధీనమితిమంత్రోపనిషదాఇత్యాహ ॥ అత్యాశ్రి
మోపనిషదాహభగేశ్వగంత్వాం । అథత్వామనుసంభగేశమిత్యర్థః॥ అ
త్యాశ్రమాధికారేణ । ప్రిపన్నాదత్యాశ్రిమోపనిషదితిమంత్రోపని
షదేవసంజ్ఞాతరమం తన్త్రభగవతి అత్యాశ్రమిభ్యః పరమంపవిత్రిం
ప్రోవాచ॥ సమ్యగృషి సంఘ జుష్టమితిపూజ్యమేవనైఘంటికై రభిహి
తమిత్యాది నైఘంటికాశ్చ భగవంతము శంతిహాజ్యం । అతిభగవా
నితి శంభోవృద్ధిః । ప్రియుజ్యతే । పూజ్యత ఇతినిఘంటుభర్గవచ్ఛ
బ్దస్య పూజ్యవచనత్వ ప్రిసంగేనపూజాభి ధానమపిమహేశ్వరస్యైవే
తి సోదాహరణమాహ । పూజామష్టిహీముతా విహితామహేశ ముం
తేత్రిణ వాఙ్మనసకాయనిబంధనాతె । తమష్టిహీనదా తముపహితోబ్ర
వతామంత్రేణ నయస్యేచతి । అనంతకం తమష్టహేమస్వీమన్ప ధ
న్వేతి మంత్రంవాఙ్మన సకాయనిబ ధనేతి కాయనిబ ధనా పూజానమః
మనోనిబంధనో యోగః । యోగేపి దన్యత్యాగః తతినానప్రకార
ణం కాయనిబంధనాప్రమాధిరితి అవ్యయాది గుణాభిహేతు త్వాద్భగ
వచ్ఛబ్దవాచ్యత్వం పరమేశ్వరస్యైవ బ్రహ్మవిష్ణ్వాది దేవతానామప్రసి

ణాం భగవచ్ఛబ్దః పూజ్యత్వవచనమాత్రమే ముఖ్యోనభవతి ॥ ఇతిశ్రీవీర మహేశ్వరాచారసారోద్ధారే శ్రీసోమనాథభాష్యే భగవచ్ఛబ్దనిర్వచ నం నామద్వావింశతి ప్రకరణం సంపూర్ణం॥

భ ర్గ శ బ్ద ని ర్వ చ నం.

గాయత్రీహృదయమకరోత్తత్పదంచింతియామః। సర్వేష్వార బ్ధకర్మసు పరమేశ్వర ఏవనసంకల్పఫలప్రదఇతివక్ష్యామః। సర్వకర్మాణం భజప్యః ప్రపదాఖ్యమంత్రిస్సాహగానై రామ్నాయతే । సామవేదే । తపశ్చ తేజశ్చ శ్చేత్యుపక్రమ్యకర్మాధిపతయేనమః। తత్రవిషయాపాక్షోస్తి । ప్రదేశాంతరే॥ యదిదంకర్మకరిష్యామితన్మే సమృధ్యతాం । తన్మే ఉప పద్యతాం । తత్రకర్మారంభేషు దేవాభ్యనుజ్ఞానంప్రార్థ్యతే । అస్యా ర్థః। తతఃకర్మోపక్రమ్యాధిపతిః పరమేశ్వర ఏవజపక్రర్మోపక్రమస్య అధి పతిస్సఏవ । జప శ్చేతిమంత్రాజపానుష్ఠానార్హా । మంత్రాః తాణ్వ క్ష్యామః, నారాయణోపనిషత్సు । ఓన్నమశ్శివాయేతి । శతరుద్రీ యమధ్యగానమశ్శివాయేతి గాయత్రీమంత్రః ప్రతిపాదయతి । ఔపా యిశానాదిత్యోవాఏషఇత్యాదికానానువాకానను సంవదంతే । తదోం కారస్వరూపాబశ్శివఏవ । ఓమిత్యేకాక్షరంబ్రహ్మా । ఓమితిబ్రహ్మాఓమితి। ఇదంబ్రహ్మాసర్వంబ్రహ్మా । శివో మేఅస్తుసదాశివోం॥ యజుర్వేదః॥ యోవేదాదౌస్వరఃప్రోక్తో । వేదాంతేచప్రతిష్ఠితః తస్యప్రకృతిలీనస్య । యఃపరస్సమహేశ్వరః। అస్యార్థః। యోవేదాదౌఇత్యాదినాప్రవణవ వాచ్యోమహేశ్వరః। ఉపాస్యోపదిష్టః యద్వేదేత్యత్రియదితిలింగవ్య త్యయః। వేదాదౌవేదాంతేచ ప్రతిష్ఠితః। ప్రోక్తః అధ్యయనోపక్ర మ్యావసానయోః ప్రయోక్తృవ్యతయాభిహితః బ్రహ్మణః ప్రణవంకు ర్యా । దాదావంతేచసర్వదేతి । ప్రకృతిజంప్రకృతాజాయతఇతిప్రకృ

తి। అవస్థితం ఉపసంహృతసకలవికారం చ ప్రపంచస్య స్వరూపేణ నాదా
త్మనాతిష్ఠతీత్యర్థః। అస్మిన్నర్థే స్కాందే। సర్వవ్యాపకమోంకా
ర। మంత్రమన్యన్నశోభతే। ప్రణవోపి పరబ్రహ్మ। ప్రణవః పరమం
పదం। తస్యప్రకృతిబీజం విశ్వం। యః పరస్స మహేశ్వరః। యోయం మ
హేశ్వరస్సాక్షాత్। ప్రణవస్యాస్య గోచరః। బ్రహ్మైకమేవ జిజ్ఞాస్యం। న
తతోన్యత్తు కించన॥ స్కాందే॥ ఓంకారప్రణవో దేవ। సంసారాబ్ధింతరి
ష్యతి। ఉమార్ధవిగ్రహో దేవో। రుద్రస్సత్యాదిలక్షణః। సంసార
తారకస్యాస్య। ప్రణవస్యాస్యముచ్యతే। విష్ణ్వాదయోపి దేవాశ్చ।
రుద్రస్యాస్యాన్వయేనతు। కథంచిత్ప్రణవస్యార్థే। భవిష్యంతి సము
ఖ్యతః। లైంగ్యే॥ ఓమీశాననమస్తేస్తు। మహాదేవో మహేశ్వరః। స
మోస్తు సర్వవిద్యానా। మీశానః పరమేశ్వరః। ఈశానస్సర్వవిద్యానా
మితి యజుర్వేదే॥ శతరుద్రీయేపి। సర్వవిద్యానామీశాన ఇతి। యజు
ర్వేదే। శతరుద్రీయే। నమశ్శివాయచ శివతరాయచ। నమశ్శివా
యచ హరికేశాయచ। పంచబ్రహ్మోపనిషది। శివాయనమః। శివలింగాయన
మః అస్మిన్నర్థే తాత్పర్యసంగ్రహే। బ్రహ్మాణిపంచసనవస్త్రవసుంతే। యా
పాశివాతపవ్వంబుకమక్షరాణాముస్యామహోపనిషది। మహత్వనాదః।
దాస్రుసువాకేషు పంచాక్షరప్రవేశాదివ దేశికానశానాం పావనత్వం పౌ
రాణికాపఠంతి। యస్మాత్పంచాక్షరీవిద్యా। శతరుద్రీయమధ్యగా। పా
వనీ సర్వభూతానాం। రుద్రేకాదశినీతతః। లైంగ్యే॥ ఏకోహం సంస్థితో దే
వీః ద్వితీయోస్తి కుత్రచిత్। అస్మిన్వేదాశ్చ శాస్త్రాణి। మంత్రే పంచాక్షరీస్థి
తా। తేనాశంన్నైవసంప్రాప్తా। మచ్ఛక్త్యావహ్యానుపాలితః। స్కాందే
అనేనసదృశం జప్యం నాస్తి నాస్తి శ్రుతౌ స్మృతౌ। ఏషా పంచాక్షరీవిద్యా।
సర్వశ్రుతిశిరోగతా। కారణాగమే। సప్తకోటి మహామంత్రా। ఉప
మంత్రాశ్చనేకశః। పంచాక్షరే ప్రలీయంతే। పునస్తత్రవినిర్గతాః॥ వా

వాయువీయసంహితాయాం॥ దేవ్యువాచ। కలౌ కలుషితే కాలే। దుర్జయో దురితక్రమే। హీనే వర్ణాశ్రమాచారే। సంకరే సముపాగతే॥ కేనోపాయేన ముచ్యంతే। భక్తాస్తవ మహేశ్వర। ఈశ్వర ఉవాచ॥ ఆశ్రిత్య పరమాం విద్యాం। హృద్యాం పంచాక్షరీం మమ। భక్త్యాశ్చ పరమాత్మానో। ముచ్యంతే కలిజా నరాః। అంత్యజా దధమో వాపి। మూర్ఖో వా పండితోఽపి వా। జపేత్పంచాక్షరీం విద్యాం। జపేనైవాప్నుయాచ్ఛివం। స్కాందే॥ వేదశాస్త్రపురాణాద్యాః। స్పష్టా వేశ్యాంగనా ఇవ। యా పునశ్శాంకరీ విద్యా। గుప్తా కులవధూరివ। అగస్త్యరామాదిభిరాధృతత్వాచ్చ। ముఖ్యమంత్రస్య చ వైదికత్వాత్। పరస్య తత్త్వస్య చ వాచకత్వాన్నమశ్శివాయేతి సదా జపధ్వం॥

అథ గాయత్రీప్రకరణం కథయామః.

తత్సవితుర్వరేణ్యం। భర్గో దేవస్య ధీమహి। ధియో యో నః ప్రచోదయాత్। అత్ర తావత్తాత్పర్యసంగ్రహః॥ వాచః కిమస్య సవితా సవితుర్వరేణ్యం కిం వా భవానితి వితర్కపదం న శేషం। భావ్యం తదేవమయాకురు తేన మంత్రే। శక్నోపి వక్తుమథ దైవతమీశ్వరత్వం। దేవస్య పవిత్రువాచ్యత్వం తచ్ఛబ్దవాచ్యత్వముపపాదయేతి। అత్ర ఉపపత్తిరాహ। యస్మాదయం త్వయి వర్గశబ్దో నిరోహతి। నాన్యత్ర ప్రయుజ్యత ఇత్యర్థః। కేచదిమం మంత్రమన్యథా వ్యాచక్షతే। యో దేవస్సవితాస్మాకం ధియో ధర్మాదిగోచరాః। ప్రేరయత్తస్య యద్భర్గః। స్తద్వరేణ్యముపాస్మహే। ఇతి వాక్యస్థితత్వాత్। తదయుక్తమిత్యాహ॥ వైయాకరణైః॥ భర్గశబ్దోయం పరమేశ్వరస్యైవేతి నిర్వచనముఖారి అస్మిన్నర్థే మైత్రాయణశాఖాయాం। మైత్రాయణి శ్రుతిరసౌ। అది

తిరస్కృత్యాభర్గం భగవంతమభిధాయవిచింతనీయం । రుద్రస్యభ
ర్గపదగోచరతాంబ్రువాణో । సాంతంపరిత్యక్తి తిపతిభర్గపదంపురా
ణే॥ భర్గంభవంతమితి భర్గోదేవస్యధీమహి । సహితావేదైర్మర్గ
యోస్యభర్గాఖ్యస్తం చింతయామితిహశ్రుతిః। రుద్రస్యభర్గపదగోచ
రతామితివిషగర్భ ఇతి । రుద్రఏవాయంభర్గ ఇత్యుచ్యత ఇతి । అస్మి
న్నర్థే । అహుశ్చనైఘంటికాః। శ్రీమోభర్గఃకృత్తివాసేతి । హరస్మ
రహరోభర్గ ఇతి । తాత్పర్యసంగ్రహే॥ సాంతంవదంతమపినైవదనాతి
వక్తుం । వదదాతీతిసకారాంతత్వేనవక్తుంచ సహతేత్యర్థః। అకారాంత
త్వేసిద్ధిః। మంత్రస్యపదానామేవమేవందర్శ ఇతి । భర్గంప్రచోదయా
దితి । స్కాందే॥ యేనోస్మాకంధియశ్చిత్యంతర్యామి స్వరూపతః।
ప్రచోదయాత్ప్రేరయేచ్చ । తస్యదేవస్యమహితా॥ తప్తస్యసర్వజంతూ
నాం । పరిత్యక్తస్వభావతః। సవితుస్సాత్మభూతంతు । వరేణ్యంసర్వజం
తుభిః। భజనీయ్యందివ్యజోభర్గః । స్తేజశ్చైతన్యలక్షణం । తచ్ఛబ్దవా
చ్యంసర్వజ్ఞం । జగత్సర్గాదికారణం । స్వమాయాశక్తిసంపన్నం ।
శివంరుద్రాదిసంజ్ఞికం । నీలగ్రీవంవిరూపాక్షం । సాంబమూర్త్యుపలక్షి
తం । ఆదిత్యదేవతాయాస్తు । ప్రేరకంపరమేశ్వరం । అదిత్యేనపరిజ్ఞా
తం । వయంధీమహ్యుపాస్మహే॥ ఇత్యాదిశ్రుతిస్మృతిపురాణాగమేతిహా
సవచనప్రమాణాత్ సవితుర్వరేణ్యత్వాద్ధియః। ప్రేరకత్వాత్ శివనా
చకత్వాద్భర్గశబ్దవాచ్యః పరమేశ్వరఏవతథాదిత్యాదిదేవతాంతరం
నభవతి । అతఏతద్గాయత్రీమంత్రాధిపతిః పరమేశ్వరఏవ॥

ఇతిశ్రీవీరమాహేశ్వరాచార సారోద్ధారే సోమనాథభాష్యే
భర్గశబ్దనిర్వచనం నామత్రయోవింశతి ప్రకరణం సంపూర్ణం॥

శ్రీ రుద్రశబ్ద నిర్వచనం.

కేచనరుద్రోవా ఏషయదగ్ని రితివచనస్య తాత్పర్యమజానంతః అగ్నేశ్చరుద్రత్వమాపాదయంతి తత్తథానభవతి । ఓం నమోభగవతే రుద్రాయనమస్తేస్తు రుద్రాయనమోస్తు రుద్రాయత ద్రుద్రాయ నమస్తే రుద్రమన్యవె నమోరుద్రాయమన్యవే విశ్వాధికో రుద్రః మాతారుద్రః తన్నోరుద్రః పశూనామధిపతి పూర్వశాహావో రుద్రస్తువంతి రుద్రాయతేరస తేనమః। నమోరుద్రాయమీఢుషే । ఇత్యాదిశ్రుతిప్రసిద్ధస్య పరమకారణస్య రుద్రశబ్దనిర్వచనం కథయామః॥

శ్రీరుద్రభాష్యే । ఋతం సత్యం పరం బ్రహ్మాభావం రాతీవదాతివారుద్రః। ఋతంసత్యమితిశ్రీధారాతీతరుద్రోప్రణవః। తన్నాదాంతేద్రవతి ద్రావయతీతిరుద్రః। తరుఅశుభానిద్రావకో రుద్రః। అస్మిన్నర్థే । రుదుఃదుఃఖందుఃఖహేతుర్వాతంద్రావయతీతిసప్రభుః। రుద్ర ఇత్యుచ్యతేసద్భి। శ్శివతత్వార్థవేదిభిః। అంత్యకాలేసర్వం రోదయతీతిరుద్రః। శోదేవిలూకిణిచ్ప్రత్యయః। అతఏవపరమకారణస్య శివస్యైవరుద్రత్వముక్తం । కథమగ్నిఃరుద్రః। తాత్పర్యసంగ్రహే॥ అగ్నింప్రకృత్యఖలు రుద్రపదం ప్రయుజ్యతద్బ్రాహ్మణంభవతి। యత్రీతమోనమూర్తింతత్రి సోమ సహచర్యాగ్ని రివరుద్రోభగతుమహాంతిబ్రాహ్మణంభవతిసోమో రుద్రత్వంచనిర్విశేషయత్। ప్రజాకామోద్వై రేతోధాతోగ్ని ప్రజానాం ప్రజనయి తాసోమఏవాస్మైరేతో దదాత్యగ్నిః। ప్రజానాంప్రజనయితేతి। యత్రమాహేశ్వరస్యాహ్వానంతత్రపృధగతి । సోదాహరణమాహ ఆహ్వానమత్రిభవతః। పృధగేవదృష్టమితి । యజుర్వేదే। ప్రాతరగ్నిం ప్రాతరింద్రం హవామహేప్రాతర్మిత్రావరుణా ప్రాతరశ్వినా । ప్రా

తథా భగం పూషణం బృహస్పతిం ప్రాతస్సోమముత రుద్రం హువేమ । అ
గ్న్యాదిభిస్సహ మహేశ్వరస్యాతిశంకాయా భావాదితిస్తుతిముపర్వ్యప
షంగె యోగ్యం । మంత్రక్రియాప్యనిశమేవ పదాంతరేణత్వాహ
హ్వేయమన్నతప దేవభినత్యధికం । నహి మహాదేవం తాదేవంతరపదాహ్వా
తుమర్హతి । తదుక్తం హువేమ ఇతి అధిమహేత్యర్థః । అపిచ॥ అగ్నిం
ప్రకాశయతి శంకరమద్రివంతం మంత్రస్త్వగ్న ఇతి వాతదనంతరో వా । అ
న్యోన్యమిశ్రముభయమంశిన దేవతాకం । యస్మాదుభావపి చ హవిఃప్రతిప్ర
దానం । యజుర్వేదే॥ అభిచరంతిమధికృత్య అగ్నయే రుద్రే చ తే పురో
డాశమష్టాకపాలం నిర్వపేదితి । శ్రూయతే అభిచరంతం । అత్రచ య
జ్ఞానువాకే॥ భవతస్త్వమగ్నే రుద్రః ఆవో రాజానమితిచ । తేనైవ కేవ
మగ్నిం న ప్రకాశయతో హి । అపి చ ప్రవంతం అగ్ని మునేతి । మరుత్వత
యె మరుద్భిర్వినా మరుత్వానింద్రః దేవతా భవితుమర్హతి కిం । ఉభయే
పియద్వద్దో దేవతా భవితుమర్హతి కిం । యద్వదేదేవమరుతశ్చంద్రశ్చ
తద్రుద్రత్రాపి క్ష్యభిచరంతమేవాధికృత్య పశుశ్రూయతే । హ్వాదీ;రోహి
ణీంఆలభేత । ఇతి అనయో రేవమంత్రయోః ఈశ్వరైః ప్రకాశత్వద
ర్శనాత్ తదసాధారణా దేవ । అత్రాగ్ని రుమానావపి తద్విశేష
ణభూతః రుద్ర ఏవ ప్రధానం । తస్మాన్న కేవలమగ్నిం ప్రకాశయతి (
అభిచరోగ్నిః । అథపతిశ్చరుద్రః గృష్ణాతు కామమమలం సకలం హవి
స్తే రాజ్ఞా బలిం హరతు భాగమఘః ప్రజాభ్యః । గృష్ణాతాపి న్వామినేవ వస్తు
సమర్పణీయ్యం । అతేతిహాసపరిసిద్ధమర్థం నిదర్శనత్వేనాహ ।
నర్థే వేదిశంకరనిదర్శనేవేవ ఇమం బుజాక్షిర్నై శంహ నిస్ఫుటిమదృశ్యత పాద
యోస్తి । మహాభారతే ద్రోణపర్వణి । యచ్చోపహారసకలం । నైశం
నైత్యకమాత్మనా । తదర్శయిత్వ్యం బశపదే । వాసుదేవనిషదితిమితి॥ అ
త్రైవ ప్రవృత్తి సహాదద్రిశబ్దవాచ్యత్వప్రసంగాదాహ । ప్రకారాంతరే॥

నమోగ్నయెమఘఘ్నెననమయింద్రాయమఘఘ్నాతిలక్షణాత్ । అ
గ్నయేశివాయఇంద్రాయ హరాయ ఇత్యర్థః। ఇతిలక్షణాత్ నమో
గ్నయెమఘఘ్నె ఇతివచనాత్। అగ్నేశ్చముఖ్యార్థంనభవతి । దక్షాధ్వ
రవీరభద్రేణజిహ్వాహీనఃకరహీనశ్చాగ్ని స్స్వయమేవమఘఘ్నోభవతి
కిం । నమఇంద్రాయమఘఘ్నేతివచనాత్ । మఘఘ్నత్వమింద్రస్యముఖ్యా
ర్థంనభవతి। తథైవవీరభద్రేణకరహీనస్యేంద్రస్యాయమేవమఘఘ్నోనభ
వతికిం । అతఏవధాతుయోగికప్రయోగసంబంధాదితపరస్పరనామానాం
తరాణిభవతిచేత్ ముఖ్యవాచకానినభవంతి । భో దేవగుణాధిక అగ్నిం
త్వాత్మయాకృవిశేషేణసూచితాంసామంత్రావిమాగమయతఃపరమం
ప్రకర్షం । సదేశగతప్రాధాన్యంనోపరుధ్యాదితిభావః। మంత్రాం
తరసంవాదావపిమంత్రాయపరమేశ్వరగోచరఏవేత్యాహ । ఋక్సంహి
తాసదతి । మేధపతింభవంతంరాజానమధ్వరవిథేరయెమాహామంత్రః।
రౌద్రసూక్తపాఠాదపితత్ప్రపాదకఏవ। అయంమంత్రమిత్యాహ । తం
సూక్తమంత్రగణమండనమాడిరత్నం । నమోరుద్రాయేత్యాది రౌద్ర
సూక్తమధ్వర్యరస్సమామనంతి । అహోరాజానమధ్వరస్యమంత్రఇతిస్వ
రూపపర్యాలోచనాత్ దేవదేవాభిధాతుమయం మంత్రశ్శక్నోతీత్యా
హ । అయమేవపశూనామధిపతి రస్త్రాదితితస్మాద్రుద్రః। పశూనామధి
పతిః ఉమాపతరుపశుపతయె నమోనమః। ఇమం పశుం పశుపతేతే
అద్యబధ్నామితి । అథర్వణవేదె మహాధిపతే పశుపతేత్యాది । యజు
ర్వేదె బ్రహ్మాదయః పశవః సర్వేదేవాశ్చపశవ । బ్రహ్మావిష్ణుసరుద్రా
ద్యాః। పశవఃపరికీర్తితాః। తేషాంపతిస్తుభూతేశః। శివఃపశుపతిస్స్మృతః।
సూతసంహితాయాం । శివస్యాజ్ఞాబలాద్విష్ణు । జాయతే మ్రియ్యతేపి
చ । బ్రహ్మాసర్వజగత్కర్తా । విరాట్సంమ్రాట్స్వరాడపి । ఖరోష్ణతరవ
త్రుదా । బ్రహ్మావిష్ణ్వాదయోభవర । బ్రహ్మణశ్చతథావిష్ణో । దశాంశే

స్యమశకస్యచ। ప్రవృత్తిశ్చనివృత్తిశ్చ హేతురిచ్ఛాపినాకినః। బ్రహ్మాణస్తం భభావంవా। స్తంభస్యబ్రహ్మభావనా । స్వేచ్ఛయావిదధానస్య । నాతి భావఃపినాకినః। స్కాందే॥ బ్రహ్మవిష్ణ్వాదయోదేవా । ఏకంచిత్ స్థాణు జంగమాః। ఉమాధవస్య తేసర్వే । బాలక్రీడేనధీఇవ । బ్రహ్మవిష్ణేంద్ర చంద్రాద్యా । మునయోమనవస్తథా । సర్వేక్రీడానకాస్తస్య। దేవదే వస్యశూలినః। శుకవత్తవవిశ్వేశ । క్రీడార్థైకేవలంవయం। తతోన్మేమని మేషాభ్యాం । అస్మాకంపరిశయోదయె । ఇత్యాదిపరిమాణాత్ బ్రహ్మ విష్ణ్వాది దేవతాః। పశవః। రుద్రః పశుపతిః॥

ఇతిశ్రీవీరమహేశ్వరాచారసారోద్ధారె శ్రీసోమనాథభాష్యే రుద్రశబ్దనిర్వచనం నామచతుర్వింశతిప్రకరణం సంపూర్ణం॥

మ హా దే వ శ బ్ద ని ర్వ చ నం వ క్ష్యా మః.

యజుర్వేదే॥ మహాదేవాయత్ర్యంబకాయత్రి పురాంతకాయే తి॥ అథర్వణవేదే॥ సమహేశ్వరస్సమహాదేవఇతి । పరిదేశాంతరె। అథకస్మాదుచ్యతెమహాదేవంసర్వాన్ సర్వాన్పరిత్యజ్యఆత్మజ్ఞానయో గైశ్వర్యైమహితిమహీయ్యతె తస్మాదుచ్యతె మహాదేవాయఇతి । స్కాందే॥ ఉత్కృష్టైతుల్యజాతీనాం । మహచ్ఛబ్ధఃప్రయుజ్యతె । తస్మా త్సమస్తదేవానాం । మహాదేవాయముత్తమం । లైంగ్యే॥ విష్ణుః॥ మ హాదేవాయదేవానా । మీశ్వరాయనమోనమ । ఇతి । మకుటాగ మె॥ ఉగ్రాంసిత్వంమహాదేవ । భీమేశాసన్స్వ ముచ్యతె । విశ్యతిశ్చక్షు రిత్యాది । వేదైస్త్వంపర్యసేవిభో । యజ్ఞవైభవఖండె॥ హరిసత్యసంధ సంవాదె॥ విష్ణురువాచ । మహాదేవంమహాత్మానం । భజకారుణికోత్త మం । నామతశ్చార్థతశ్చాపి । మహాదేవోమహేశ్వరః॥ మహాదేవో మహాభీమో । మహాభైరవవిక్రమః। మహాశక్తిర్మహాదీప్తి । ర్మహాకీ

ర్బ్రహ్మామతిః॥ మహాగ్రాసోమహాభాసోమహోల్లాసోమహారసః। అ
స్మిన్నర్థే॥ స్కాందేకాశీకాఖండే. । వ్యాసవిష్ణుసంవాదే । విష్ణురు
వాచ॥ అవతేవేనదుర్బుద్ధే త్వయాదుర్భాషితంమహత్। మయాపిగురు
మాశ్రిత్య । ఏవంమాంయత్ప్రశంససి । అత్రైవవచనంవ్యాస । మ
యావక్తుంయథార్థవత్ । యచ్ఛ్రుత్వాసర్వభూతానాం । శివఏవభవే
న్మతిః॥ కర్తాహంసర్వజగతాం । మమకర్తామహేశ్వరః తస్యదేవాదిదే
వస్య । కర్తాకోపినవిద్యతే । యజ్ఞకర్తాచదేవేంద్రోవేదకర్తాచవాక్పతిః
అహమేవజగత్కర్తా । మమకర్తామహేశ్వరః॥ వర్ణానాంబ్రాహ్మణో
దేవో । బ్రాహ్మణానాంచదేవతాః॥ దేవతానాంమహాదేవో । దేవో
స్మాకంమహేశ్వరః । శివస్యపూజితంలింగం । సర్వదేవసురైర్నరైః॥
శివేనపూజితఃకోవా । వదంతుప్రతివాదినః । సత్యంవచ్మిహితంవచ్మి ।
సారంవచ్మిపునఃపునః॥ సర్వస్మాదధికంరుద్రం । భక్త్యార్చయమునేప్ర
భుం । వ్యాసఉవాచ॥ ఏకేనదగ్ధంత్రిపురంశరణ్యం । కామోలలాటేక్ష
హుతాశనేన । భిన్నోదకంశూరవరేణఏవ । కస్తేనసార్థంకురుతేవిరో
ధం । జలౌఘకల్లోలతరంగభంగం । గంగాధృతాఏనజటాగ్రభాగ ।
పాదాంబుజాంగుష్ఠనిషేదనేన । పపాతలంకాధిపతిర్విసంజ్ఞాంసురాసురా
ణామిహమత్సమక్షం । విధ్వంసితోదక్షమఖఃక్షణేన । ప్రణమ్యదక్షస్తు
యతాం మఖస్య । లేఖైఏతంశంకరతో పిచాగ్ర్యం । సర్వస్యపూజా
ర్హమఉత్తమాంగం । సంపూజ్యతే లింగపరంహరస్య । అనేనపరవా
స్త్రవత్సమాధా। ప్రభుశ్చదేవేచ్ఛతితత్వరోది।బ్రహ్మేణలింగహరిరింద్ర
సిద్ధైః॥ సురాసురాశ్చైవమిహార్చయంతి। తథాపిమూఢాసవిచారయంతి।
కోవాదిగోప్యాస్తిసమోహరస్య । స్వాకీనబ్రహ్మాణంలింగం । మయాకృ
ప్తైశ్వరంమునే । సర్వాపేక్షితసిధ్యర్థం । వారణాస్యాంప్రతిష్ఠితం ।
యథార్థవచసానేన । యోమాంస్తౌతిప్రహర్షితః! తస్యాహంసుఃభ

ష్యేన । నాన్యశ్శబ్దశతైరపి । అనన్యస్త్వం శరణం యాహి । జీవితంమేప్రి
యచ్ఛతి । ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే విష్ణు । ర్వ్యాసోపిభయవిహ్వలః। జ
గామశరణం దేవ సర్వభావేనశంకరం । సంత్యజ్యతృణవత్సర్వం । బ్రి
హ్మావిష్ణ్వాదికంతథా । సర్వపాపవిముక్త్యర్థం । మహాదేవేతికీర్తనమ్॥

ఇతిశ్రీవీరమహేశ్వరాచారసారోద్ధారే శ్రీసోమనాథభాష్యే
మహాదేవశబ్దనిర్వచనం నామపంచవింశతి ప్రికరణం సంపూర్ణం॥

శ్రీః.

అముద్రితగ్రంథప్రకటన.

వైదికోత్తములారా!

శైవశ్రౌతకళానిధి.

వినుండు. శ్రీమదుత్తరవాతూలాంతర్గతంబగు శైవశ్రౌతకళానిధి యను మహాగ్రంథంబొకటి బహుప్రయత్నములచే సంపాదించినాడ. యచ్చొత్తించుటకు రు 1000 గావలసినట్లున్నది. గాన సద్గుణాకరులు వారివారికిదోచినంత ద్రవ్యసహాయంబుగావించి నాపూనిక నెరవేర్ప ప్రార్థించెద. నిందుమూడుఖండములు కలవు.

అందుగలవి విషయంబు లేమన గాగౌరీదేవి యధ్వరంబులు సల్పువారికి ఫలంబేమని శంకరునిజూచి ప్రశ్నజేయుటయు పశుబంధంబొనర్చినవనంబుసల్పువారికి స్వర్గభోగమేగాని సాలోక్యాది పదవులు లేవని శంభుండు వచించుటయు దశాకారణంబేమని ఉమాదేవిమనవి జేయుటయు విష్ణుపశువుచే రుద్రయాగంబు సల్పువారికి చతుర్విధ పదవులుగలవని పశుపతి వక్కాణించుటయు తత్క్రమంబు దెల్పుమని దేవి ప్రార్థించుటయు సంతత విష్ణుపశుక్రమంబును యాగమంటపాదుల లక్షణంబును శతక్రతువుల వివరంబును మహేశ్వరుండు మాదేవికి విశదపరచుటయు నిన్ని విషయంబులచే మున్నదియారుపటలంబులై ప్రథమ ఖండంబు వెలయు.

యజమాన-దీక్షిత - శ్రోత్రియ - ఉద్గాత-హోత - అధ్వర్యు - ప్రస్తోతమైత్రావరుణ- ప్రతిహర్త-అగ్నీధ్ర-సుబ్రహ్మణ్యాది- క్రతుసాధకుల- లక్షణంబులును యనేకానువాకంబులు గలసిద్వితీయ ఖండంబు విస్తరిల్లు.

శతక్రతుఫలితానుక్రమణికయు రుద్రయాగఫలలక్షణము శైవదీక్షబొందక యజ్ఞము జేయువారికిగలుగు దోషవివరము సప్తవిధశైవదీక్షాలక్షణంబును మొద

లగు ధర్మంబులచే నిరువదియైదుపటలంబులుగల తృతీయఖండంబు విలసిల్లు.

వీరశైవసారసంగ్రహము.

శ్రీమన్నిగమాగమపురాణేతిహాసాంతర్గత ధర్మంబులుగూర్చి యొనర్పంబడిన వీరశైవసారసంగ్రహంబను గ్రంథంబుముద్రింపించ ప్రయత్నించుచున్నవాఁడ. తద్గ్రంథంబునగలవివరంబు.

యెవ్వారు జననకాలమాదిగా లింగాంగులో యెవ్వారికులమంతయు భిన్నభావము లేకయుండునో యెవ్వారి సంతతికెల్లను లింగధారణ లేకున్ననిందగలుగునో యెవ్వారుగోత్రప్రవరాదులెరిగి షోడశకర్మలు గావించుకుందురో యెవ్వారువేధామంత్ర క్రియాసహితమైన యేకవింశతి దీక్షాక్రియంబులుదెలియుదురో యెవ్వారేకోత్తర శతస్థలవిచారపరులై చతుష్షష్టిశీలంబులెరింగియష్టావరణసిద్ధిగలిగి పంచాచార పరులగుదురో వారేవీరశైవులని దెల్పగలయనేక ప్రమాణంబులుగలిగి పంచవింశతి ప్రకరణంబులంబరగు.

దేవబ్రాహ్మణవిమర్శనము.

దేవబ్రాహ్మణవిమర్శనమను గ్రంథంబనేకగ్రంథప్రమాణంబులు సంగ్రహించి వ్రాసినాఁడ. దేవునకు బ్రాహ్మణునకు గలయభేదప్రతిపత్తియు దేవశబ్దము భగవంతునకు బ్రాహ్మణశబ్దము విప్రునకీరెండుశబ్దములువీరిరువురికేదప్ప తక్కినవారలకు తచ్ఛబ్దంబులు ఘంటాపథంబుగా జెల్లవనియు వీరిరువుల ధర్మంబులపరిమితముగా దెలుపగలిగి పదునైదు ప్రకరణంబులైదనరు.

ఇట్లువిన్నవించు,
గంగపట్టణపు సుబ్రహ్మణ్యదేవర

ప్రకటన

శ్రీః

మారీస్ఫోటకమహామారీనివారిణం.

సజ్జనులారా!

యీగ్రంథంబు మాలిసీశాస్త్రాంతర్గతంబగుగొన్ని మంత్రంబుల సంగ్రహించి ప్రకటించుటకు ప్రయత్నించినాడ - కలరాయనునామాంతరముగలమారికిని - మసూచియును - స్ఫోటకమునకును - ప్లేగనునామాంతరంబుచే జెలంగుమహామారికినుపసంహారరూపమైన మంత్రములు - తదుపాసనలక్షణంబులు - తదంతర్భూతతంత్రవివరంబులు - తద్విషయదృష్టాంతంబులగు పురాణోదాహరణంబు గలిగి - తదుపద్రవంబులు నివారించుమార్గంబులు జక్కగాదెలుపగల యీగ్రంథంబు శీఘ్రకాలంబున సచ్చొత్తించుటకు ద్రవ్యసహాయ్యంబుగావించుదురనియు - చదువరులీగ్రంథంబు బరిశీలించి తద్విషయంబులును మిత్రబృందంబునకానందంబు గలుగునటుల బోధించి లోకోపకారంబునకు నావలెననే శ్రద్ధాభక్తులచే పాటుపడుదురనియు మీయాశయములను గూర్చి మిక్కిలి ప్రార్థింపుచున్నవాడ.

ఇట్లువిన్నవించు,

గంగపట్టణపు సుబ్రహ్మణ్యదేవర

